

ŞEHİRLİ NÜFUSUN İZMİR ÇEVRESİNE GÖÇÜ

ARAŞTIRMA RAPORU

2018

DR. İLKAY SÜDAŞ

EGE ÜNİVERSİTESİ
EDEBİYAT FAKÜLTESİ
COĞRAFYA BÖLÜMÜ

EGE ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA PROJELERİ (BAP)
KOORDİNATÖRLÜĞÜ

PROJE NO: 13-EDB-014

2013-2016

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	4
ÖZET/ABSTRACT.....	6
GİRİŞ	7
KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	13
<i>YER DUYGUSU, YERE BAĞLILIK VE YER KİMLİĞİ.....</i>	13
<i>KAPALI YERLEŞMELER / GÜVENLİKLİ SİTELER.....</i>	17
<i>KIRSAL ALANLARA GÖÇ VE KIRSAL SOYLULAŞTIRMA.....</i>	19
İZMİR'DE ŞEHİRSEL GELİŞME VE NÜFUS ÖZELLİKLERİ	24
<i>İZMİR'DE NÜFUS: GELİŞİM, DAĞILIŞ VE GÜNCEL ÖZELLİKLER.....</i>	40
<i>İZMİR'E VE İZMİR DIŞINA GÖÇ.....</i>	47
ARAŞTIRMA ALANI	62
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE BULGULAR	72
YÖNTEM.....	72
BULGULAR.....	74
<i>DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER.....</i>	74
<i>YERLEŞİM YERİNE VE EVE İLİŞKİN BULGULAR.....</i>	75
<i>ŞEHİRSEL YAŞAM KOŞULLARI VE İZMİR'E İLİŞKİN BULGULAR.....</i>	77
<i>NİCELİKSEL BULGULARA İLİŞKİN TABLOLAR.....</i>	80
SONUÇ	88
ARAŞTIRMA SORU FORMU.....	92
YARARLANILAN KAYNAKLAR	94

ŞEKİLLER

- ŞEKİL 1: İZMİR'DE NÜFUS YOĞUNLUĞUNUN YAKIN YILLARDAKİ SEYRİ
ŞEKİL 2: İZMİR'DE ŞEHİRSEL GELİŞMENİN FARKLI DÖNEMLERDEKİ DURUMU
ŞEKİL 3: İZMİR'İN YAKIN ÇEVRESİNİN HİPSOMETRİK HARİTASI VE ŞEHRİN YAYILIŞ ALANI
ŞEKİL 4: 19. YÜZYIL'DA İZMİR'İN YERLEŞİM DOKUSU, ÖNEMLİ AKSLAR VE MAHALLELER
ŞEKİL 5: İZMİR ŞEHİR MERKEZİNİN 1950'Lİ YILLARDAKİ YERLEŞİM DOKUSU VE İBADETHANELER
ŞEKİL 6: İZMİR'İN 2007 VE 2017 YILLARINA AİT NÜFUS PİRAMİTLERİ
ŞEKİL 7: İZMİR İLİNDE İLÇELERE GÖRE NÜFUS DAĞILIŞI
ŞEKİL 8: KONAK İLÇESİNİN TOPLAM NÜFUS MİKTARINDA SON YILLARDA GÖZLENEN DEĞİŞİM
ŞEKİL 9: 2008 VE 2016 YILLARINDA İLLERE GÖRE İZMİR'E GÖÇ VE İZMİR'DEN GÖÇ
ŞEKİL 10: "İZMİR DOĞUMLU OLMAYAN" VE "BAŞKA BİR İLDE KAYITLI OLAN" NÜFUSUN DAĞILIŞI
ŞEKİL 11: 2008 VE 2016 YILLARINDA, BELİRLİ İLLERDEN GELENLERİN İZMİR'İN İLÇELERİNE DAĞILIŞI
ŞEKİL 12a ve b: YAŞ, CİNSİYET VE EĞİTİM DURUMUNA GÖRE İZMİR'E GÖÇ: 2008 VE 2015
ŞEKİL 13: ARAŞTIRMA ALANININ LOKASYON HARİTASI
ŞEKİL 14: TATİL EVLERİNİN-İKİNCİ KONUTLARIN URLA'DA GELİŞME GÖSTERDİKLERİ YERLER
ŞEKİL 15: YERLEŞİM YERLERİNE İLİŞKİN ATIFLARI ORTAK OLARAK YANSITAN ÇAĞRIŞIM BURCU
ŞEKİL 16: YIL İÇİNDE EVLERİN KULLANIM SÜRESİ

ÇİZELGELER

- ÇİZELGE 1: İZMİR İLİNDE TOPLAM, KENTSEL VE KIRSAL NÜFUSUN GELİŞİMİ (1927-2017)
ÇİZELGE 2: İZMİR 2007 VE 2017 YILLARINDA TOPLAM NÜFUS İÇİNDE YAŞ GRUPLARININ PAYLARI
ÇİZELGE 3: ADNKS'YE GÖRE İZMİR'İN İLÇELERİNDE TOPLAM NÜFUSUN SON YILLARDAKİ GELİŞİMİ
ÇİZELGE 4: 2008-2016 YILLARI ARASINDA İZMİR'DE İLÇELERE GÖRE NÜFUS ARTIŞI
ÇİZELGE 5: 2008-2016 DÖNEMİNDE NEGATİF VE POZİTİF YÖNDE NET GÖÇ DEĞERLERİ
ÇİZELGE 6: YILLARA VE İLLERE GÖRE İZMİR'İN ALDIĞI GÖÇ MİKTARI
ÇİZELGE 7: YILLARA VE İLLERE GÖRE İZMİR'İN VERDİĞİ GÖÇ MİKTARI
ÇİZELGE 8: "İZMİR DOĞUMLU OLMAYAN" VE "BAŞKA BİR İLDE KAYITLI OLAN" NÜFUSUN DAĞILIŞI
ÇİZELGE 9: İZMİR'DE İKAMET EDİP BAŞKA BİR İLDE NÜFUSA KAYITLI OLANLARIN DEĞİŞİMİ
ÇİZELGE 10: İZMİR'DE İKAMET EDİP NÜFUSA BAŞKA BİR İLDE KAYITLI OLANLARIN İLÇELERE DAĞILIŞI
ÇİZELGE 11: EĞİTİM DÜZEYİ VE CİNSİYETE GÖRE İZMİR İLİNİN ALDIĞI VE VERDİĞİ GÖÇ
ÇİZELGE 12: ARAŞTIRMA ALANINDAKİ YERLEŞMELERDE NÜFUS GELİŞİMİ
ÇİZELGE 13: ANKET UYGULAMASINA KATILANLARIN ARAŞTIRMA ALANINA DAĞILIMI
ÇİZELGE 14: MÜLAKAT KATILIMCILARI
ÇİZELGE 15: CİNSİYET VE DOĞUM YILI
ÇİZELGE 16: DOĞUM YERİ VE KÜTÜK KAYIT YERİ
ÇİZELGE 17: HAYATINIZIN BÜYÜK BİR BÖLÜMÜNÜ NEREDE GEÇİRDİNİZ?
ÇİZELGE 18: MEDENİ DURUM
ÇİZELGE 19: MESLEK
ÇİZELGE 20: EMEKLİLİK DURUMU
ÇİZELGE 21: KAÇ YILDIR EMEKLİSİNİZ?
ÇİZELGE 22: EMEKLİLİK VE ÇALIŞMA DURUMU
ÇİZELGE 23: EĞİTİM DÜZEYİ
ÇİZELGE 24: GELİR DURUMU
ÇİZELGE 25: ÇOCUK SAYISI
ÇİZELGE 26: BURAYI DÜŞÜNÜNCE AKLINIZA GELEN İLK BEŞ SÖZCÜK NEDİR?
ÇİZELGE 27: PAYLARINA GÖRE ÇAĞRIŞIM KATEGORİLERİ
ÇİZELGE 28: "... KÖYÜ" / "VİLLAKENT" DENİNCE AKLINIZA GELEN İLK SÖZCÜK NEDİR?
ÇİZELGE 29: BURADA YAŞAMAKTAN NE DERECE MEMNUNSUNUZ?..
ÇİZELGE 30: ASIL YAŞAM YERİNİZ NERESİDİR?
ÇİZELGE 31: YERLEŞİM YERİNDEN HABERDAR OLUNAN VE ORAYA TAŞINILAN YIL

- ÇİZELGE 32: BURADAN NASIL HABERDAR OLDUNUZ?
- ÇİZELGE 33: ÇEKİCİ FAKTÖRLERİN ÖNEMİ
- ÇİZELGE 34: SON 10 YILDIR, ARAŞTIRMA ALANINDA İKAMET ETMEKTE OLANLARIN ORANI
- ÇİZELGE 35: EVİN TERCİH EDİLMESİNDE ROL OYNAYAN FAKTÖRLER
- ÇİZELGE 36: BUNDAN SONRA BURADA MI YAŞAYACAKSINIZ?
- ÇİZELGE 37: BURADA İKAMET ETTİĞİNİZ EV NASIL BİR EVDİR?
- ÇİZELGE 38: BURADA İKAMET ETTİĞİNİZ EVİN MÜKİYET DURUMU NEDİR?
- ÇİZELGE 39: YIL İÇİNDE BURADA NE KADAR ZAMAN GEÇİRİYORSUNUZ?
- ÇİZELGE 40: BURADAKİ EVİNİZ HARİCİNDE YAŞADIĞINIZ EVİNİZ VAR MI, VARSA NEREDE?
- ÇİZELGE 41: TANIDIKLARINIZ ARASINDA BURAYA YERLEŞME KARARI VERENLER OLDU MU?
- ÇİZELGE 42: BURANIN KÖYLÜLERİ İLE/YAKIN ÇEVREDEKİ KÖYLERLE EKONOMİK BİR İLİŞKİNİZ VAR MI?
- ÇİZELGE 43: BURADA BİR AYDA NE KADAR PARA HARCİYORSUNUZ?
- ÇİZELGE 44: BURAYLA İLGİLİ OLARAK VERİLEN İFADELERE NE ÖLÇÜDE KATILIYORSUNUZ?
- ÇİZELGE 45: ŞEHİRDE YAŞAMAYI TERCİH ETMEMENİZİN NEDENLERİ NELERDİR?
- ÇİZELGE 46: KENT KİMLİĞİ ÖLÇEĞİNİN ALINAN PUAN ORTALAMALARI
- ÇİZELGE 47: KENT KİMLİĞİ ÖLÇEĞİNİN MADDELERİNE AİT ORTALAMA PUANLARI: İZMİR VE İSTANBUL

FOTOĞRAFLAR

- FOTO 1: LOZAN KAPISI GİRİŞİNDEN GÖRÜLDÜĞÜ HALİYLE İZMİR KÜLTÜRPAK
- FOTO 2 VE 3: İZMİR'İN URLA VE BORNOVA İLÇELERİNİN KIRSAL KESİMLERİNDE
- FOTO 4 VE 5: 19. VE 21. YÜZYILLARDA KORDON KIYI HATTI:
- FOTO 6: ALSANCAK POLİS KARAKOLU.
- FOTO 7A VE B: GEÇMİŞTE VE GÜNÜMÜZDE KARŞIYAKA
- FOTO 8A VE B: GEÇMİŞTE VE GÜNÜMÜZDE BORNOVA KENT MERKEZİ
- FOTO 9A VE B: GEÇMİŞTE VE GÜNÜMÜZDE KONAK, CUMHURİYET MEYDANI
- FOTO 10 VE 11: HATAY'DA, "KENTSEL DÖNÜŞÜME" UĞRAMA POTANSİYELİ YÜKSEK ÖZGÜN YAPILAR
- FOTO 12A VE B: İZMİR'DE GÖKDELENLER, BAYRAKLI
- FOTO 13: İZMİR'DE KAPALI YERLEŞMELER, MAVİŞEHİR
- FOTO 14: BARBAROS KÖYÜ DEĞİŞİM, EMLAK ŞİRKETİ VE OTOBÜS DURAĞI.
- FOTO 15: BARBAROS KÖYÜ, URLA
- FOTO 16: BİRGİ KÖYÜ, URLA
- FOTO 17: YAKAKÖY, BORNOVA
- FOTO 18: VİLLAKENT'İN HAVADAN GÖRÜNÜŞÜ

Önsöz

Türkiye’de büyükşehirlerin ne derecede “yaşanabilir” yerler olduğu, tartışmaya son derece açık bir konudur. Ağırlıklı olarak iç göç yoluyla nüfusları artan büyük şehirler, günlük yaşamın stresi ve ağır trafik ve otopark sorunlarıyla, sakinleri için itici ortamlara dönüşmüştür. Özellikle eğitim ve gelir düzeyi yüksek, emeklilik çağına gelmiş bir nüfus kitlesi, şehirsiz ortamlardan uzaklaşmaya çalışmaktadır. Bu sürecin yaşandığı şehirlerden biri de İzmir’dir. Farklı yerleşim çevreleri, farklı nitelikteki nüfusu kendine çekmektedir. Bunlar bazen şehirden çok uzaktaki kapalı yerleşmeler olurken, bazen de kırsal ortamlar olmaktadır. Bu çalışmada, söz konusu kitlenin motivasyonları, göçe yol açan itici ve çekici faktörler, ayrıca şehirli nüfusun yeni yerleştikleri çevreyi ve arkalarında bıraktıkları büyükşehri nasıl yorumladıkları, *yer kimliği* ve *yere bağlılık* kavramları çerçevesinde anlaşılmasına çalışılmıştır. Bu çalışmayı yaparken, amacım bu ikamet hareketliliğinin, sadece hareketi ortaya çıkaranlar açısından nasıl açıklanabileceğini ve yeni yerleşilen yerlerin neden tercih edildiğini anlamak değil, ama aynı zamanda ve belki daha da önemlisi içinde doğup büyüdüğüm şehir olan İzmir’e dair de bir şeyler söyleyebilmektir. Sakinlerinin bir şehirden uzaklaşmaya çalışması, o şehir hakkında bize ne anlatır? sorusu, önemli bir soru gibi görünmektedir. Bu, kent kimliğinin zayıflaması ile paralel giden bir süreç midir?

İzmir’in bir yandan İlhan Tekeli’nin ifadesiyle “İzmirlielerin yaşam tercihleriyle oluşan gerilimi düşük bir yaşam tarzına”na sahip olmasından ötürü, Türkiye’nin ayrıcalıklı ve yaşanabilir bir şehri olduğuna dair kamuoyunda yaygın olarak paylaşılan bir imajı vardır, diğer yandan giderek kalabalıklaşan, trafik yükü ağırlaşan, bir bakıma *İstanbullaşan* yanları sebebiyle içinde yaşayanlar tarafından şikayet edilen özellikleri artmaktadır. İzmir’in merkezî kesimini oluşturan ve şehrin köklü tarihsel birikimini sınırları içinde barındıran Konak ilçesi, diğer bütün ilçelerin aksine her yıl düzenli olarak nüfus kaybetmektedir. Çevre ilçelerin kırsal kesimleri ve sayıları giderek artan kapalı yerleşmeler, şehirli nüfusun yeni ikamet alanları olmaktadır. Kentsel peyzaj, geri döndürülemez biçimde (örneğin neoliberalizmin kaleleri halinde her yeri sararak silüete hâkim olan gökdelenler yoluyla) değişime uğramaktadır. Hem kentin özgün kimliğinin korunması hem de sakinlerinin kent kimliğinin zayıflamasının önüne geçilmesi hayati önem taşımaktadır. Başdöndürücü bir hızla yaşanan sosyo-mekânsal değişim süreci ise bunun ne derece mümkün olabileceğine dair soru işaretleri yaratmaktadır. Bu çalışmada, İzmir şehrinin yaşadığı değişim sürecine sakinlerinin bir tepkisi olan “merkezden uzaklaşma” şeklindeki nüfus hareketliliğine odaklanılmıştır. Gözden geçirilmiş bu rapor, araştırma sonuçlarına dair genel bir çerçeve sunmaktadır ve İzmir ile ilgili kısımları olabildiğince güncellenmiş istatistikleri içermektedir. Gelecekte, özgün bulguların daha ayrıntılı değerlendirildiği başka yayınların yapılması da planlanmaktadır.

Bu bağlamda, İzmir’e dikkatimi yoğunlaştırmama vesile olan bir çalışmayı birlikte kaleme aldığımız hocam Prof. Dr. Mustafa MUTLUER’e burada teşekkür etmek isterim. Hocamız Prof. Dr. Asaf KOÇMAN’a bir armağan kitap çalışması için, 2013 yılında yayımladığımız “Beşeri ve Ekonomik Özellikleri Açısından İzmir” başlıklı yazımız, bende İzmir’e daha fazla yoğunlaşma isteği yarattı ve sonuçta böyle bir araştırmaya giriştim. Bu anlamda, İzmir’in geçirdiği çok yönlü değişim sürecinin coğrafi açıdan bir fotoğrafını çekmek gerekecekti ki bu anlamda, araştırmanın özgün bulgularına geçmeden önce, söz konusu değişimi *nüfus yapısı ve kentsel gelişim süreci* üzerinden vermeye çalıştım -ancak bu demek değildir ki değişimin başka boyutları yoktur. Daha kişisel olmakla birlikte bir başka itici güç de, bazen ondan ayrı kalsam da, ömrümü geçirmekte olduğum İzmir’de değişimlere bizzat şahitlik etmiş olmam, zaman zaman şehri tanıyamaz hale gelmiş olmamdır.

İçinde yaşayanlar açısından bir tiyatro sahnesinin ruhsuz dekoru olmaktan çok daha öte anlamlar taşıyan “şehrin” –ya da herhangi bir mekân parçasının– ne demek olduğunu, insanın çevresiyle ilişkisini farklı disiplinlerin kesişiminde nasıl irdeleyebileceğimi kendisinden öğrendiğim ve sayesinde çevre psikolojisi alanı ile tanıştığım hocam Prof. Dr. Melek Göregenli’ye de burada ayrıca teşekkürlerimi sunmak isterim.

Toplumumuz açısından oldukça yeni bir sosyo-mekânsal olguyu ele alan bu araştırmayı maddi olarak destekleyen Ege Üniversitesi'ne ve özellikle sorularımı yanıtlayarak araştırmayı mümkün kılan tüm katılımcılara, veri toplama sürecindeki katkılarından dolayı değerli arkadaşım Erdem Ömüriş'e ve lisans öğrencilerimize içtenlikle teşekkür ediyorum.

Dr. İlkay Südaş
Den Haag - 2018

ÖZET

ŞEHİRLİ NÜFUSUN İZMİR ÇEVRESİNE GÖÇÜ

Bu araştırmada, merkezden çevreye göç olgusu, İzmir örneğinde incelenmiştir. Yüksek gelir ve eğitim düzeyine sahip şehirli seçkinlerin şehir merkezinden uzaklaşma gerekçeleri, niteliksel ve niceliksel yöntemlerin teknikleri kullanılarak incelenmiştir. Araştırma 250 kişilik bir örnekleme uygulanan anket çalışmasının sonuçlarına ve 21 katılımcıyla gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelere dayanmaktadır.

Öncelikle, İzmir'in bir büyükşehir olarak geçirdiği değişim süreci, nüfus gelişimi ve şehrsel büyüme üzerinden ortaya konmuştur. Katılımcıların İzmir ile ve yeni yerleştikleri çevre ile ilişkileri yere bağlılık ve yer (kent) kimliği kavramları çerçevesinde incelenmiştir. Ölçekler hususunda, yere bağlılık konusunda Göregenli ve diğerleri (2014)'den; yer (kent) kimliği konusunda ise Lalli (1992)'den yararlanılmıştır.

Alan araştırması, İzmir şehir merkezinden farklı yerleşim çevrelerine (köylere ve kapalı yerleşmelere) yönelenleri içine alacak şekilde, şehrin gelişim yönlerine uygun olarak, doğuda Bornova köylerinde, batıda Urla köylerinde ve kuzeyde Villakent isimli bir kapalı yerleşme örneklerinde yürütülmüştür.

Sonuçlara göre şehirden uzaklaşanlar, 50'li yaşlarının başında, ağırlıklı olarak üniversite düzeyinde eğitim görmüş, bir kısmı emekli bir nüfus kitlesidir. Özellikle doğa ile içiçe olabilmek en önemli çekici faktör, şehrsel yaşamın stresi ve yoğun trafik en önemli itici faktörler olarak belirlenmiştir. Katılımcılar halen İzmir'e dair güçlü bir kent kimliğine sahiptirler ve aynı zamanda yeni yerleştikleri çevrelerle de güçlü bağlar geliştirmektedirler.

ABSTRACT

EMIGRATION OF URBAN POPULATION TOWARDS THE PERIPHERY OF THE CITY: CASE OF İZMİR, TURKEY

In this research project, urban to rural migration was investigated in case of the city of İzmir, the third biggest city of Turkey with a population of 4,3 million. The focus was on the pull and push factors motivating the urban elite to move out of the city. The research is based of the results of a sample of 250 participants of a survey questionnaire and 21 in-depth interviews.

Firstly, the socio-spatial change of the city of İzmir during the recent decades was outlined focusing on the population figures and urban spatial development. Participants' level of place attachment and urban related identity were also measured utilizing the scales of Göregenli *et. al.* (2014) and Lalli (1992) in order to understand their interpretation of different living environments at different spatial scales.

The case studies were conducted in three different destinations namely Urla villages, Bornova villages and Villakent, a gated community, representing both the diversity of the spatial preferences of the urban elite and the development directions the city of İzmir.

The findings indicate that the urban-to-rural migrants are in their early 50s, with a high educational level and affluent part of the society, partly retired. Nature and high quality of life in the destinations are the primary attractions while the high level of stress and heavy traffic are the main pull factors of the city center. They still have a strong urban identity related to İzmir but also developing strong ties with their new residential areas.

ŞEHİRLİ NÜFUSUN İZMİR ÇEVRESİNE GÖÇÜ

ARAŞTIRMA RAPORU

Dr. İlkay SÜDAŞ

Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü

GİRİŞ

1950'lerden günümüze kırsal alanlardan şehirlere göç, Türkiye nüfusunun belirgin özelliklerinden biri olageldi. Kırsal alanlar nüfus kaybederken, büyük şehirler sosyal ve mekânsal sorunları da beraberinde getiren aşırı bir nüfus yığılması ile karşı karşıya kaldı. Kırdan kente göç Türkiye'de bugün hâlâ önemini koruyan bir eğilim olsa da, bu eğilimin özellikle büyükşehirlerin yakın çevresine doğru, şehirli nüfusun dışa göçü şeklinde olmak üzere tersine döndüğüne dair işaretler de söz konusudur. Şehirlerden köylere göç edenlerin bir kısmı, aslında kırsal kökenli olan ve geçmişte şehirlere göç ederek çalışma yaşamlarını burada tamamlamış, şimdi artık emekli olarak "köylere dönen" bir kitleyken, önemli bir bölümü de şehirselleşmenin stresinden uzaklaşmaya çalışan şehirli nüfustur. Bu ikinci grup için, büyük şehirlerin yakınında yer alan, şehir hayatından göreceli olarak uzak ancak şehre kolayca erişilebilir bir mesafede bulunan köyler ya da küçük yerleşmeler, karmaşık ve stresli şehir hayatından "kaçmak" isteyenler için son yıllarda birer alternatif haline gelmektedir. Toplumumuzdaki modernleşme eğiliminin göstergelerinden biri sayılabilecek, eğitim ve gelir seviyesindeki artışın da rol oynadığı, şehirli nüfusa özgü bu eğilim, büyükşehirler çevresinde farklı özelliklere sahip yerleşim alanlarının ortaya çıkmasına ya da zaten varolanların yeni şekiller almasına yol açmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, Türkiye'de refah düzeyi yüksek şehirli nüfusun, hem diğer gelişmekte olan ülkelerdeki, hem de gelişmiş Batı ülkelerindeki şehirli nüfusla benzer kentsel yaşam deneyimlerine sahip oldukları ve sorunlar yaşadıkları; dolayısıyla da onlarla belirgin bir mekânsal davranış benzerliği göstererek şehirselleşen ortamlardan uzaklaşmaya çalıştıkları söylenebilir. Bu deneyimlerin bir sonucu olarak kentten uzaklaşma arzusunun ve alternatif bir yaşam alanı arayışının, birbirinden çok farklı yansımaları ortaya çıkmaktadır. Bu farklılıklar üç açıdan belirgin kılınabilir. *Birincisi*, göç hareketini gerçekleştirenlerin yaşamlarının hangi aşamasında oldukları (*life course*) -yaş ve emeklilik özellikleri gibi. *İkincisi*, göç edilen/yerleşme kararı alınan yerlerin niteliği -kapalı yerleşmeler-güvenlikli siteler, kırsal alanlar vb. gibi. *Üçüncüsü* ise hareketin niteliği ile ilgilidir, kesin olarak göç etme, dönemsel hareket (hafta sonları, yaz ayları gibi) ya da şehirle gündelik gidiş-gelişler şeklinde bir bağlantının bulunması (*commuting*) gibi. Olguların söz konusu özelliklerin farklı kombinasyonları halinde, farklı yerlerde tezahür etmektedir.

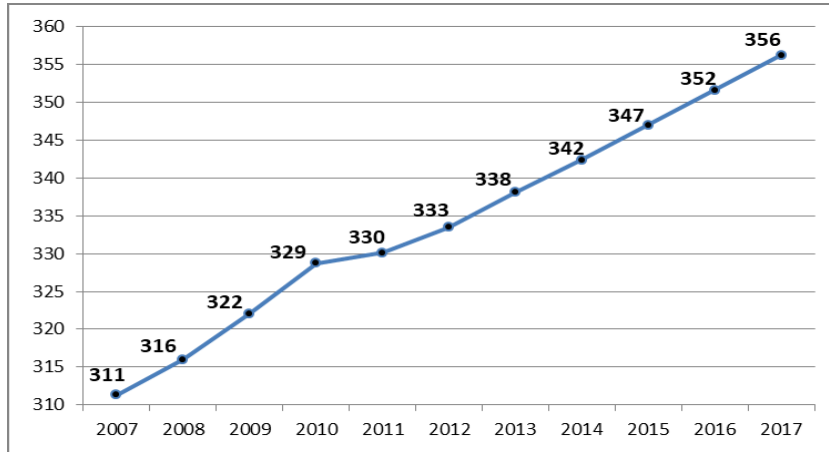
Kuzey Amerika’da ve Avrupa ülkelerinde olduğu kadar, dünyanın gelişmekte olan kesimlerinde de bu çeşitliliği yansıtan, şehirden kaynaklanan nüfus hareketleri gözlenmektedir. Özellikle üst gelir gruplarına dâhil olanlar, güvenlik korkusu, kargaşa ve stres ortamından uzaklaşmak gibi gerekçelerle, kendilerini mekânsal olarak soyutladıkları kapalı yerleşmelere yönelmektedirler. Bundan başka, doğal ortam çekiciliklerine sahip kırsal alanlara yönelik göçler de gözlenmektedir ki bu tür bir hareket, geçmişte nüfus kaybetmiş kırsal alanların yeniden nüfuslanmasını ve dolayısıyla sosyo-mekânsal bir canlanmayı beraberinde getirmektedir –ancak az sayıda kalmış olsalar da oranın *yerlisi* olan köylülerle *yeni gelenler* arasında bazı gerginliklerin ortaya çıkmasına da yol açmaktadır bu süreç. Şehirli nüfusun yöneldiği destinasyonlar, bazen şehrin yerleşim dokusuyla zıtlık oluşturacak şekilde, bazen şehre çok yakın yerlerde, bazense şehre kolay erişilebilen, “şehre hem yakın hem de şehirden uzak” bir mesafede bulunabilir. Söz konusu destinasyon, bir kırsal alan ise, köylülerden satın alınan geleneksel evlerin restorasyonu ile bir “kırsal soylulaştırma” (*rural gentrification*) süreci ortaya çıkabileceği gibi, gelenlerin kendi evlerini inşa etmeleriyle karşı-şehirleşme (*counter-urbanisation*) olgusu da gözlenebilir. Son yıllarda, Türkiye’deki büyük şehirlerin çevrelerinde de, çok kısaca özetlenen bu toplumsal eğilimin mekânsal ifadesi olan yerleşmeler ortaya çıkmaktadır.

Nüfusu giderek artan bu büyükşehirlerden biri olan İzmir’de de benzer sosyo-mekânsal süreçler yaşanmaktadır. Aksoy-Altun’un (2008:79) belirttiği gibi, 1990 sonrasına denk gelen dönemde tüketim mekânizmasının İzmir kentinde de işlemeye başlamasıyla, Sahilevleri, Mavişehir, Güzelbahçe, Urla, Bornova gibi kent çeperlerini ya da kırsal alanlarını kapsayan bir lüks konut stoku oluşmuştur. Genellikle, özel sektör temelli üst gelir grubunun, kırsal alanda müstakil villaları ya da lüks konut sitelerini tercih ettiği, kentli yaşam biçimini talep eden orta ve üst gelir gruplarının ise kent çeperlerinde çok katlı toplu konut uygulamalarını ya da bunların parçası olarak geliştirilen villaları seçtiği izlenmektedir. Bu türdeki yerleşmeler, lüks konut alanlarından başka, İzmir çevresindeki bazı köyler de şehirli nüfusun dikkatini çekmeye başlamıştır. Bazı ilçelerin İzmir kentsel yerleşim alanının hemen dışında ancak şehre yakın bir konumda yer alan köylerinde, şehirli (çalışan ya da emekli) nüfusun yerleşmeye başladığı gözlenmektedir. Şehirli nüfus, İzmir kent merkezini dikkat çekici bir şekilde terk ederek bu türden yerleşim yerlerine yönelmeye yaklaşık olarak son on beş yılda başlamıştır. Şehrin artık öncelikli bir yaşam alanı olarak tercih edilmemesinde, İzmir’de yaşanan değişim belirleyicidir. Bu değişimin boyutlarını, kabaca iki başlık halinde belirtmek gerekirse, bunlar, nüfusu özellikle göç yoluyla sürekli artışı ve şehirselleşme büyümedir. Bu büyümenin küresel ölçekte dikkat çeken,

muazzam bir büyüme olduğu burada vurgulanmalıdır. Bu bağlamda, 2013 yılında kaleme aldığımız, İzmir üzerine bir yazımıza¹ şu şekilde son vermiştik.

Son yıllarda bazı ekonomik göstergeleri açısından durağanlaşan hatta gerileyen İzmir, iç göç yoluyla nüfus kazanmaya devam etmektedir. Kent, ekonomisine ivme kazandırmanın ve ekonomik gelişimini sürdürülebilir kılma yollarının arayışı içindedir. Bu arayış, kentin sürekli büyüyor olması ve göçle gelen nüfusla birlikte ortaya çıkan istihdam talebi, konut, alt ve üstyapı ihtiyaçları göz önüne alındığında yaşamsal bir önemdedir. İzmir’de kentleşme süreci, mekânsal ve toplumsal açıdan hem merkezde hem de kent çeperinde çeşitli sorunlarla yaşanmaya devam etmektedir. Türkiye’nin çeşitli bölgelerinden, birbirlerinden oldukça farklı kültürel arkaplanlardan gelen insanların bir arada yaşadığı bir kent haline gelen İzmir, Brookings Enstitüsü’nün bir raporuna göre de 2011 yılında dünyanın en hızlı büyüyen dördüncü metropolü olmuştur. Bu büyümenin ne kadar sağlıklı olduğu tartışması bir yana, böylesi bir büyümenin sonuçlarını kestirebilmek de güçtür.

İzmir 2011’de Dünya’nın “en hızlı büyüyen” dördüncü şehriyken, 2014 yılında, büyüme hızı açısından bu kez ikinci sıraya yükselmişti. Bugün, ekonomik büyüme, şehrin mekânsal yayılışı ve nüfus artışı, İzmir’deki değişimin farklı yüzlerini oluşturuyor. Daha önemsiz olmamakla birlikte diğer boyutlar şimdilik bir kenara bırakılırsa, yalnızca 20. Yüzyıl’ın ikinci yarısı boyunca gözlenen nüfuslanma bile, İzmir’deki dikkat çekici değişim hakkında iyi bir fikir verir: 1950’de 768 bin kişi olan İzmir nüfusu, 1960’ta ilk kez 1 milyonu aştı. İzleyen yirmi yılın sonunda, 1980’de, nüfus 2 milyona ulaştı. Sonraki bir milyonluk nüfusun eklenmesi ise on yedi yıl aldı: 1997’de İzmir nüfusu 3,1 milyondur. Toplam nüfusun 4 milyonu bulması için geçen süre bu kez on beş yıldır: 4 milyon sınırı 2012 yılında aşıldı. Nüfusu 2016 sonunda 4.223.545’e, 2017 sonunda ise 4.279.677’ye yükselen İzmir, yaşadığı ekonomik büyüme, aldığı göç ve mekânsal yayılma süreci ile giderek değişmiş, kalabalıklaşmış bir şehir haline geldi. Nüfus yoğunluğu son on yıl boyunca sürekli bir artış eğilimi içinde oldu. 2007’de kilometrekareye 311 kişi düşerken, son on yılda sürekli artış göstererek 2017 yılında 356 kişiye ulaştı (Şekil 1). 2008-2016 yılları arasında İzmir’e her yıl ortalama 116 bin kişi göç etti. Şehir hem planlı hem de plansız yerleşme alanlarıyla, sınırlarının içinde yaşayanlar tarafından algılanamayacağı bir derecede büyümeyi sürdürdü.

ŞEKİL 1: İZMİR’DE NÜFUS YOĞUNLUĞUNUN YAKIN YILLARDAKİ SEYRİ (TÜİK)

¹ Südaş, İ. Mutluer, M. 2013. "Beşeri ve Ekonomik Özellikleri Açısından İzmir" Prof. Dr. Asaf Koçman'a Armağan Kitabı (Editör: E. Öner) Ege Üniversitesi Yayınları. İzmir

Nüfuslanmanın doğal bir sonucu olarak İzmir’de yapılaşma da çarpıcı bir hızla sürmekte, şehrsel yerleşme alanı, coğrafi ortamın elverdiği ölçüde farklı yönlerde ilerlemektedir. Örneğin İzmir’de yapı ruhsatı verilen apartman dairesi sayısı 2014 yılında 45.239, 2015’te 39.783, 2016’da ise 47.035’ti. Sadece ikamet amaçlı apartman daireleri değil, sayıları artan ve kendileri de eklentilerle büyüyen (*Agora* ve *Optimum* gibi) dev alışveriş merkezleri, şehrin silüetine hâkim hale gelen iş kuleleri ve sıklaşan ulaşım ağı ile İzmir, neoliberal ekonomi politikaları yoluyla, kelimenin tam anlamıyla geri döndürülemez bir sosyo-mekânsal dönüşüm süreci yaşamaktadır. Şehir içinde yoğunlaşan ilişkiler ağını, dolayısıyla *karşılıklı etkileşimi* iyice görünür kılan, yoğunluğu giderek artan ve büyük bir stres kaynağına dönüşen trafik de önemli bir diğer göstergedir –diğer motorlu taşıt türleri hariç, ildeki sadece özel otomobil sayısı bile 1990’ların ortasından itibaren üç kat artış göstererek 2015’te 651 bini aşmıştır.

İzmir şehrinin yaşadığı bu sürece, sakinlerinin tepkisi nasıl olacaktır? Kentsel peyzajdaki köklü değişimin, bilinen-aşına olunan ve sakinlerinin zihninde yer etmiş İzmir imajı, şehrin yarattığı “yer duygusu” üzerindeki etkisi nasıl olacaktır? Ya da başka bir şekilde sorarsak, bir şehir olarak İzmir, hâlâ bir “yer duygusu” yaratabilmekte midir? İçinde yaşayanlar için fiziksel bir ortam olmanın ötesinde anlamlar taşıyan şehirle, sakinlerinin kurduğu ilişki nasıl yeniden şekillenecektir? Durmadan değişen ve büyüyen kentsel yerleşim alanı ve giderek yoğunlaşan ilişkiler ağı sonucunda, şehrin sakinlerinin şehrin kendisiyle süreklilik duygusu içinde, istikrarlı bir ilişki kurması nasıl mümkün olacaktır? Türkiye’nin diğer büyük şehirleriyle karşılaştırıldığında, İzmirli arasında halen daha güçlü olan (Göregenli ve Karakuş 2014:475) *kent kimliğinin* zayıflamasının önüne geçilebilecek midir? Bu tür soruların yanıtları, “insan ve çevresi arasındaki ilişki” çerçevesinde aranmalıdır.

Bilindiği gibi insanlar her ölçekte, -doğal ya da yapılandırılmış olsun her türden- *yere* anlamlar atfederler, farklı düzeylerde buralara bağlanırlar ve buraları kimliklerinin belirli ölçüde bir parçası sayarlar. Bir yer ile sıkı bir ilişki kurabilmenin bir koşulu da –hümanistik coğrafya perspektifinden bakıldığında- süreklilik duygusu içinde bir köklülük geliştirebilmektir, dolayısıyla söz konusu *yer* bir ölçüde stabil kalabilmelidir ki kişi buraya aşına olabilsin, ihtiyaç duyduğunda başvurabilsin, aradığında onu hep bulabilsin. Hayatımızı südürdüğümüz yerler, bu bir “şehir” de olabilir bir “ev” de ya da bir “mahalle”, sürekli ve geri döndürülemez bir değişim halinde olursa, bildiğimiz o yer, yitip gidecek ve kimliğimizin bir parçası da zamanla ortadan kalkacaktır. İnsan ve çevre ilişkisi o derecede iç içe geçmiştir ki, kent kimliği bağlamında Kuban’ın (2016) İstanbulluluk örneği üzerine saptaması durumu net olarak ifade ediyor: “*İstanbul yok artık, çünkü İstanbul yok.*” Bu anlamda, Kuban, mekânsal kalıcılığın önemini de altını çiziyor: “*Ben Paris doğumluyum. Şehrin merkezi, hâlâ ilk hatıralarımdaki gibidir. Bazı yerleri*

onlar da bozdular çaresizlikten ama her şeye rağmen 60 sene evvel ne gördüysem şimdi de aynısını görürüm."

Kök salınabilecek bir zemin olarak şehir ortadan kalkarsa, "oralı olan" kimse de kalmayacaktır. Türkiye'de böylesi bir değişimi, hatta yok oluşu yaşayan başlıca şehir kuşkusuz İstanbul'dur ancak diğer büyük şehirler de hızlı bir değişim ve yeniden inşaa sürecini yaşarken, bu tehlikeden uzak değildirler. Bu şehirlerden biri de İzmir'dir.

Bir şehir artık içinde "yaşanamaz" bir yer olarak algılanmaya başladığında ya da kimliğin ifadesinin bir yolu olarak görülemez hale geldiğinde, sakinlerinin atacağı adımlardan biri, oradan uzaklaşmak olabilir. Bu bağlamda, *büyükşehirlerden uzaklaşma*, daha önce de dile getirildiği gibi, nüfus artışı, güvenlik kaygısı, şehirselleşmenin stresi ve daha sakin ve yaşanabilir bir ortamda hayat sürdürme arzusunun tetiklediği bir nüfus hareketi olarak ortaya çıkar. Şehir merkezini terk edenler, ihtiyaç ve arzularına göre, bazen kırsal alanları, bazen ikinci konutlarının bulunduğu denize kıyısı olan tatil yörelerini, bazen de şehirden uzak kapalı yerleşmeleri tercih edebilirler. Eğitim ve gelir düzeyi yüksek kitlelerin gerçekleştirebildiği bu nüfus hareketinin sınıfsal boyutunu bu noktada önemle vurgulamak gerekir.

İzmir'de son yıllarda farklı yerleşim çevrelerine doğru, bu şekilde nüfus hareketleri gözlenmeye başlanmıştır. Şehir merkezinden göreceli olarak uzakta konumlanmış Urla, Seferihisar gibi ilçelerin kırsal kesimlerine olduğu kadar, örneğin şehirle bütünleşmiş Bornova, Kemalpaşa gibi ilçelerin, halen kırsal nitelik taşıyan (ancak bugün artık yasal olarak "mahalle" sayılan) kesimlerine yönelişler söz konusudur. Bundan başka, müstakil, bahçeli evlerde yaşama arzusu, kendi içinde kapalı, villa tarzı evlerden oluşan güvenli siteler de şehirselleşme bir alternatif olarak görülmektedir. İzmir'de sayıları giderek artan kapalı yerleşmeler-güvenlikli siteler, şehirden mekânsal olarak uzaklaşmanın bir aracı haline gelmiştir.

Bu çalışmada, İzmir ili sınırları içinde, şehirliliğin nüfusun yöneldiği köylerden, Bornova ilçesine bağlı bulunan *Yakaköy* ve *Çiçekliköy* ile Urla ilçesine bağlı bulunan *Barbaros*, *Zeytinler*, *Uzunkuyu*, *Birgi* ve *Kadıovacık* "köyleri" incelenmiştir. Çalışmada, aksi gerekmedikçe, Bornova'daki iki köy "Bornova köyleri", Urla'nın batısında, hepsi bir havza içinde dağılmış olan beş köy ise "Urla köyleri" olarak anılacaktır. Bu kırsal alanlar dışında, tercih edilen başka bir yerleşim ortamı da "kapalı yerleşmeler"dir ve konunun bu boyutu, Menemen ilçesinin bir mahallesi olan *Villakent* örneğinde incelenmiştir.

İnsanları şehirden iten ve başka yerleşim çevrelerine çeken faktörler nelerdir? Hareketi gerçekleştirenlerin geride bıraktıkları şehir ile ilgili düşünceleri nelerdir ve ilişkileri ne düzeydedir? Bir değişim varsa bu, şehir hakkında bize ne söyleyebilir? Diğer yandan, yeni yerleşilen çevrelerle ne türde ve ne derece bağ kurulmaktadır? Özellikle kırsal ortamlarda,

şehirlilerin göçü, ne tür sosyo-mekânsal değişimleri beraberinde getirmektedir? Bu gibi sorulardan yola çıkarak, Türkiye’de iç göçün yeni bir versiyonu olan bu “refah göçünü” İzmir örneğinde ele alan bu araştırma, sürekli ve çok yönlü bir **değişim** içinde olduğu bilinen İzmir şehrinin (Yıldırım ve Haspolat 2010) öncelikli olarak *nüfus yapısı* ve *şehirselleşimine* odaklanmaktadır. Şehirselleşimle birlikte özellikle 20. Yüzyılın ikinci yarısı boyunca İzmir’de yaşam tarzını da kökten değiştiren gelişmeler yaşanmış ve Önen’in (2007) vurguladığı gibi artık “merkez çözülmeye başlamıştır”. Kentsel peyzaj yine, hem merkezde hem de bugün şehirle bütünleşmiş bulunan Buca, Bornova, Karşıyaka gibi eski periferik ilçelerde köklü bir değişime uğramıştır. Bu değişim, mekânsal süreklilik duygusunu yok ederek İzmir’in kent belleğine darbe vurmaktadır. Kentsel kimliğin inşasına önemli katkıda bulunan kentsel belleğin bileşenleri olan “mekânların” ve “mekânsal faaliyetlerin”, geçmişe oranla giderek azaldığı ise İzmir üzerine yakın zamanlı bir çalışmanın da dikkat çekici bulguları arasındadır (Mehmetoğlu 2017).

Göç yoluyla sürekli nüfus artışı İzmir nüfusunun önemli bir özelliğidir. Bir şehrin nüfusunun artışı, ülkenin farklı kesimlerinden gelenlerin bir arada yaşamaya başlaması, hiç bir zaman sadece sayısal bir yığılma demek değildir. Aynı şekilde, bazı binaların inşası ve şehrin büyüüp yeni görünüm kazanması, yalnızca bir fiziksel genişlemeden ibaret görülemez. Bu, yaşam tarzının, insanlar arası ilişkilerin ve kentsel deneyimlerin de değişime uğraması ve yeniden şekillenmesi demektir. Bu türden değişimler, şehrin sakinlerinin şehre ilişkin anlam dünyalarını etkileyip değiştirir ve bir eşige gelindiğinde sakinleri, şehre bir karşılık verirler. Dolayısıyla, söz konusu sürecin coğrafi açıdan incelenebilecek temel iki boyutu, *nüfus değişimi* ve *şehirselleşim* olmaktadır. İzmir’in genel görünümüne dair bir portre çizmek amacıyla, bu iki boyuta öncelikli olarak odaklanılmıştır. Yaklaşık olarak son 70 yılda çarpıcı bir değişim geçiren İzmir şehri açısından ilginç (ve aslına bakılırsa umut verici) olan nokta, İzmir’in, aldığı göçe ve fiziksel büyümesine karşın, hem sonradan gelenlerin kendilerine yer bulabildikleri hem de yerlilerinin kent kimliğinin halen güçlü olduğu bir şehir olarak kalmayı başarmış olmasıdır.

İzleyen başlık altında, öncelikle incelenen sosyo-mekânsal olguyu anlamamıza yardımcı olarak kuramsal ve kavramsal çerçeveye yer verilecektir. Bu bağlamda, insan-çevre ilişkisini anlamada anahtar kavramlar olan yer (kent) kimliği ve yere bağlılık kavramları açıklanacaktır. “Şehirden köye göç” ve bunun mekânsal sonuçlarından biri olan “kırsal soylulaştırma” kavramlarına, ardından, incelediğimiz nüfus hareketinin bir diğer yöneliş alanı olan “kapalı-güvenlikli sitelere” kısaca değinilecektir. Bu kavramsal çerçeveyi, 20. Yüzyılın ikinci yarısı boyunca İzmir’de yaşanan değişimin ele alındığı kısım izleyecektir. Bu değişim, belirtildiği gibi “nüfus gelişimi” ve “şehirselleşim” üzerinden ortaya konacaktır. Ardından da araştırma alanını oluşturan Urla köyleri, Bornova köyleri ve Villakent tanıtılacak ve bu yerleşmelerde yürütülen araştırmanın sonuçlarına geçilecektir.

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

YER DUYGUSU, YERE BAĞLILIK VE YER KİMLİĞİ

Daha geniş bir mekânsal ilişkiler ağı içinde anlam kazanmış parçalar halindeki yerler, *oda* ve *evden mahalleye şehirden ülkeye* nihayet *Dünya'ya* uzanan çok çeşitli coğrafi ölçeklerde olabilir. Bir kişi, ömrü boyunca bir **odayla** öznel bir ilişki kurabilirken, bir şehir halkı, içinde yaşadığı **şehir** ile nesillere dayanan bir ilişki kurabilir. Burada zamansallık ve mekânsallık içindedir. Yerle kurulan duygusal ilişki, yere bağlılık (place attachment) ve yer kimliği (place identity) gibi kavramlarla birlikte ele alındığında anlaşılabilir. Ancak bu kavramlara geçmeden önce, “yer” kavramının ne anlama geldiğine biraz daha yakından bakalım.

Her yerin bir **lokasyonu** vardır. Bu lokasyonda bir araya gelmiş **bileşenler/ortam** ise, o yeri fiziksel olarak tanımlamaya yarar. Orayı fonksiyon ve görünüş açısından bilinir kılar. Örneğin Creswell (2005), yer kavramı ile ilgili tanımlamasında, 40.46°N 73.58°W koordinatlarını veriyor ve buranın New York olduğunu söylemedikten sonra, aslında bu sayısal değerlerin tek başına pek de anlamlı olmayacağını kast ediyor. Her lokasyonun bir çağrışımı olmalıdır ki matematiksel ifadesinin ötesinde insanlar, yerleri bu yolla, yani adları ve çağrışımları aracılığıyla, bilebilsinler. Bu da yerin öznel boyutunu vurgular ancak bu, *bireysel düzeyde* olabileceği gibi (bir kişi için anlamlı olan bir yerin bir başkası için anlamlı olmaması gibi), bir yer bir grup insan için, *kolektif düzeyde*, önemli/önemsiz/anlamlı/anlamsız olabilir. İnsanın **yer** ile ilişkisi bir tarihsellik gerektirir, hangi ölçekte olursa olsun herhangi bir mekânsal birimi “yer” haline getiren bileşenlerden bir tanesi, burası ile ilgili insana dair yaşantılar, anılar, tecrübelerdir. Bunlar bir bütün olarak o yere dair bir **duygu** oluşturur ki bu yolla, burası, “yer” olarak tanımlanabilecek başka mekânsal birimlerden ayırt edilebilir.

Ayrıca yerlere atfedilen anlamlarla ilgili olarak gruplararası keskin farkların bulunduğu da bir gerçektir. Bu durum, kişilerin ya da grupların oralarla kurdukları ilişki ile ilgilidir. Her yer herkes için aynı anlamı taşımaz. Dolayısıyla yerler, farklı gruplar arasında mekânsal bir mücadelenin zeminini oluşturur. Yerleri yıkmak, yeniden inşaa etmek, yeniden adlandırmak, bu mücadelenin araçları arasında sayılabilir.

Yer üzerine farklı fikirler öne sürmüş çok sayıda coğrafyacı vardır. Bunlar arasında başlıca bir kaç ismin fikirlerine kısaca değinecek olursak, Tuncer-Gürkaş ve Barkul'un (2012:4) vurguladıkları gibi, örneğin **Relph**, “Place and Placelessness” (1976) adlı yapıtında “yer”i “alan”dan ya da “bölge”den ayırır. Aslında Relph'e kadar, yer kavramı fark edilmesine rağmen bu ayırım yapılmamıştır. “Yer” beşeri coğrafyacılar için, özneliğin ve deneyimin vurgulandığı bir anlayış olagelir. Bir kavram olarak “yer”, bir düşünme biçimi ve dünyada var olma hâli olarak benimsenir. “Yer” için bu yeni yaklaşımı geliştiren diğer coğrafyacı da **Yi-Fu Tuan**'dır. Tuan,

“Topophilia” (1974) ve “Space and Place” (1977)’de “yer” kavramını vurgulamış ve onu mekânla karşılaştırarak anlamını geliştirmiştir. Tuan, literatüre insan ve yer arasındaki duygusal bağ anlamında kullanılan, “topophilia” (yer sevgisi) terimini kazandırır. Fenomenolojiden faydalanarak “yer”le ilgili fikir geliştiren bir başka coğrafyacı da **Seamon**’dur. Seamon’un (1979) çalışmalarında da “yer” merkezî bir odak noktasıdır fakat ondaki ayrıcalık; “yer”i anlama çabasında, kök salmaktan ve “otantiklik”ten ziyade bedensel devinimin, hareketliliğin ana bileşen olmasıdır (Tuncer-Gürkaş ve Barkul 2012:5)

Yer, **lokasyon** (location), **ortam** (locale ya da setting) ve **yer duygusu** (sense of place) olmak üzere üç unsurdan oluşmaktadır (Agnew, 2011; Cresswell, 2014; Cresswell, 2009; Cresswell, 2008). Boş bir alanın bir matematiksel konumu vardır, bu konumda, fiziksel bileşenlerin meydana getirdiği bir ortam ortaya çıktığında, burası, gerçekleştirilmesi amaçlanan eyleme zemin oluşturacak bir fonksiyona sahip olur. Sonunda, burayla kurulan ilişki, zaman içerisinde bir köklülük oluşturabilir. Boş bir oda, içine eşyalarımızı koyduğumuz anda, henüz bizim yuvamız değildir. Ancak yaşantılar, alışkanlıklar ve anılar yoluyla, bu fiziksel ortamla bir ilişki kurulduğunda, zaman içinde burayla ilgili duygular da gelişme şansı bulur: Huzur ve güven duygusu gibi. Bu türden bir ilişki, farklı ölçeklerde yerlerle kurulmaktadır: Mahalle, şehir, bölge, ülke gibi.

Aşına olunan ortamlarda deneyimlenen günlük rutinler, insanların paylaşılan bir anlamlar havuzuna sahip olmalarını sağlar. Bu çoğunlukla, insanların kendileri ve muhitleri hakkındaki tutum ve duygularına naklolur. Bu gerçekleştiğinde, sonuç farkında olunan bir yer duygusudur. **Yer duygusu**, insanların bir yer ile ilişkilendirdikleri deneyim ve anıların bir sonucu olarak harekete geçen duygulara ve o yerle bağlantılandıkları sembolizme gönderme yapar. Bu kavram aynı zamanda, yerin, dışarıdan olanlar (*outsiders*) gözüyle görünen karakterine, ayırt edici fiziksel özelliklerine ve/veya sakinlerine de işaret edebilir (Knox ve Marston 2013:25).

Örneğin İzmir’in merkezinde yer alan ve duvarlarla dış dünyadan ayrılmış Kültürpark, İzmirlielerin büyük bir bölümü için anılar ve anlamlarla yüklü bir yerdir. Fuar’ın beş kapısından birinin bulunduğu Lozan Meydanı’ndan içeri girildiğinde, 1930’lardan beri değişerek de olsa bir ölçüde aynı kalabilmiş bir dizi unsurla karşılaşılır. Fiziksel ortamın bileşenleri halindeki bu objeler arasında, Lozan girişinden itibaren iki hat halinde uzanan ve yıllar içinde yükselen *palmiyeler*, hemen solda, ayırt edici doğulu mimarisi ile *Pakistan Pavyonu* ve çevresi kadın heykelleri ile süslü *Kaskatlı Havuz*. Hemen arka planda da *Paraşüt Kulesi* (1937) yükselir. Girişte, 1990’lı yılların hemen başında buraya dikilmiş olan, Kültürpark’ın temellerini atan Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü’nün sohbet ederlerkenki *heykelleri* manzaranın simgeselliğini daha da güçlendirir (Foto 1). Bu manzara, eski Fuar zamanlarını, ışıklı su gösterilerini, paraşütle

atlama gibi *eğlenceleri* İzmirliyle anımsattığı gibi, kamusal bir açık alan olarak *modern yaşamı*, 20. Yüzyılın ilk çeyreğinde politik ve ekonomik temellerin atıldığı bir yer olarak *Cumhuriyetçi kimliği*, Büyük Yangın (1922) sonrasında, ilk aşamada bir panayır yeri olarak küllerinden doğuşun somutlaştığı *ulusal çabayı* da simgesel olarak bünyesinde barındırır. Bu anlamda hem *kolektif* hem de “Fuar zamanlarında” şekillenen *bireysel* anlamların inşasına bir zemin olmuştur bu büyük park. İçeriden olanlar, yani İzmirliyle, bir yer olarak Kültürparkı² benimsemiş ve uzun yıllar onunla karşılıklı bir etkileşim içinde olagelmışlerdir. Böyle bir ilişkinin geliştirilebilmesi, kuşkusuz parkın çok değişim geçirmiş olsa da büyük ölçüde bozulmadan kalabilmiş olması ve halk tarafından kullanımının sağlanması sayesinde mümkün olmuştur. Dolayısıyla, insanların bireysel ya da kolektif olsun, özgün ilişki kurabildikleri böylesi yerleri değiştirmek, manzaraları yok etmek, çoğunlukla olumsuz yönde olmak üzere, insan-yer ilişkisini doğrudan etkileme potansiyeline sahiptir ve bu tür girişimler, bu ilişkiyi zedeler.

FOTO 1: LOZAN KAPISI GİRİŞİNDEN GÖRÜLDÜĞÜ HALİYLE İZMİR KÜLTÜRPARK

Şehirlerin farklı farklı kesimlerinde, sakinlerinin orayı başka yerlerden ayırmalarını ve belirli bir yerde yaşadıklarını hissetmelerini sağlayan bir yer duygusu gelişir. Sadece belirli kesimler değil, bir şehir bütün olarak da bu duyguyu yaşatabilir. Örneğin Kordon kıyısında gezinmek, çocukken Kemeraltı Çarşısı'nda kaybolmak, vapurla Konak'tan Karşıyaka'ya geçmek, haftasonu “Çeşme'ye kaçmak”, Fuar'da eğlenmek vb. faaliyetler ve yaşantılar, bir tür “İzmirliliği” sürekli olarak yeniden üretir. Bu yeniden üretim, söz konusu yaşantılara olanak veren fiziksel ortamların ve araçların yok olmaması ile sıkı sıkıya ilişkilidir. Her bir faaliyetin yaşattığı duyguyu deneyimleyebilmek, biz farkında olmasak da ya da yapılan değişikliklerle bu sonuç amaçlanmamış olsa da, bazen imkansız hale gelebilir. Örneğin, “Güneşli bir bahar gününde Konak'tan Karşıyaka'ya vapurla geçerken, güvertede martıları gevreklerle beslemek”, İzmir'in toplu

² **Kültürpark**'ın İzmirliyle için anlamı hakkında bkz: Karakuş 2007, Pasin vd. 2015. İzmir şehir merkezinin hayatı öneme sahip ve sürekli bir değişim içinde olmuş diğer kamusal alanlarından **Konak Meydanı** için ise bkz. Ömürş 2007.

ulaşım ağındaki yeni nesil kapalı yolcu vapurlarında artık mümkün olmamaktadır. Vapurlar hâlâ vardır evet, ama İzmirliilerin pek çoğunun geleneksel olarak kullanmaya alışkın oldukları şekliyle değil.

Proshansky (1978) **yer kimliğini**, “*insanın çevresiyle (doğal ve yapılandırılmış çevre) ve diğer insanlarla ilişkilerinde beklentileri, tercihleri, duyguları ve değerleri tarafından belirlenen, yerin ve kişinin kimliğini kendi yapısında birleştiren karmaşık bir olgu*” olarak tanımlar. Korpela (1989) ise “*yer kimliğinin oluşabilmesi için bir yere ait olma hissini yaşanmasını gerekli görürken, bu hissin yer kimliğinin tek boyutu olmadığını*” da belirtmektedir. Yer kimliği ve yere bağlılık kavramları insan ve mekân etkileşiminin anlaşılması açısından birlikte değerlendirilmesi gereken temelde farklı kavramlardır (Göregenli ve diğer. 2014:76). Yazarların altını çizdiği gibi, “*bir kişi, bir yerde yaşamaktan hoşlandığı veya buradaki komşuluk ilişkilerinden memnun olduğu için kalmaya karar vermiş olabilir, bağlılık hissedebilir ama bu yeri kendi kimliğinin bir parçası olarak hissetmeyebilir.*” **Yere bağlılık**, genellikle insanların yaşadıkları veya ilişki kurdukları fiziksel çevrelerine yönelik duygusal bağlılıklarını ifade eder. Bu bağlamda “yer”, kavramsal olarak hem ikamet edilen alanları (ev, konut, mahalle, kent vb.) hem de dinlenme veya eğlence için gidilen yerleri (doğa, yazlık evler, ormanlar, vb.) doğal ve yapılandırılmış çevreleri içeren geniş bir anlama sahiptir (Hummon, 1992; Low, 1992, Lewicka, 2010’a atfen Göregenli ve diğer. 2014).

Yere bağlılık düzeyi ve yer (kent) kimliği, farklı araştırmacılar tarafından geliştirilmiş çeşitli ölçekler yoluyla saptanmaya çalışılmaktadır. Bu amaçla geliştirilen ölçekler çok çeşitlidir. Örneğin yere bağlılık konusunda geliştirilmiş ölçeklerin genel bir değerlendirmesini yapan Hidalgo (2013), kavram hakkında minimum düzeyde de olsa bir fikir birliği sağlanması gerektiğinin altını çizmektedir. Yere bağlılık, duygulanım (affection), kimlik (identity), tabiiyet (dependence), toplumsal bağlar (social ties), entegrasyon (integration), tercih (preference), onarıcı kapasite (restorative capacity) ve yaşam kalitesi (quality of place) gibi kavramlar üzerinden ölçülebilir hale getirilmeye çalışılmaktadır.

Yer kimliği, bireyin farklı kimlik kategorilerinden biridir. Bir yere atfedilen anlam ve yerin taşıdığı önem, bireyin kendi kendisini tanımlamasında ne derecede etkilidir? İnsan yer ilişkisi çerçevesinde düşünöldüğünde *yer kimliği*, bir mekân parçasının, insan üzerinde “kimlik” yoluyla yer etmiş hâlidir. Göregenli (2010), yer kimliğinin kavramsallaştırılmasında sadece bireysel boyutların vurgulanmadığını belirtmektedir: “Mekâna bağlılık ve aidiyet duygusu tek taraflı bireysel bir oluşum değildir; kişiler, kimlikler ve mekânlar arasındaki karşılıklı etkileşim kolektif bir oluşumu gerektirmektedir. Bu bağlamda mahalleye kıyasla daha geniş bir mekân ölçeği olarak kente bağlılığın anlaşılması, kent kimliği ve topluluğa bağlılık duygusu kavramlarının

birlikte düşünülmesini zorunlu kılmaktadır.” (Göregenli ve diğerleri 2014:76). Kent kimliği, insanlara bir tür topluluk duygusu kazandırarak ayırt edicilik sağlar. Lalli'ye (1992:294) göre, “Bir bireyin daha kapsamlı öz-kimliğinin bir boyutu olarak kent kimliği, benlik ve kentsel ortam arasındaki kompleks ilişkinin bir sonucudur. Kent, bireyin kişisel deneyim zenginliğinin bir simgesi haline gelir. Ancak bu, söz konusu deneyimlerin basitçe bir yansıması demek değildir ve kişiye, bu somut deneyimler zemininden tedrici olarak daha bağımsız hale gelen, zamana bağlı öznel bir süreklilik duygusu sağlar. Bu durum, bireylerin, gündelik deneyimlerinden bağımsız bir durağanlık ve süreklilik hissi kazanmalarına katkı sağlar. Kent, bir insanın yaşam öyküsünde kimliği güçlendireici bir bağlam, dolayısıyla da belirli değişikliklerden göreceli olarak bağımsız bir süreklilik sağlar”.

Bu çalışmada, **yere bağlılık** düzeyini ve **yer kimliğini** iki farklı ölçek yoluyla saptamaya çalıştık. Bunlardan biri, Göregenli ve arkadaşlarının İzmir'in bir mahallesi üzerine olan araştırmalarında yararlandıkları ölçektir. Yazarlar, Lewicka'nın (2010) *Yere Bağlılık Ölçeği*'nden (Place Attachment Scale) 16 madde, Comstock ve arkadaşlarının (2010) *Bireysel-Kolektif Fayda Ölçeği*'nden (Individual-Collective Efficacy Scale) 4 madde seçerek toplam 20 maddeden oluşan bir “Mahalleye Bağlılık Ölçeği” hazırlamışlardır. Ölçeğin söz konusu çalışmada elde edilen cronbach alpha değeri ,89'dur. Yer (Kent) kimliği konusunda ise Lalli'nin (1992) geliştirdiği 20 maddelik kent kimliği ölçeğinden yararlanılmıştır. Ölçeği İzmir'e uyarlayan Göregenli (2005), çalışmasında ölçeğin cronbach alpha değerinin ,93 gibi oldukça yüksek bir değerde olduğu belirtilmektedir. Bu incelemenin yapılacağı “yer”ler ise villa tarzında müstakil konutlardan oluşan bir site ile İzmir'in çevresindeki bazı köylerle temsil edilen kırsal ortamlardır. Bu iki farklı tarzdaki yerleşme, daha önce de değinildiği gibi şehirli nüfusu merkezden kendine çekmektedir. Bunlara şimdi biraz daha yakından bakalım:

KAPALI YERLEŞMELER / GÜVENLİKLİ SİTELER

Geniş (2009:121), güvenli sitelerin sayısının son yıllarda dünyanın bütün metropollerinde artış gösterdiğini belirtmektedir. Kuzey Amerika ve Latin Amerika'nın metropollerinin yanı sıra, Bombay (Hindistan), Jakarta (Endonezya), Şangay (Çin) ve Tokyo (Japonya) gibi kentler de kapalı siteler ortaya çıkmaktadır. Kapalı siteler üzerine bilimsel çalışmaların öncelikli olarak Kuzey Amerika şehirlerinde başladığı belirtilmelidir. Örneğin Blakely ve Snyder'ın (1997), *Fortress America: Gated Communities in the United States* başlıklı çalışmaları, kapalı yerleşmeler konusundaki önde gelen kaynaklardan biridir. Kentleşmenin yol açtığı sorunlardan kaçma isteğinin beraberinde getirdiği, öncelikle şehirlerin çevrelerine, bir süre sonra eski merkezlere doğru yöneliş, “yeni kaleler” olarak nitelenen kapalı yerleşmeleri ortaya çıkarmıştır. Söz konusu kitapta, kapalı yerleşmelerin ABD'deki ortaya çıkış ve gelişme süreci ile toplumsal etkileri ele

alınmaktadır. Kapalı yerleşmeler, önceleri erken dönem emeklilik yerleşmelerini ve süper-zenginlerin toplu yerleşmelerini kapsarken, günümüzde orta ve orta-üst sınıfların da tercihi haline gelmiştir. Orta halli bu yerleşmeler bile, duvarlar ve kapılarla kendini dış dünyadan soyutlamaktadır. Çalışma, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki kapalı yerleşmeleri çeşitli kategoriler halinde incelemektedir: Bir yaşam tarzını yansıtanlar, emeklilik yerleşmeleri, golf ve taşra kulüplerine (*country clubs*) ilişkin gelişmeler, orta sınıfa yönelik yerleşmeler, yüksek mevkilerdeki profesyonellere yönelik yerleşmeler gibi farklı kategorilerde kapalı yerleşmelere yer verilmektedir.

Grant ve Mittelsteadt (2004) "*Types of gated communities*" başlıklı makalelerinde ise kapalı yerleşmeler üzerine yapılan çalışmaların göreceli olarak sınırlı kaldığı belirtilmekte, kapalı yerleşmelerin artık küresel bir mekânsal olgu haline geldiği ileri sürülmektedir. Bu çalışma, Blakely ve Snyder'in Amerika Birleşik Devletleri'ndeki kapalı yerleşmeler hakkındaki çalışmasından yola çıkarak, kapalı yerleşmeleri tiplerine göre incelemektedir. Diğer yandan, Thuillier'in (2005) "*Gated Communities in the Metropolitan Area of Buenos Aires, Argentina: A challenge for Town Planning*" adını taşıyan makalesi, kapalı yerleşmeler konusunu geliştirmekte olan ülkelerden biri olarak Arjantin (Buenos Aires) örneğinde ele almaktadır. 1990'larda yaşanan önemli bir kentsel süreç olarak kapalı yerleşmeler, kent çeperlerinde birdenbire ortaya çıkmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde bu türden bölgeler, alt gelir gruplarının yerleşim alanı olduğundan, üst gelir grubunun toplanma alanı olan kapalı yerleşmelerin buralarda ortaya çıkışı kentsel peyzajda keskin karşıtıklara yol açmaktadır.

Türkiye'nin büyükşehirleri de bu mekânsal süreçten payını almakta ve yalnızca İzmir, Ankara, İstanbul gibi önce gelen büyükşehirlerde değil, Anadolu'nun pek çok şehrinde de kapalı sitelerin sayısı hızla artmaktadır. Kapalı yerleşmelerin Türkiye'deki boyutunu ortaya koyan Geniş (2007) ise, "*Producing Elite Localities: The Rise of Gated Communities in Istanbul*" başlıklı makalesinde İstanbul'daki Kemer Country'yi incelemiştir. Yazara göre kapalı yerleşmeler, küresel çapta bir ticari meta ve kentli üst sınıflar tarafından büyük bir istekle tüketilen kültürel ikonlar haline gelmiştir. Kapalı yerleşmeleri neo-liberal ekonomi politikalarının mekânsal bir yansıması olarak değerlendirirken, bu yerleşim ünitelerinin küresel ve yerel ilişkilerin karşılıklı etkileşiminden bağımsız olarak anlaşılamayacağını öne sürmektedir. Türkiye'den başka bir örneği, İzmir'i ele alan Akyol-Altun sunmaktadır (2008). *Yeni Yaşam Tarzları: Kapalı Konut Yerleşkeleri* başlıklı çalışmasında yazar, konutların, toplumsal, ekonomik ve politik gelişmelerden doğrudan etkilendiği ve farklılaştığı, bu nedenle de birçok alanda tartışılan "tüketim kültürünün" bir aracı haline geldiği belirtmektedir. Tüketim dinamikleri çerçevesinde 1980 sonrası Türkiye'sinde ortaya çıkan yeni kentli seçkinlerin "kaliteli yaşam" arayışları karşılığını, önce kent içindeki sınırlı sayıdaki boş arsalarda, sonrasında ise kent dışı alanlara, banliyölere yayılan kapalı konut

sitelerinde bulmuştur. Özelleşmiş ev yerleşkeleri üzerine kurgulanan “farklı bir yaşam tarzı” konusunu ve bunun meşrulaştırılma sürecini, tüketim kültürü dinamikleri çerçevesinde incelemekte ve konu İzmir örneğinde tartışılmaktadır.

KIRSAL ALANLARA GÖÇ VE KIRSAL SOYLULAŞTIRMA

Şehirlilerin alternatif yaşam alanı arayışları, kapalı yerleşmelerin ortaya çıkışı dışında, daha başka sosyo-mekânsal süreçleri de beraberinde getirebilmektedir. Örneğin kırsal alanlar bu arayıştan etkilenmektedir. Bazıları emekliliklerinin ardından yaşamlarını kırsal alanlarda sürdürürken, bazıları da şehirdeki çalışma yaşamlarını sürdürdükleri halde, şehre yakın kırsal alanlarda yaşamayı tercih etmektedirler. Böylesi bir göç eğiliminin, Avrupa kıtasında yeni göç hareketleri içinde değerlendirildiği bilinmektedir. Örneğin, “*Towards a New Map of European Migration*” başlıklı makalesinde King (2002) Avrupa kıtasında yaşanan göç süreçlerinin genel bir değerlendirmesini yaparak, çeşitli başlıklar altında göç türlerini sıralamaktadır. Bunlardan biri de, Avrupalıların şehirlerden kırlara yönelişlerdir ki yazar bu hareketi “çevresel tercihlere göre göç” başlığı altında incelemektedir (güneşe yönelenler ve kırsal alanları sevenler (*heliotropes and rural idyllists*) şeklinde adlandırmaktadır. Refah düzeyi yüksek kişilerin, alternatif bir yaşam tarzı arayışlarının, özellikle kırsal bölgelerde bir karşı-şehirleşme olgusunu ortaya çıkardığına dikkat çekilmektedir. Benson ve O’Reilly (2009) ise daha kapsamlı bir “şemsiye kavram” olarak *yaşam tarzı göçü (lifestyle migration)* kavramını ortaya atmışlardır. Südaş ve Mutluer (2010) “*Daha İyi Bir Hayata Doğru: Yaşam Biçimi Göçü*” makalelerinde, bu göç türünden, *refah düzeyi yüksek bireylerin, daha iyi bir yaşam sürdüreceklerini düşündükleri yerlere, iradi bir biçimde gerçekleştirdikleri tüm nüfus hareketlerinin içine alan, göreceli olarak yeni bir göç türü* olarak söz etmektedirler. Söz konusu nüfus hareketin tanımlanmasında çeşitli güçlükler söz konusudur. Bu güçlükler arasında, hareketin, destinasyonda geçirilen süre, başka bir ifadeyle *kalcılık* ya da *geçicilik* açısından belirsizlik göstermesi, göçmenlerin motivasyonları ve demografik özellikler açısından büyük çeşitlilik sergilemeleri ve birbirinden çok farklı nitelikteki destinasyonların (deniz/göl kıyısı sayfiyeleri, tarihsel özelliği olan yerleşmeler ya da kırsal alanlar gibi) tercih edilmesi sayılabilir. Bununla birlikte, göç destinasyonlarının genel olarak, Akdeniz iklim kuşağında yer aldığı; göçmenlerin, gönderen toplumlardaki ortalama yaşın üzerindeki bireylerden oluştuğu ve bu hareketin, bireylerin önceki turistik deneyimleri ve emeklilik durumları ile sıkı bir bağlantısının bulunduğu gözlenmektedir.

Yaşam tarzı göçmenlerinin köylere yönelmesiyle, bu kez “kırsal yaşam tarzı göçü” ortaya çıkmaktadır. Kırsal alanlara yönelik göçe odaklanan Boyle ve Halfacree (1998) *Migration into Rural Areas: Theories and Issues* başlıklı çalışmalarında, modern Batı toplumlarının yaygın bir özelliği olarak, şehirli nüfusun kırlara yönelmesi ve gittikleri yerlerde yol açtıkları yapılaşma

sonucunda ortaya çıkan karşı-şehirleşme (*counter-urbanization*) olgusunu ve kent merkezlerinden kırsal alanlara yönelen göç hareketlerinin teorik boyutunu ele almaktadırlar. Nüfus coğrafyasının bir konusu olarak bu olgu, toplumsal sınıf, cinsiyet, ekonomik ve sosyal etkiler, izolasyon ve yaşam tarzları gibi kavramlar çerçevesinde incelenmektedir. Diğer yandan Brown ve Glasgow (2008), *Rural Retirement Migration* adlı kitaplarında, ABD bağlamında emeklilerin kırsal alanlara göçünü incelemektedir. Yaşlı nüfusun çoğunlukla stabil bir halde bulunmasına karşın, göç edenlerin büyük ölçüde kırsal alanlara yöneldikleri belirtilmektedir. Çalışma, hem göçmenler, hem de göç edilen yerler açısından konuyu ele alırken, söz konusu olgunun olumlu ve olumsuz yanlarını ortaya koymaktadır. Göç edilen yerlere emeklilerin uyumu konusu üzerinde özellikle durulurken, kırsal alanlara yönelik emekli göçleri konusunda nasıl bir politika izlenmesi gerektiğine dair öneriler getirmektedir. Kırsal alanlara yönelik konusu, İspanya, Hollanda, Birleşik Krallık, İrlanda gibi Avrupa ülkelerinde de inceleme konusu olmuştur. Örneğin Solana-Solana (2010) "*Rural Gentrification in Catalonia, Spain: A Case Study of Migration, Social Change and Conflicts in the Empordanet Area*" adlı çalışmasında, kentlilerin kırsal alanlara göçünü İspanya örneğinde ele alır. Yazar, Katalunya'da yaşanan kırsal nüfus kaybının, şehirli kirlere yönelmesinin sonucunda, 1980'lerden bu yana azaldığını belirtmektedir. Bu süreçte, kentlilerin kırsal alanlara göçü önemli rol oynamıştır.

İspanya'nın Costa Brava kıyısındaki kırsal yerleşmeler, özellikle Barselona'dan gelerek buralara yerleşen nüfus örneğinde incelenmiştir. Barselonalılar, buralarda kırsal evleri satın alarak birincil ya da ikinci konutlar olarak kullanmaktadırlar. Bu durum, konutların fiziksel açıdan rehabilitasyonunu beraberinde getirmekte ancak konut fiyatlarını artırarak, kırsal genç nüfusun buraları terk etmesine de yol açmaktadır. Yöreye "yeni gelenler" ile "yörenin yerli sakinleri" arasındaki potansiyel bir toplumsal çatışmaya da işaret edilmektedir. Bijker ve diğerleri (2012) "*Migration to less-popular rural areas in the Netherlands: Exploring the motivations*" başlıklı çalışmasında, konuyu Hollanda örneğinde ele almaktadır. Kırsal alanlara yönelik göçte, daha sakin ve huzurlu bir yaşam tarzının, eğlence olanakları açısından zengin, açık ve yeşil bir ortamın çekiciliğinin etkili olduğu bilinmektedir. Hollanda'nın kuzeyindeki dört destinasyonu karşılaştırmalı olarak inceleyen bu çalışma, göç edenler arasında, göreceli olarak düşük bir gelir seviyesine ve yüksek eğitim düzeyine sahip, çalışma hayatını sürdüren kişilerin de varlığını göstermektedir. Genel olarak sözü edilen kırsal çekicilikler etkili olsa da, daha özelden evlerin özellikleri, fiziksel ortam, kişisel nedenler ve göreceli olarak düşük gelir seviyesi göçte rol oynamaktadır. Bu motivasyon çeşitliliği, göçmenlerin çeşitliliğini de ortaya koymaktadır. Örneğin, "kırsal alanlara geri dönenler" grubu, arkadaş ve aileleriyle yeniden yakın olmak isterken, fiziksel özelliklere dikkat edenler, "yüksek bir eğitim seviyesine sahip olan" gruptur. Evlerin özelliklerini ise özellikle "kentsel çevrelerden gelenler" önemsemektedirler.

Bijker ve Haartsen (2012), Hollanda'yı ele alan bir diğerk çalışması "*More than Counter-urbanisation: Migration to Popular and Less-popular Rural Areas in the Netherlands*" başlıklı makaledir. Batı dünyasında kırsal alanların çekiciliğı ve kentsel alanların iticiliğı şeklinde "itme-çekme kuramı" çerçevesinde incelenen kırlara yönelme eğilimine ilişki geçmiş çalışmalar, özellikle seyrek nüfuslanmış ülkelerde bu konunu sadece karşı-şehirleşme (counter-urbanisation) kavramı ile açıklanamayacağını göstermiştir. Bu çalışma, söz konusu göç hareketiyle ilgili daha geniş bir kuramsal perspektif gerektiğini öne sürmektedir. Çalışmada Hollanda'nın kuzey kesimindeki göç alma açısından farklı özelliklere sahip olan kırsal alanlara yönelik göç akışları, konut fiyatları açısından analiz edilmektedir. Söz konusu araştırma alanı içinde yer alan destinasyonlar popüler, orta derecede popüler ve az popüler yerler olarak sınıflandırılmıştır. Bu farklı yerler, farklı motivasyonlara sahip kişileri çekmektedir. "Periferi" ve "uzaklık" gibi kavramların, çeşitli ölçeklerde (yerel, bölgesel ve ulusal) dikkate alınması gerektiğı öne sürülmektedir.

İster kırsal alanlarda isterde kentsel yerleşmelerin merkezî kesimlerinde konumlansın, şehirli seçkinlerin ilgi gösterdikleri evler ve bu evlerin oluşturduğu yerleşme birimleri, söz konusu kitlenin çabalarıyla fiziksel ve sosyal bir değişimden geçmektedir: Soylulaştırma. 1960'lı yılların ortasında ilk kez sosyolog Glass tarafından öne sürülen **soylulaştırma** (gentrification) kavramı, şehir merkezlerinde yaşanan bir sosyo-mekânsal dönüşüm sürecini ifade eder. Ergün (2006), bu kavramın Londra'nın işçi mahallelerindeki konutları orta ve üst sınıfın satın alması, bunların yerine şık ve lüks konutlar yapmaları ve bu bölgelerin sosyal karakterini değiştirmeleri ile ilgili olarak kullanıldığını belirtmektedir. Toplumsal ve mekânsal boyutları içiçe geçmiş bu süreçte, Behar ve İslam (2006) şu iki koşulun gerçekleşmesi gerektiğini vurguluyorlar: (1) nüfus kompozisyonunda, yeni gelenler mevcut sakinlerden daha yüksek bir sosyo-ekonomik sahip olacak şekilde bir değişim yaşanmalı, (2) mahallenin fiziksel dokusunda iyileşmeler gözlenmeli. Türkçeleştirilmesinde zorluklar bulunan (Yavuz 2006) bu kavramı karşılamak için Fransızca'dan esinle *jantileşme*, mutenalaştırma, seçkinleştirme, nezihleştirme vb gibi sözcükler önerilmiştir (Behar ve Péruse 2006). Soylulaştırmanın gerçekleştiğı yerlerde söz konusu süreç, buranın mevcut sakinlerinin yerinden edilmesiyle sonuçlanmaktadır. Bu şekliyle soylulaştırma, daha çok kentsel alanlardaki bir değişimi ifade etse de, şehirli nüfusun kırsal alanlara yönelişi, eski şehir merkezlerinde yaşanan bu süreci, kırsal alana da taşımıştır. Özellikle 1990'lı yıllardan itibaren kırsal alanlardaki benzer değişim sürecini tanımlamak üzere de kullanıldığı görülmektedir. Terimin kırsal alanlar için kullanımı yeni olmakla birlikte kırsal soylulaştırmanın ilk örnekleri 19. yüzyılın sonlarına tarihlenmektedir. 19. yüzyıl sonlarında Amerika Birleşik Devletleri'nde kentli elitlerin alan sporları yapmak ve avlanmak amacıyla kent yakınındaki kırsal alanları kullanmaya başladıkları görülmektedir. 1929 ekonomik krizi, kente göre yaşamın daha ucuz

olduğu kırsal alanlara göçü arttırmıştır. Özellikle sanatçılar bu yıllarda kırsal bohem bir hayat tarzı oluşturmuşlardır. Nathan Whitten'in 1939 yılında yayınladığı ve New York City kırsalındaki değişimi incelediği çalışması, kırsal soylulaştırma üzerine yapılan ilk sistematik çalışma olarak kabul edilmektedir (Başaran-Uysal ve Sakarya. 2012.)

Philips (1993) kırsal soylulaştırma sürecini "kentli yeni orta sınıfın kırsal sömürgeleştirmesi" olarak tanımlamaktadır. Uzun zamandır nüfus kaybeden kırsal yerleşimlerde, boşalan konutlar ve işlevsizleşen tarım arazileri orta ve üst orta sınıf kentliler tarafından daha kolay elde edilir hale gelmekte, mülkiyetin el değiştirdiği kırsalda sosyo-ekonomik yapı değişmektedir (Başaran-Uysal ve Sakarya. 2012). Kırsal alanlara göç, nüfus kaybetmiş ve alt yapı sorunları bulunan köylerin yeni olanaklara sahip olmasını ve özellikle emlak fiyatlarının yükselmesini beraberinde getirmektedir ancak bu her zaman yerel halkın lehine işleyen bir süreç olmamaktadır. Konutlarının değer kazandığını fark eden köy sakinleri, göreceli olarak yüksek fiyata konut satabilmekte ancak restorasyonlar sonucunda konutların değeri muazzam artışlar göstermektedir (Foto 2 ve 3).

FOTO 2 VE 3: İZMİR'İN URLA VE BORNOVA İLÇELERİNİN KIRSAL KESİMLERİNDE, KÖYE GÖÇ EDEN ŞEHİRLİ NÜFUSUN SATIN ALDIĞI GELENEKSEL KÖY EVLERİ. BU YAPILARDAKİ YENİLEME ÇALIŞMALARI, KIRSAL MİMARİYİ KORUMA AÇISINDAN ÖNEM TAŞISINA DA MEVCUT SAKİNLER İLE YENİ GELENLER ARASINDAKİ SOSYO-EKONOMİK FARKI KIRSAL PEYZAJ ÜZERİNDEN BELİRGİN KILMAKTADIR.

İzmir'de şehirli nüfusun bir bölümünün, neden İzmir'in merkezi kesimini terk ederek, farklı niteliklerdeki yerleşim çevrelerine (köylere ve kapalı yerleşmelere) yöneldiğini anlamak, daha önce de belirtildiği gibi bu araştırmanın temel amacıydı. Şehirden uzaklaşma kararı hangi sosyo-mekânsal zeminde alınmaktadır? Şehrin yaşadığı değişim, bu kararda ne derecede etkili olmaktadır? İzmirlilerin merkezden uzaklaşması, kentsel kimliklerinin zayıfladığının bir göstergesi midir? Gidenlerin, yeni yerleşilen çevrelerdeki "yere bağlılık" düzeyleri nedir?

İnsan-çevre ilişkisi bağlamındaki bu soruların yanıtlarını aradığımız araştırma bulgularına geçmeden önce, İzmir'in şehirsizleşimi ve son yıllardaki büyümesi ile nüfuslanma süreci ve bu nüfuslanmada iç göçün rolüne değinilecektir. Küçük bir kıy kasabasından metropole dönüşme

süreci içinde, İzmir'in farklı kesimlerinde yaşam tarzı ve insan ilişkileri açısından ne tür değişimler yaşandığına da, bazı anlatılar yoluyla yer verilecek, geniş ölçekte ortaya konmaya çalışılan değişimin yalnızca *sayısal* (nüfus artışı) ve *fiziksel* (şehrin büyümesi) boyutları değil, *kültürel* ve *sosyo-mekânsal* boyutu da yanıtılmaya çalışılacaktır.

İZMİR'DE ŞEHİRSEL GELİŞME VE NÜFUS ÖZELLİKLERİ

Nasıl ki farklı mekânsal birimler üzerinden (bölge, şehir ya da mahalle gibi) gelişebilen bir yer kimliği, **insanın** farklı kimlik kategorilerinden biri ise, **şehirlerin** kendilerinin de bir kimliği vardır ve bu özgün kimlikleri korunabildiği, vurgulanabildiği, sakinlerince algılanabildiği ve deneyimlenebildiği sürece burası, başka “yer”lerden belirgin bir biçimde ayrılacaktır. Tıpkı insanlar gibi, mekânların da bir kimliğinin olduğu, burada esas vurgudur. Tokmak (2015:7), çevresel imgelerin kent kimliğine etkisini Mersin örneğinde incelediği çalışmasında, farklı kaynaklara dayanarak, bir mekânsal birim olarak şehrin (kentin) *kimliği, anlamı ve imgesi* üzerinde şöyle durmaktadır:

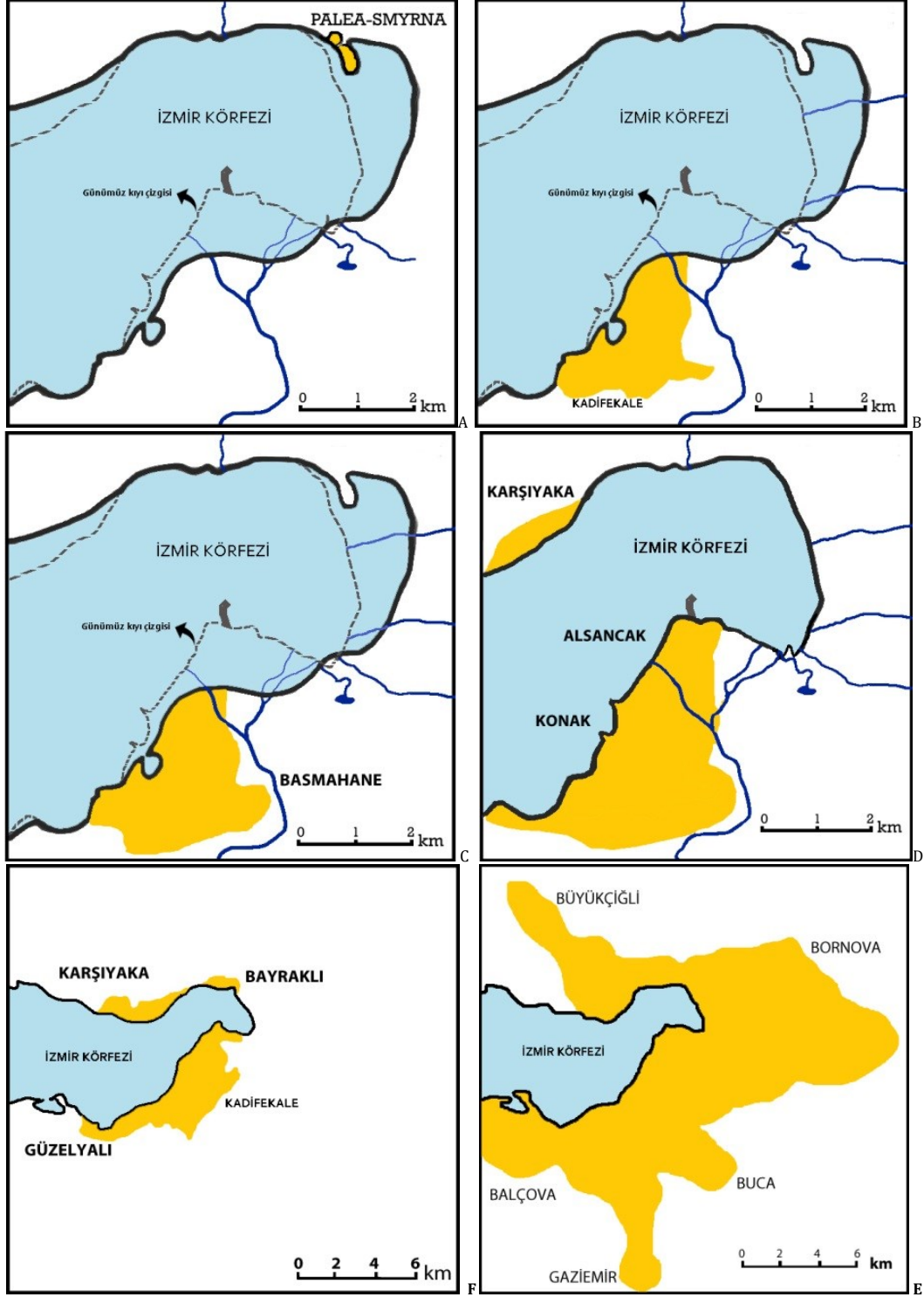
Bir mekânın kimliği, onun konumu, alanın geneli ile mekânsal uyumu ve kendine özgü karakterini harmanlayarak bütünleştirmesiyle ifade edilebilir. **Kent kimliği**, mekânın bir bütün olarak algılanması ile oluşan yerin *fark edilebilir* özellikleridir; yerin deneyimlemesi ile ilişkilidir. “Yaşayan bir varlık olarak bir kenti ‘o kent’ yapan birikim yüklü ve özgün belirti, nitelik, özellik ve koşulların bütünü”dür. **Kent imgesi** ise içinde yaşayanların dıştan algıladığı bir kentin, “açık bir uyarıcı olmadan bilince yansıyan ve canlanan biçimi”dir. Diğer yandan **anlam**, bir kentin ve öğelerinin “geniş içerikli bir dizge olarak anlatmak istediği şey ya da taşıdığı düşünsel çağrışım”dır. Kent kimliği, kent imgesini etkileyen, her kentte farklı ölçek ve yorumlarla kendine özgü nitelikler taşıyan, fiziksel, kültürel, sosyo-ekonomik, tarihsel ve biçimsel faktörlerle şekillenen, kentliler ve onların yaşam biçimlerinin oluşturduğu, sürekli gelişen, geçmişten geleceğe uzanan büyük bir sürecin ortaya çıkarttığı “anlam yüklü bütünlük”tür. Kent imgesi üzerinde çalışmak, kentin stratejik planlanma sürecinin tanımlanmasında önemlidir. Kent kimliği oluşumu sürecinde kentlerin bünyelerinde yer alan doğal veya yapay unsurlar, etkili birer imge rolü üstlenebilirler. İmgenin rolü ne kadar kalıcı, güçlü, yalın ve benzersiz olursa akıllarda ve kullanıcıların hayatlarında o ölçüde yer edinir. Böylece imgeler kent kimliğinin bir parçası haline gelirler. Kentsel imge, kentin görülmesiyle elde edilen zihinsel bir süreci ifade ederken; kent kimliği kentin kişilere gösterdiği **sosyal, kültürel ve mekânsal öyküye** işaret etmektedir.

Dolayısıyla, bir şehrin kimliğini anlamak, onun mekânsal öyküsü anlamakla yakından ilişkilidir. Bir yerin mekânsal tarihini incelemek, oranın nasıl kimlik kazandığına ve bu kimliğin nasıl değiştiğine ışık tutacağı gibi, yaşanan değişimin gelecekteki yönü hakkında da ipuçları sağlayabilir. Mekânsal tarih, “yerlerin toplumsal olarak nasıl inşa edildiklerinin incelenmesidir” (Carter 1987’ye atfen Baker 2003). İzmir de, temel olarak onu şekillendiren doğal çevre özelliklerinin kontrolünde gelişme gösterdiği gibi, uzun tarihi boyunca Dünya’nın pek çok yeriyle bağlantılı olmuş ve bu bağlantılar, farklı toplumsal grupların şehrin peyzajına dönem dönem kültürel damgasını vurmalarıyla sonuçlanmıştır. İzmir’in bugünkü kimliğini daha iyi anlayabilmek için, onun gelişimine olanak sağlayan doğal çevre koşullarına, bu çevre koşulları üzerinde şekillenen insan yaşamına, şehirselleşme sürecine ve nüfus özelliklerine yakından bakmak gerekir.

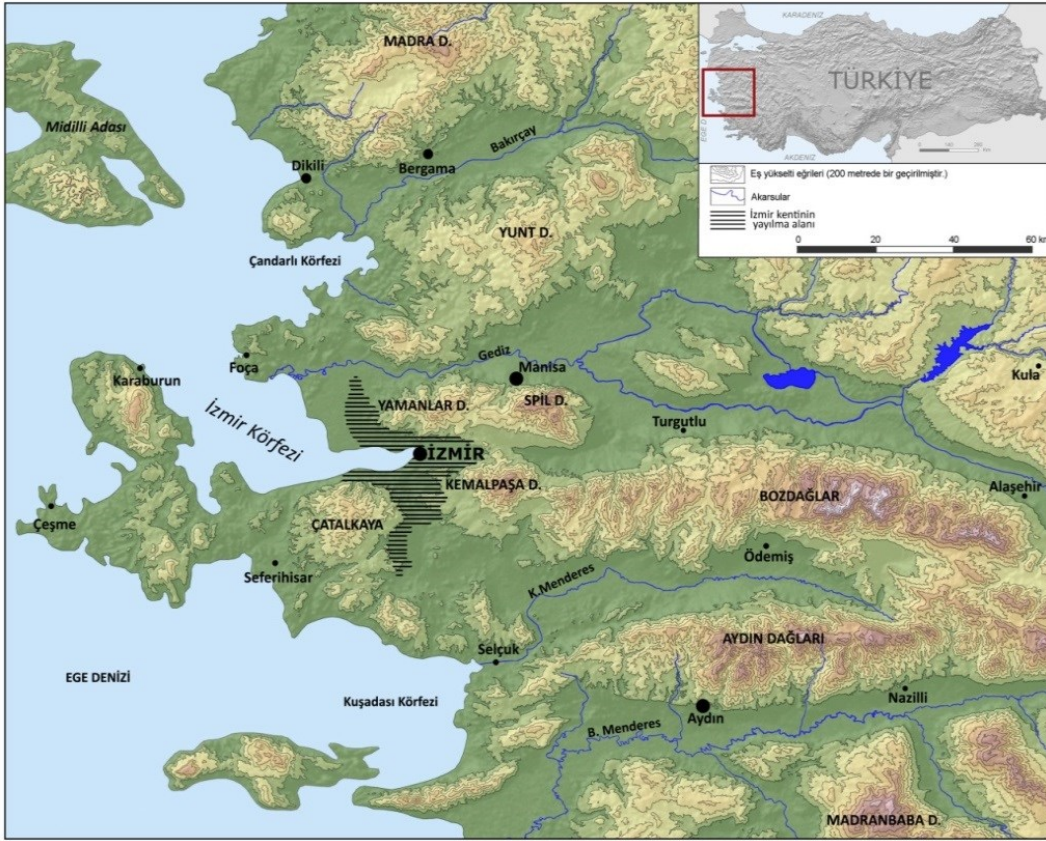
İzmir şehri, aynı adı taşıyan bir körfezin bitim noktasında kurulmuş ve en eski çağlardan bu yana gelişip büyüyerek, Ege bölgesi'nin en önemli yerleşim merkezi haline gelmiştir. Türkiye'nin en önemli ihraç ve ithal kapılarından biri olan İzmir, Ege Bölgesi'nin en büyük kentsel yerleşim merkezini oluşturur. Özellikle 1950 yılından bu yana, gerek ticaret, gerek sanayi ve gerekse de kültürel yaşam bakımından hızla gelişmekte ve geleneksel dokuyla ilgili özelliklerim kaybetmektedir (Sözer 1988). Yakın çevrede bilinen ilk yerleşim noktası, geçimşi Neolitik Çağ'a kadar inen bir yerleşme katmanının bulunduğu, Bornova'daki **Yeşilova Höyüğü**'dür. Daha sonraki bir yerleşim noktası ise, günümüzde karalaşmış olan Bayraklı'daki **Tepekule**'dir. Şehir, Helenistik Dönem'de körfezin güneyine taşınmış ve **Pagos Dağı**'nın eteklerinden yayılışını günümüze kadar sürdürmüştür. İzmir bugün, "*körfez kıyılarını çevreleyen alüvyal düzlükler ile bu düzlükleri sınırlayan yüksek rölyefe doğru genişleme ortamı bulmuştur*". İzmir, "*körfez kıyıları ile Balçova-Narlidere etek ovaları, Bornova ve Karşıyaka alüvyal düzlükleri, Yamanlar-Manisa Dağı Kemalpaşa (Nif) ve Tekke dağ kütlelerinin körfeze dönük sırtları ve yamaçlarında* (Karadağ 2000:231) esas yayılışını göstermektedir. Doğal bir liman ve kıyı kenti olması; çevresini kuşatan dağlar arasında genelde doğu-batı yönlü uzanan ve kolay geçilebilen alüvyal düzlüklerin bulunması, kentin iç bölgelerle olan kara ulaşımını ve diğer alanlarla olan denizyolu ulaşımını kolaylaştırmıştır (Koçman 1991). Dışa açılabilme olanağı bulunan doğal bir körfez çevresinde kurulan İzmir, çevre koşullarının elverişliliği nedeniyle hızla nüfuslanarak yatay yönde genişleme göstermiştir. Yatay yönlü olan bu alansal genişleme ile kent, daha da büyümekte ve çevrede bulunan yerleşimleri de etki alanına almaktadır. Öte yandan, kent çevresindeki kırsal yerleşmeler de büyüyerek zamanla kentle bütünleşmektedir (Oban-Çakıcıoğlu 2000). İzmir'in şehrsel gelişiminde, yukarıda sözü edilen doğal unsurlardan başlıca üçü belirleyici olmuştur: Bunlardan *birincisi* İzmir Körfezi, *ikincisi* Narlıdere-Balçova etek ovaları ve Bornova alüvyal düzlüğü ve *üçüncüsü* de İzmir Körfezi'ni ve düzlükleri çevreleyen sırtlar ve yamaçlardır (Yılmaz 1997). Şehrsel yayılma kuzeyde Yamanlar Dağı, doğu-güneydoğu yönünde Kemalpaşa Dağı ve güneydoğu yönünde Çatalkaya ile sınırlanır ancak ovalara açılan boğazlar yoluyla bu yayılma sürmekte, şehrin kapladığı alan yıldan yıla genişlemektedir. Yeşilova Höyüğü 2003 yılında keşfedilene kadar bilinen, yerleşim yeri (sit) Körfez'in doğusundaki bir burun olan ve alüvyal süreçler sonucunda karalaşmış bulunan, günümüzde Bayraklı ilçesine denk düşen bir noktada yer alan İzmir, aslında doğal çevre değişiminin bir sonucu olarak "yer değiştirmiş" bir yerleşmedir (Şekil 2 ve Şekil 3). Sözer'in ifadesiyle (1988:1):

"Başlangıçta İzmir Körfezi'nin doğu ucunda küçük ve korunaklı bir limanın kenarına yerleşen şehir, daha sonra Halkapınar kaynağı ile Pagos dağı (Kadifekale) eteğindeki Meles arasında yer alan alüvyal bir düzlüğe yayılmış ve dolmaya başlayan liman kenti (Palea Smyrna) terk edilmiştir. Bol kaynak suyuna ve zengin bir tarımsal araziye sahip olan bu alanın hızla nüfuslandığını tahmin edebiliriz. İ.Ö. IV Yüzyıl'da, Büyük İskender'in diyadohlarından Lysimakhos'un Pagos dağı üzerinde bir kale (bugünkü Kadifekale)

yaptırması üzerine, şehrin savunması kolaylaşmış ve daha sonraki devirlerde ticaretin gelişmesine paralel olarak iç liman önem kazanmış, burada Pagos dağına doğru yeni bir yerleşim alanı ortaya çıkmıştır. Körfezin güney kıyılarında gelişen bu yerleşim alanının çağlar boyunca önemini kaybetmediği bir gerçektir.”

ŞEKİL 2: İZMİR'DE ŞEHİRSEL GELİŞMENİN FARKLI DÖNEMLERDEKİ DURUMU: (A) AİOL-İON DÖNEMİ; (B) HELENİSTİK-ROMA DÖNEMİ; (C) 1850'DE; (D) 1900'DE; (E) 1950'DE; (F) 1985'TE. (Kaynak: Sözer (1988:7)'den yeniden düzenlenerek)

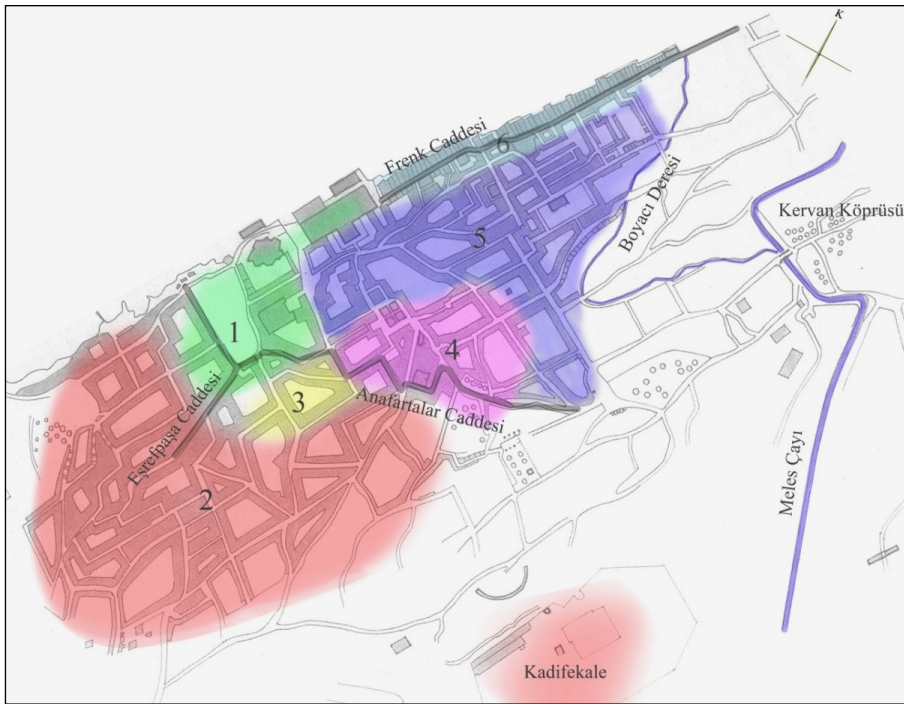
ŞEKİL 3:
İZMİR'İN
YAKIN
ÇEVRESİNİN
HİPSOMETRİK
HARİTASI VE
2010'LU
YILLARDA
İZMİR
ŞEHİRİNİN
YAYILIŞ ALANI
(Kaynak:
Karadaş 2012,
Südaş ve
Mutluer 2013)

Günümüzde nüfus büyüklüğü ve sosyo-ekonomik özellikleri açısından Türkiye'nin üçüncü büyük şehri olan İzmir önemli bir sanayi ve ticaret merkezidir. 17. yüzyılın ilk çeyreğinde Batı dünyası ile kurulan bağlar, İzmir'in bugünkü kimliği üzerinde belirleyici olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun sağladığı kapitülasyonların da etkisiyle kent, Batı dünyasının ilgisini çekmeye başlamış; *konumu, uygun limanı* ve doğal kaynaklar açısından zengin, geniş *art ülkesi* sayesinde Akdeniz'de önemli bir ticaret kentine dönüşmüştür. 17. Yüzyıl'ın başlarında kazanmaya başladığı bu ticari önem gittikçe artarak 19. Yüzyıl'da doruk noktasına ulaşmış ve bu dönemde şehrin "*kolonyal bir liman şehri*" (Pınar 2001) kimliğini kazanmasını sağlamıştır (Südaş ve Mutluer 2013).

Bu dönemde, İzmir'de farklı milletlere ait mahallelerden oluşan bir yerleşim yapılanması gözlenmekteydi (Şekil 4). Geleneksel çarşı, bugün de halen şekilsel belirginliğini koruyan Müslüman-Türk kesimine yakın konumlanan ancak farklı toplumsal grupların birlikte kullandığı Kemeraltı'ydı. Diğer kesimin merkezî iş alanını ise oldukça uzun bir hat halinde uzanan Frenk Caddesi oluşturuyordu. Osmanlı Dönemi İzmir'i'nde farklı milletlerin sosyo-ekonomik konumlarındaki değişimin şehrin yerleşim dokusunda ifadesini nasıl bulduğunu inceleyen Alpaslan'a (2012) göre, "*Türkler genellikle denize yakın olmayı değil, belli bir mesafede ancak çarşıyla ilişkilerinin kopmayacağı yerleşim alanları oluşturmuş*", Levanten ve Rum nüfus ise "*genellikle deniz kenarına yerleşmiş, geleneksel çarşıdaki ticari etkinliklere katılmakla birlikte*

özellikle İzmir’de ticari etkinliklere hâkim olarak çarşının kendi mahallelerine doğru genişletmeyi başarmışlardır”. Şehirdeki diğer önemli gruplardan Ermeniler ve Yahudiler, “denizle doğrudan bağlantılı olmayan ancak yine çarşıyla yakın ilişki kurabilecekleri alanları tercih etmişlerdir.”

Boyacı Deresi ile **Meles Çayı** gibi akarsular ve **Kadifekale eteklerindeki** dik eğimli bölgeler gibi doğal unsurlar yerleşim alanının genişlemesinde belirleyici bir rol oynamıştır (Alpaslan 2012). Doğuda (bugün hâlâ işlevini sürdüren) **Kervan Köprüsü**, Batı yönünde **Eşrefpaşa-İkiçişmelik Caddesi**’nin sonu, kentsel yerleşimin çekirdek alanını sınırlandırıyordu. Bu bölge, tarih boyunca şehrin önemli mekânsal bileşenlerini içine almıştır, örneğin *Roma Agorası* ve hem doğal hem de antropojenik süreçlerle dolarak kaybolmuş *eski iç liman* gibi.

ŞEKİL 4: 19. YÜZYIL'DA İZMİR'İN YERLEŞİM DOKUSU, ÖNEMLİ AKSLAR VE MAHALLELERİ
1: GELENEKSEL ÇARŞI
2: TÜRK MAHALLESİ
3: YAHUDİ MAHALLESİ
4: ERMENİ MAHALLESİ
5: RUM MAHALLESİ
6: LEVANTEN MAHALLESİ
Kaynak: Alpaslan 2012:30

İzmir’inde şehrsel yerleşimin merkezini oluşturan Konak ilçesinin merkezini, bugün hâlâ yerleşme dokusu açısından iki ayrı *formda* şekillenmiş Kemeraltı ve Alsancak kesimleri meydana getirir. Bilindiği gibi, 1950’li yıllara kadar hem nüfus artışı hem de şehrin buna bağlı fiziksel yayılışı, göreceli olarak durağan bir seyir izlemekteydi ve dikkat çekici değişim (nüfus ile ilgili kısımda ele alındığı gibi) 1950’li yıllarla birlikte geldi. Cumhuriyet’ten hemen önce ve 1940’ların sonuna kadar, İzmir halen körfez kıyısında küçük bir alan kaplayarak uzanan, ayrı sosyo-kültürel ve mekânsal özellikler sergileyen, geçen onyıllar boyunca kentsel nüfusu 250-300 bin dolaylarında seyretmiş bir şehirdi. Buca, Bornova, Karşıyaka gibi yerleşmeler, şehir merkeziyle çok güçlü bir bağlantısı bulunmayan “uzak” yerlerdi ve şehrin büyümesi, hem 1922 Yangını gibi iç nedenler hem de II. Dünya Savaşı’nın yarattığı genel durgunluk gibi dış nedenlerden ötürü

yavaştı. Osmanlı'dan devralınan İzmir'in merkezî kesimini, kabaca iki ayrı bölge halinde değerlendirmek mümkündür. Şehir, *Osmanlı kesimi* (Türk mahallesi ve merkezi iş alanı halindeki Kemeraltı çarşısı) ve *Batılı kesimi* (Punta -bugünkü Alsancak- ve Frenk Caddesi) olmak üzere, form açısından iki farklı kültürel bölgenin komşu olduğu bir yapıdaydı. 19. Yüzyıl'da, daha yoğun bir şekilde Batı (Avrupa) kültür aleminin yayılış alanına girerek *mimari* ve *yaşam tarzı* öğeleri bakımından "Avrupalı" nitelikler taşıyacak şekilde kıyı kuşağının peyzajı yeniden biçimlenmiş ancak bu kültürel manzaradan az sayıda somut iz, günümüzde ulaşabilmiştir. Geçmişin izleri büyük ölçüde kaybedilmiş de olsa, bu sosyo-mekânsal ayrımı günümüzde halen gözlemek mümkündür. 19. Yüzyıl'da, İzmir'i sosyo-kültürel açıdan ayırdedici kılan ve şehrin Hıristiyan kesiminin ekonomik ve kültürel yaşamın kalbini oluşturan Frenk Caddesi, Batı kültür aleminin kültürel yayılışı hususunda dikkat çekici bir örnek oluşturuyordu. Sadece Batı'dan değil, dünyanın başka bazı kesimlerinden de kaynağını alan ve İzmir'in öteden beri Dünya'nın geri kalanıyla nasıl bir ilişki içinde bulunduğu işaret eden bu bağlantılılığı, Rauf Beyru (2011:213), Fransız yazar ve arkeolog Gaston Deschamps'ın (1861-1931) sözlerine dayanarak şu şekilde yer veriyor:

Türklerin millî başlığı olan ve pek çok yabancı gezginin de kendilerine yerel bir renk vermek için giydikleri fes, Bohemya'da Strakonitz fabrikalarında üretilir. Böylece, Avrupa'dan getirilen çeşitli giyim mallarıyla donanan İzmirililer, Toulon ya da Chateaurenault'da sepilene derilerle imal edilen ayakkabılar giyerler. Alman ve İtalyanların ucuz fiyatlarla sattıkları kininleri ilaç olarak kullanır, kahvelerini Avusturya şekerleriyle tatlandırır, yiyeceklerine ve bifteklerine Londra, Marsıyla ve Trieste'den getirilen tarçın, karanfil, zencefil ve benzeri baharatlarla lezzet katar, Belçika yapısı tüfeklerini Genova'dan getirttikleri kurşunlarla doldurarak avlanırlar. Mektuplarını yazmak ya da hesaplarını tutmakta kullandıkları mürekkepli kalemler Fransa'dan, mürekkep Almanya'dan, kalemler Viyana'dan ve bunların yazıldığı kağıt ise Angoulême, Anonay veya Fiume'den getirtilir. Evlerinin mobilyaları Anvers ve Paris'ten gelen maunlarla imal edilir. Zamanı anlamak için göz attıkları saatler İsviçre'den, aydınlanmak için kullandıkları petrol Bakü'den, ekmeklerini hazırlamak için kullandıkları un Odesa ve Sivastopol'den, içtikleri konyak ise Hamburg'dan gelmektedir. Sofralarını zenginleştiren havyarlar Rusya, yağlar Marsilya, patatesler Fransa, soğanlar Mısır, füme etler Avusturya, peynirler İtalya, çaylar İran kökenlidir. Böylece Frenk Caddesi'nin herhangi bir restoranında içeceğiniz bir çorbanın içinde dünyanın bir araya sıkıştığını görürsünüz.

Cumhuriyet öncesinde "Doğu'nun Paris'i" olarak adlandırılan, İzmir'in işte bu kesimiydi (Foto 4 ve 5). Bugün artık var olmayan ve Alpaslan'ın vurguladığı gibi (2012:29) adını bu bölgede açılan ilk konsolosluk olan Fransız Konsoloslugu'ndan alan Frenk Caddesi ya da Sokağı, gelişimini bu konsolosluga borçludur. İzmir'in bir ticaret kenti olarak gelişmeye başlaması üzerine 17. Yüzyıl'da Avrupalı tüccarlar kıyı boyunca yerleşmeye başlamışlar ve bu sokakta konsolosluklarını, ticaret evlerini inşa ederek uşaklar, sarraflar, simsarlar, gümrük tahsildarlarıyla çalışmaya başlamışlardır. 1876'da Kordonboyu'nun tamamlanmasıyla, kıyı bandı son halini almıştı, 17. Yüzyıl'da deniz kıyısında bulunan Frenk Sokağı, 19. Yüzyıl'da kıyından

içeriye doğru dördüncü cadde haline gelmişti (Yılmaz ve Yetkin 2003, Coral 2008 ve Beyru 2011).

FOTO 4 ve 5: 19. ve 21. yüzyıllarda Kordon kıyı hattı: 19. Yüzyıl'da Avrupa kültürüne ait unsurların yayılışı, kıyı boyunca "Avrupalıların mahallesi" olarak adlandırılacak bir kesimin ortaya çıkmasını sağlamıştı. Günümüzde peyzaj köklü bir biçimde değişmiş, önceki yol sistemi ortadan kalkmış ve kıyı doldurulmuştur. Eski kentsel dokuya dair ipucu veren, günümüze ulaşabilmiş (bu kesimdeki) tek yapı olan eski Fransız Konsolosluğu (güncel fotoğrafta görülebilen, diğerlerine göre daha alçak olan tarihi yapı), 19. Yüzyıl'da *Theatre de Smyrne* ve *Alhambra Caf *'nin arasında yer alıyordu. Güncel fotoğrafın arkaplanında, daha çok üst gelir grubunun yerleşim alanı olan Alsancak semti ve daha geride 1922 yangınından sonra ortaya çıkan alanda inşa edilen Kültürpark (Fuar) uzanıyor.

Merkezin Müslüman kesimi ise mekânsal açıdan "İslam şehri" olarak nitelendirilebilecek, Kadifekale eteklerine yayılmış, organik yapıda bir yerleşim dokusunun gözlendiği ve başta camiler olmak üzere İslam  kültürel unsurlarla karakterize olmuş ve merkezî iş alanı halindeki Kemeraltı ile bütünleşen Türk mahalleleriydi. İzmirli yazar Naci Gündem (1906-1980), şehrin bu kesiminde İslam k lt r n n n belirleyiciliğindeki toplumsal yaşamı şu sözleriyle tasvir ediyor:

Ramazanlarda, bilhassa İkiçeşmelik ve Tilkilik semtlerindeki eğlence yerleri ve kahvehaneler ancak akşama yakın bir zamanda açılırdı. İftara yakın, tiryakileri kızdırma faslı başlar ve bu top vaktine kadar devam ederdi. Tabii bu saatlerde kahvelere gelip oturanlardan ne içeceği sorulmazdı. O zaman bolluk vakti, çoğu kimse gündüz içine gitmez veya geç giderdi. Orular açıldıktan sonra da t  sahuraya kadar kahvelerde ve muhtelif eğlence yerlerinde vakit geçirirlerdi. İbadet bol olduğu gibi eğlence de boldu. Karagöz oyunları, tiyatrolar, kukla ve sinemalar... Büyüklerin bu eğlencelerine mukabil, küçüklerin de sahuraya kadar sokakta kalıp oynadıklarını söylemek isterim. (...) Sahur vakti gelince topla beraber davullar almaya başlar ve ikinci topa kadar devam ederdi. Nihayet, 15-20'sinden sonra halkta bir yastır başlardı. Zira, Türk mahallelerinde "gece hayatı" diye bir şey yoktu. Bu neşeli günlerin kaybolacağı düşünülürdü. Böyle düşünmekte ve söylemekte ne kadar da haklı idiler! Arife günlerinde ertesini gün için sabahlara kadar davullar alınır ve bu suretle Bayram'ı karşırlardı (...)

Kısa rastlayan Kurban Bayramlarında ise ne keyifli çaylar demlenir veya sahlelerle birlikte sabah *gevrekleri* yenilirdi. Büyük-küçük sürüler halinde renk renk boyanmış koyunların, çoban ışıklarına karışan melemeleriyle birer hayalet gibi önümüzden geçişleri –ki o zaman havagazı fenerleriyle sokaklar aydınlatılırdı– ne doyulmaz bir manzara teşkil ederdi! (Gündem 2002:109)

Şehrin 1950’li yıllara kadarki mekânsal yapısı incelendiğinde, sözü edilen iki farklı kesimin, gerçekten de iki farklı zihinsel-kültürel yapının mekânsal yansıması gibi görüldüğü söylenebilir. Osmanlı İzmirinin genel olarak Türk-Müslüman kesimini oluşturan Kadifekale’nin üzerinde konumlandığı Pagos Dağı’nın kuzeye bakan yamaçları ve *Kemeraltı* kesimi, Tümertekin ve Özgüç’ün (2016:493) İslam şehri tasvirine uyacak şekilde “*eğri-büğrü sokakların yarattığı bir labirent görüntüsü*” sergiliyordu (Şekil 5) ve bu form günümüzde de halen böyledir. Bu görüntü, Konak Pier’den Basmane Gar’a kadar çizilecek bir hat ile kesilir ve buradan sonra merkezin modern planlı kesimi başlar. Modern planlama yangın öncesi eski dokudan pek iz bırakmamışsa da buradaki kiliselerin dağılışı, farklı bir kültürel manzaranın hakimiyeti hakkında tarihsel bir ipucu sağlar. 1922’deki büyük yangın sonrasında eski Frenk Mahallesi üzerinde gelişen *Alsancak* semti, bu kesmin kalbini oluşturur.

Burası, Cumhuriyet rejimi ile gündeme gelen yeniden yapılanma sürecinde, ağırlıklı olarak şehrin seçkinlerinin yerleşim alanı haline gelmiştir. Kamusalılığı vurgulayacak şekilde merkezde konumlanan Kültürpark’ı ve son derece düzenli, birbirini kesen sokaklar ve geniş bulvarlar halindeki planı ile, mekânsal açıdan *geleneksel olana* karşı *modern olanın* sembolü gibidir merkezin bu kesimi. Bu bölünmüşlük, hem yerleşme dokusundaki keskin fark üzerinden, hem de kültürün fiziksel birer temsilini oluşturan ibadethanelerin dağılışı üzerinden okunabilir. Sonradan planlanan modern kesimde ayakta kalabilen kiliseler, 1922’deki yangından şans eseri kurutulabilmiş olanlardır ve şehrin geçmişteki Hıristiyan nüfusunun lokasyonuna dair işaretler olarak hâlâ ayaktadırlar. Diğer yandan, Yahudi ve Müslüman nüfus, yerleşme dokusunun halen orijinalliğini koruduğu güney kesimde iç içedir. 17-19. Yüzyıllar arasında sürekli bir değişim halinde olan sosyo-ekonomik dengeler, farklı toplumsal grupların yer seçimlerini etkilemiş (Alpaslan 2012) ve kentsel mekân organizasyonu, bu değişimlerin kontrolünde yeniden şekillenmiştir.

ŞEKİL 5: İZMİR ŞEHİR MERKEZİNİN 1950'Lİ YILLARDAKİ YERLEŞME DOKUSU VE GÜNÜMÜZDE DE AYAKTA OLAN İBADETHANELERDEN BAŞLICALARI (Basın-Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğü İzmir haritası, TARKEM 2017 ve Izmir Jewish Heritage 2017'den yararlanılarak yazar tarafından hazırlanmıştır)

1950'li yılların Alsancak'ını, kendisi de oranın sakinlerinden biri olan Sönmezoğlu (2016), hem *doğal* ve *sosyo-kültürel* yapıdan örnekler vererek hem de kültürün din, dil ve yaşam tarzı gibi bileşenlerine vurgu yaparak tasvir ediyor, bu semtte yaşanan değişime kendi tanıklığıyla ışık tutmuş oluyor:

1868 yılında kurulan Rihtim Şirketi'nin idari binası olan bugünkü Alsancak Karakolu girişinde hâlâ *Societe des Quais Smyrne* yazısı durmaktadır. Karşıdaki Migros ve yanında otopark olarak kullanılan alanda zemini kırmızı toprak olan tenis kortları, basket sahası bulunuyordu. Bazı zamanlarda burada kurulan ringde akşamları boks maçları yapılıyordu.

Benzinlikleri Gündoğdu'ya doğru geçince Altay Kulübü ve lokali vardı. (...) Lokal ve çevresindeki tertemiz suda yüzmeme sırasında etrafımızda bulunan deniz kaplumbağaları, iri çininalar, yunuslar normal karşılanıyordu. Lokalin sütunlarından çıkardığımız midyelerin karşıdaki arsada teneke parçası üzerinde kızartılması ve afiyetle yenilmesi güncel yaşantımızın bir parçasıydı. Ayrıca sütunlar arasında biz küçükler, sepet dolusu 20 cm boyunda gopez balığı avlardık. Kordon kıyısındaki avlanmalarımızda da küçük bir sepet ısparoz tutmadan eve gitmezdik. (...) O yıllarda mahallemizde hasta olanlar için Fransız Hastanesi'nin personeli olan *soeurların* (rahibelerin) ilgili ve bilgili oldukları büyüklerimiz tarafından söylenirdi. Bu görevlilerin beyaz kepli, lacivert renkli dinî kıyafetleriyle çarşıda alışveriş yaparken güler yüzle dolaşmalarını seyrederdik. Dinî inançla görev yapan bu kişiler, aynı zamanda hastane bahçesindeki Fransız Kız Okulu'nda da hizmet veriyorlardı.

Foto 6: Alsancak Polis Karakolu. 1860'lı yıllarda Gümrük'teki Pasaport İskelesi'ni inşaa eden Fransızlara ait bina, önce İzmir Limanı'nın şantiye binası olarak kullanılmış, ardından çevresinde yer alan ancak ayakta kalmayıp yıkılan komşu yapılarla birlikte yönetim binası olarak kullanılmıştır. Alsancak Limanı kurulduktan sonra bölgede sanayi ve ticaretin artması ile birlikte, 1946'da Alsancak Karakolu kurulmuş, Karakol Binası 1966'da boya ve sıva için duvarları kazınırken, ön cephesindeki giriş kapısının üstünde, on üç yeşil fayans plaka üzerine Fransızca, S^{TE} DES QUAIS DE SMYRNE yazısı çıkınca tarihi bina sit kapsamına alınmıştır (www.izmir.pol.tr).

Aileler yaz akşamları mutlaka kapı önlerinde otururlardı. Hatta Kordon'a yakın olanlar şiltelerini alır ve deniz kenarına giderdi. Yedi sekiz tane yazlık sinema en büyük eğlence yerleriydi. (...) Her İzmirli gibi Fuar zamanı aşağı yukarı her gece Fuar'a gidilirdi. Fuar sahasında *İzmir Arkeoloji Müzesi, Sağlık Müzesi, Sümerbank Pavyonu*, yerli üretimlerin sergilendiği *Sergi Sarayı* ve *Odalar Birliği Pavyonu* en çok ziyaret edilen yerlerdi. (...) Askerlik Şubesi'nin karşısında bugünde mevcut olan Dominican Kilisesi'nde her gün tam 12.00'de çan çalardı. Bizler için de öğle yemeği için zaman ayarlaması olurdu. Çevremizde Rum, İtalyan ve diğer yabancı kökenli aileler vardı. Onların çocuklarıyla da arkadaşlık yapardık. Hatta İtalyan arkadaşların kurduğu *Juventus* adı altındaki futbol takımıyla mahalle maçlarında oynadım. Siyah-beyaz formamız vardı. Ben bugün dahi Rumca *kalimera* (günaydın-merhaba), *nero* (su), *kala* (gel), *oki* (hayır), *ne* (evet), *oksi* (defol), *ti kaneis* (nasılsın), *poli kala* (iyiyim), *gayduraki* (eşek), *ena-dyo-tria*, *bakkalis*, *bisikleta*, *fasulya*, *salepi*, *kopsi*, *kefale*, *meza*, *çuvali* gibi kelimeleri çocukluğumdan hatırlıyorum. Özellikle madamların yaptığı sakız reçelini ve kurabiyeleri hatırlıyorum. 1952 yılından itibaren NATO'ya girmemizle birlikte Alsancak'ta Amerikalılar çoğaldı. (...) İzmir nüfusu 1950'de 230.000 iken, 1960'da 360.000'e yükseldi. Ticaret alanında etkin bir kent olmanın yanısıra sanayileşme açısından da önemli ilerlemeler başlamıştı. Konak'taki liman yetmediğinden modernleştirilen Alsancak Limanı, 1955 yılından itibaren hizmet vermeye başladı. Bu arada başlayan kentleşme olgusu, kırsal alanlardan kentlere doğru büyük bir akımı başlatmıştı. Bu nedenle kısa zamanda gecekondu bölgeleri artarken Alsancak'taki bir-iki katlı evler de sekiz katlı apartman olmaya başladı. 250.000 kişilik alt yapı, artan nüfusu kaldıramaz oldu. 1933 yılında açılan Talatpaşa, Şair Eşref Bulvarları gibi diğer yollar da gitgide yetmemeye başladı. Yıllar içinde bugünkü **sıkışıklığa** gelindi.

Bugün, sosyo-ekonomik ve mekânsal görünümü köklü biçimde değişmiş olan merkezî bu kesim, eski sakinlerinin artık terk etme eğilimine girdikleri bir alan haline gelmiştir. Önen, (2007) "*merkezin çözülmesi*" bağlamında, 374 kişiden oluşan bir örneklem üzerinden Alsancak semtini incelemiştir. "*Alsancak'ta yaşanan dönüşüm, kent merkezlerinin mekânsal, sosyal ve*

kültürel açıdan eski yapılarını koruyamadıklarını göstermektedir. Bir yandan kentin kenar semtlerinde yaşayanların merkeze akın etmesi, bir yandan da seçkin kesimlerin, güvenlik kaygısı ve sınıfsal ayrıcalıklarını koruma arzularının sonucu olarak, kendilerini diğer sosyal kesimlerde ayırmaya yarayacak yeni surlar oluşturma eğilimleri, kentlerin yeni bir evreye girdiğinin önemli göstergelerinden biri”dir. Yazara göre, İzmir burjuvazisi ve yönetici elitlerinin mekânı olagelmış bu semtin pek çok açıdan eski özelliğini koruyamadığı anlaşılmaktadır. Eskisine göre, *ikamet* alanı olmaktan çok, *alışveriş* ve *eğlence* fonksiyonunun öne çıkmış olması, Alsancak’ta köklü bir sosyo-mekânsal dönüşümün yaşandığına işaret eder. “Merkez”, eski sakinleri tarafından terk edilmektedir. Bu konudaki sorulara verilen yanıtlar bir yönüyle *nostaljik bir özlemi*, bir yönüyle de bu *semtin seçkin olma özelliğini* kaybettiği gözlemini yansıtmaktadır. Senti terk ettiği yoğun bir şekilde ifade edilen gruplar arasında “elit kesim” (%34) ve eski Alsancaklılar (%28,6) bulunmaktadır. Alsancak’ın tarihinde önemli bir yer tutan Levantenlerin de terk edenler arasında sayılması (%5,1), bu yorumu destekleyici niteliktedir. Alsancak’a yerleşenlerin ise ticaretle uğraşanlar (%17,9), toplumun marjinal görülen kesimleri (%16,6) ve iç göçmenler (%14,7) olduğu gözlenmektedir (Önen 2007:114).

Şehrin özellikle apartmanlaşma yoluyla hızla yayılışı, hem *merkezde* hem de Karşıyaka, Bornova gibi *çevre yerleşmelerde* orijinal peyzajdan eser bırakmamıştır. Çok katlı yapılaşma geçmişte şehirliler için kırsal ya da kıyısız sayfiye niteliği taşıyan Karşıyaka (Erdoğan 2012), Bornova, Buca gibi yerleşmelerde olduğu kadar, kent merkezinde de büyük bir değişime yol açmıştır. Bu anlamda, mekânsal bir süreklilik duygusunun gelişebilmesine olanak sağlayacak *kahıcılık*, İzmir şehrinin neredeyse hiç bir kesiminde sağlanamamıştır. Körfez kıyılarının hemen her yerinde (Kordon, Mithatpaşa Caddesi, Karşıyaka vb.) sürüdürülen dolgu çalışmaları, İzmir’in **deniz ile bağı**nı zamanla zayıflatmış ancak kentsel kimlikte önemli bir yerinin bulunduğu anlaşılan bu bağ, yerel yönetimin uygulamalarıyla son yıllarda yeniden güçlendirilmeye çalışılmaktadır (Foto 7, 8 ve 9, İBB 2012).

FOTO 7a ve b: Karşıyaka: 19. Yüzyıl'da İzmir'in Avrupalı sakinlerinin bir rekreasyon alanı halindeyken, günümüzde kıyının doldurulması ve yoğun nüfus ve yapılaşma sonucu kentsel peyzaj tamamen değişmiştir (üst sıra, Erdoğan 2012). **FOTO 8a ve b: Bornova kent merkezi.** Son yüz yıl boyunca kentsel peyzajda yaşanan köklü değişimi kanıtlayacak tek referans noktası, değişmeden kalabilmiş, fotoğrafların sağ tarafındaki Latin Katolik Kilisesi (orta sıra). **FOTO 9a ve b: Konak, Cumhuriyet Meydanı:** Geçmişte çevresi yeşil alan ve önünde yer aldığı Kültürpark'ın bir uzantısıyken, günümüzde çevresinde yükselen binalarla peyzaj çok büyük ölçüde değişmiştir (alt sıra).

Merkezin dışına doğru, güneybatı yönündeki bir uzantı halinde ortaya çıkan ilk "yeni" şehrsel gelişme alanlarından biri, Sözer (1988) tarafından "jeolojik ve hidrolojik açıdan yerleşime pek elverişli olmadığı" belirtilen, bugünkü Hatay semtidir. Apartmanlaşmanın 1960'larla birlikte hızlandığı bu bölge, günümüzde çok yoğun bir yerleşim dokusuna sahiptir ve hatta artık "eski" sayılan pek çok bina "kentsel dönüşüm" süreci içerisinde ortadan kaldırılmaktadır (Foto 10 ve 11). Modernizmin (Alsancak'tan sonraki) ilk izlerini taşıyan ve günümüzün estetik hassasiyetten uzak apartmanlaşma süreci ile karşılaştırıldığında bir dereceye kadar orijinal sayılabilecek eski apartmanların korunması yerine, yıkılması ve yerlerine daha da yüksek binaların inşası tercih edilmektedir. Oysa ki geniş terasları, doğal aydınlatmaya hizmet eden geniş cam boşlukları, kırık açılı beton saçakları, bazılarının bina girişlerine ayırtedicilik kazandıran, sağlı sollu dikilmiş ve bugün metrelerce yükselmiş bulunan palmiyeleriyle, onlar da mimari bir dönemi temsil etmekte ve semte kimlik kazandırmaktadırlar. Nasıl ki yukarıda betimlenen tarihsel mahalle yapısı, şehrsel yerleşmenin çekirdeğini oluşturuyor ve "onu başka yerlerden ayıran" orijinal nitelikler taşıyorsa, 1950'lerle başlayan ilk

şehirselleşmelerden biri olan Hatay çevresi de kendi içinde bir orijinellik barındırabilir(di) ve pekâlâ semte bir kimlik kazandırmak üzere burası korunarak mekânsal-zamansal süreklilik sağlanabilir(di). Hatay semtine önemli mimari katkısı bulunan, 1924 doğumlu, İzmirli mimar Cavit Ölçer, Üçyol sonrasında şehirselleşme öyküsünü şu sözlerle anlatıyor:

Çocukluğumun Hatay Caddesi³, bugünkü Üçyol mevkiine kadar meskûndü. Ondan sonrasında ise içinde üretici evlerinin bulunduğu sebze meyve bahçeleri, ekili toprakları kapsayan ve bugünkü Üçkuyular ötesine dek uzanan geniş alanlar yer alıyordu. Hatay Caddesi -eski adıyla Mısırlı Caddesi- stabilize dar bir yoldu. O günkü imar planı içinde Bahçelievler, Basın Sitesi, Hakimevleri, tümüyle iki katlı sitelerdi. İmar planındaki değişiklikler, bugünkü yüksek gabarilerle, Hatay Caddesi, yüksek yapı yoğunluğu arasında sıkıştı. Söz konusu siteler de yüksek gabari aldılar. Bugün, halkın “yeşil alan”ın yaşamsallığının bilincine ulaştığı bir dönemde, onlara sunulacak bir yeşil kalmadı artık. Ayrıca kent içinde var olan *Bahri Baba Parkı*, Karataş’taki Kız Lisesi’nden Halil Rıfat’a kadar uzanan *İngiliz Bahçesi*, Amerikan Konsoloslukunun bulunduğu yöredeki *İtalyan Bahçesi*, yeşil alan bırakılmaksızın yoğun yapılaşmayla dolduruldu. Susuzdede karşısındaki 70 dönümlük tek boş alan da yapılaşmaya açıldı bugün. Bir zamanlar şehrin dışı ve gecekondular bölgesi olarak görülen Yeşilyurt, şimdi beş katlı yoğun yapı alanı oldu. Yeşilyurt, vaktiyle çam ağaçlarıyla doluydu. İşte Hatay Caddesi ve civarının hikâyesi. Ülkenin hikâyesinin bir bölümü değil mi? (Gökmen 1997:8)

FOTO 10 VE 11: HATAY SEMTİNDE, “KENTSEL DÖNÜŞÜME” UĞRAMA POTANSİYELİ YÜKSEK ÖZGÜN YAPILAR

Aslında 1950–1980 yılları arasındaki dönem, Şekil 1E ve F’den de izlenebileceği gibi İzmir’de şehirselleşmenin mekânsal yayışının en yoğun yaşandığı dönemdi. Çevre ilçelerdeki kentsel nüfus artışı bu değişimin gücünü yansıtmaktadır: 1950-1980 yılları arasında kentsel nüfus Çiğli’de %1700, Balçova’da %864, Narlıdere’de %770, Bornova’da %756, Buca’da %502, Gazimir’de %486 Karşıyaka’da %236, ve Güzelbahçe’de %161 oranında artış sergilemiştir. Bugün bu ilçeler, artık şehirle bütünleşmiş, metropol alanı oluşturan ilçeler haline gelmiş bulunmaktadır. Sözer (1988:14) de 1950 sonrasında İzmir’de yaşanan hızlı kentleşmeye dikkati çekerken, farklı gelir gruplarının farklı alanlarda yoğunlaştığını ve gecekonduların da bu dönemde şehrin farklı kesimlerine yayıldığını belirtmektedir:

³ Günümüzdeki resmi adı İnönü Caddesi.

“Körfez kıyısında yer alan Karşıyaka, Alsancak, Küçükyalı, Göztepe ve Güzelyalı gibi semtler genellikle üst gelir gruplarının yerleştiği alanları temsil eder. Bu saydığımız semtlerde kıyı şeridinin, en üst gelir grupları tarafından işgal edildiği söylenebilir. Orta gelir gruplarının ise, bu iyi nitelikli konut alanlarının çevresinde ve İzmir’in eski mahallelerinde toplandığı görülmektedir. Bu tip konut alanlarının son yıllarda Karşıyaka-Bostanlı, Bayraklı-Bornova ve Hatay semtlerinde yoğunluk kazandığını kaydetmemiz gerekiyor. Düşük gelir gruplarının yerleşim alanlarını oluşturan gecekondu ise 1950’li yıllarda ortaya çıkmış ve hızla artarak günümüzde [1980’lerin sonunda] sayıları 128.936’ya ulaşmış bulunmaktadır. Başlangıçta kente yakın hazine alanlarını, Kadifekale eteklerini, Gürçeşme, Buca ve Boğaziçi semtleri ile İzmir-Kemalpaşa yolu üzerindeki hazine alanlarını hedef alan bu kanunsuz yapılaşma olayı, zamanla çevredeki yerleşim merkezlerine sıçramış ve büyük alt yapı sorunlarının yanı sıra, istihdam, eğitim ve sağlık konularında da yeni bir takım sorunların ortaya çıkmasına yol açmıştır”.

1990’ların sonuna gelindiğinde, kentin sınırları kuzeyde Menemen’e, güneyde Menderes’e (Cumaovası), batıda Urla’ya ve doğuda Kemalpaşa’ya doğru genişlemiştir (Karadağ 2000:73). Nüfus gelişiminin ele alındığı bölümde değinileceği gibi, 2010’lu yıllarda, şehirselleşmenin dış sınırlarını oluşturan bu ilçelerde, ama özellikle de kuzey yönünde, nüfus artışı hızla devam etmiştir. Son on yılda, Çiğli’nin nüfusu %21,6, Aliğa’nın %46,2, Menderes’in %27,1 ve Kemalpaşa’nın %19,1 oranında artmıştır. Kentsel yayılma sürecinde, iç göçün yol açtığı nüfus artışıyla birlikte gecekondu, İzmir peyzajının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. İzmir’de gecekondu nüfusunun kent nüfusuna oranı, 1965 yılında %29,7 iken, 1970 yılında %36,7 olmuş, 1980 yılında %40’a ulaşmıştı. 1950’li yıllarda Kadifekale ve Meles Çayı etrafında yoğunlaşan gecekondu; 1970’li yıllarla birlikte Kemalpaşa Dağı’nın batıya olan uzantısından Bornova’nın güneyine Altındağ, Çamdibi, Mersinli gecekondu yerleşimleri oluşmuştu. 1970’li yılların başında, İzmir’de kentsel yerleşim alanının %27’si izinsiz yapılardan oluşuyordu. 1970’lerin sonlarıyla birlikte, Karşıyaka ve Gediz düzlüğünün Yamanlar dağı eteklerine doğru olan bölge; Meles Çayının yukarı havzasını oluşturan Uzundere bölgesi, Karabağlar, Buca, Narlıdere ve Güzelbahçe’de de gecekondulaşmanın hız kazandığı görülmektedir (Korkut 1974, İzmir Kent Ansiklopedisi 2013:390).

İzmir yakın döneme kadar neoliberal kentleşme süreçlerinin daha gerisinde ve uzağında bir kent niteliği gösterirken, 2000’li yıllarla birlikte, bu yöndeki kentsel politikaların İzmir’e de nüfuz etmeye başladığı ve bu kapsamdaki büyük sermaye yatırımı gerektiren somut çıktılarının ağırlıklı olarak 2010 sonrası süreçte daha fazla görünür hale geldiği izlenmektedir (Bal ve Akyol-Altun 2016:78). İzmir’de kentsel dinamikler arasındaki ilişkiler ve kentsel mekânın 21. yüzyıl başında belirgin bir dönüşüm geçirdiğini, sonrasında yeniden dönüştüğünü saptamak mümkündür (Kayın 2016). Kayın’a göre: (1) **1999-2004 evresindeki dönüşüm**, yerel yönetim, bilimsel camia, meslek örgütleri, sivil inisiyatifler vb. odakların “gönüllülük” mantığı içinde el ele verdiği ve kentsel emeğin dikkate alınarak değerlendirildiği bir çalışma dinamiği paralelinde gerçekleştirilmiş; kültürel mirasın korunması, doğal değerlerin sağlaştırılması, kamusal

mekânın ve kentli yaşam alanlarının çoğaltılması, kentteki potansiyelin ön plana çıkarılması, ana dönüşüm izleklerini teşkil etmiştir. (2) **2009'a kadar** bir geçiş dönemi yaşanmış ve (3) **2009'dan günümüze kadar** yaşanan yeni dönüşüm ise ulusal-küresel sermaye ile ona eklenen *yatırım, imaj, model, hizmet, ürün* vb. unsurlara yönelik pazarlama ataklarının ön planda tutulduğu ve gerek kentteki sosyo-ekonomik, kültürel zeminler gerek yerel yönetim ve farklı odaklar arasındaki ilişkiler gerekse kentsel mekân-mimarlık açısından *soylulaştırmacı* tutumların devrede olduğu bir manzara sergilemektedir.

İzmir'de kentsel dinamikler arasındaki ilişkiler ve kentsel mekânın 1999-2004 evresinde geçirdiği ve "yerel olanı ön planda tutarak dış girdilere eklemek" şeklinde gerçekleşen dönüşüm kentte yaygın bir umut, heyecan, katılım arzusu yaratırken dış girdileri ön plana alan yeni dönem dönüşümü ise yaygın bir kaygı yaratmaktadır (Kayın 2016). Kentsel yeniden yapılanma süreçlerinin yıkıcı sonuçlarını en ağır şekilde yaşayan İstanbul'a bakarak, böylesi bir eğilimin kentsel alanda kamu yararı temelinde yaratacağı aşınma, kentsel mekânın üst gelir gruplarına yönelik yeniden organizasyonu ile açığa çıkaracağı kentsel ayrışma, doğal ve yapılı çevre üzerinde yaratacağı tahribat noktasında taşıdığı riskler dikkate alınmalı ve İzmir için bu farkındalıkla kamu yararı odaklı yapıcı kentsel politika ve stratejiler üretebilmenin yolları aranmalıdır (Bal ve Akyol-Altun 2016:79). İzmir'de sosyo-mekânsal bir ayrışmaya zemin hazırlayan güvenli sitelerin sayısındaki artış, bu tür siteler ve alışveriş merkezleri yoluyla neoliberal bir peyzajın hakimiyet kazanması, insanı "yutan" otoyollar, gökdelenler ve sürekli bir "inşaa hâli" (*under constructon*) ile şehrin sınırlarının algılanamaz hale gelmesi ve geçmişe dair izlerin silinip gitmesi, sakinlerinin şehre yabancılaşmasını beraberinde getirebilir. Bir yandan Körfez Geçiş Projesi gibi projeler büyük tartışma yaratırken Bayraklı'nın yeni merkez ilan edilmesiyle birlikte, yatırımcılar gökdelenleri için İzmir'in bu kesiminde yer kapma yarışındadırlar. Güvenlikli siteler ise daha 1990'ların ortalarında körfezin kuzey kesiminde ortaya çıkmaya başlamışlardır ve sayıları giderek artmaktadır (Foto 12 ve 13). Kapalı yerleşmelerin kent kimliği üzerine olumsuz etkileri bulunabilmektedir. Örneğin, Mavişehir üzerine bir çalışmada (Kaba 2017), insanların kapalı yerleşmelerdeki ikamet süreleri uzadıkça, kentsel kimliklerinin kısmen zayıfladığı bulgulanmıştır.

FOTO 12a ve b: Neoliberal ekonomi politikalarının şehirsel peyzaj üzerindeki yansımaları. İzmir'deki değişimin simgelerinden, sayıları artan gökdelenler (üstte), özellikle Bayraklı ilçesinin kıyı kesiminde yoğunlaşarak, eski sanayi alanlarının (altta) yerini alıyor. **FOTO 13:** Diğer yandan, İzmir'de sayıları giderek artan ve sosyo-mekânsal ayrışmayı güçlendiren güvenli siteden ilk örneklerinden Mavişehir (Fotoğraflar: İ.Südaş).

İZMİR'DE NÜFUS: GELİŞİM, DAĞILIŞ VE GÜNCEL ÖZELLİKLER

Cumhuriyet'in ilk yıllarında İzmir, İstanbul ile birlikte Türkiye'nin iki önemli kentsel merkezinden biriydi ve il genelinde yaşayan yarım milyondan fazla kişiyle, ülke nüfusunun yaklaşık olarak yüzde dördünü barındırıyordu. Ülke nüfusunun yalnızca dörtte birinin kentsel alanlarda yaşadığı 1920'li yılların ikinci yarısında, İzmir'deki kentsel nüfusun, İzmir toplam nüfusu içinde yarıya yakın bir paya sahip olduğu göz önüne alınırsa, İzmir'in bir "kentsel yerleşme" olarak söz konusu dönemdeki önemi daha iyi anlaşılabilir (Südaş ve Mutluer 2013). İlk nüfus sayımına göre 1927 yılında İzmir'in toplam nüfusu 531.579'du. 1940'ta, yüzbinin biraz üzerindeki bir artışla 640.107'ye yükseldi. Onar yıllık periyotlarda İzmir'in nüfus artış oranları incelendiğinde, il toplam nüfusunda 1940-1950 yılları arasında %20; 1950-1960 yılları arasında 38,4 ("bir milyon" sınırı bu dönemde geçildi); 1960-1970 yılları arasında %34,2; 1970-1980 yılları arasında %38,5; 1980-1990 yılları arasında %36,3 oranında artışların yaşandığı görülür. 1990-2000 yılları arasında bu değer %25,1'e gerilemiş, 2000-2010 döneminde daha da düşerek %17,1 olarak gerçekleşmiştir. 2010'dan günümüze ise %8,4 oranında bir artış yaşanmış, toplam nüfus 2017 yılında 4.279.677'ye yükselmiştir (%50,1'i kadın, %49,9 erkek). 1950'li yılların başından 1990'lı yıllara kadar İzmir yoğun bir nüfuslanma süreci yaşamış, 2000'li yıllarla birlikte nüfus artışı sürese de eski temposunu kaybetmiş görünmektedir. Işık (2017:5), İzmir'de son yıllarda gözlenen nüfus artışına, Türkiye'nin diğer büyükşehir merkezleriyle karşılaştırmalı olarak dikakti çekmektedir: "Diğer önemli merkezlerin nüfus artış hızları ile karşılaştırdığımızda, 2008-2015 ADNKS verilerinde en düşük nüfus artış hızına sahip ilin İzmir olduğu gözlenmektedir. İzmir'in bu dönemdeki nüfus artış hızlarının genellikle binde 15'in altında seyrettiği görülür ki bu oran, önde gelen merkezlerin nüfus artışının gerisinde kalmıştır. Bu dönemdeki toplam nüfus artış hızına bakıldığında İzmir nüfusu binde 12'ye yaklaşan bir hızla artarken; Antalya, Tekirdağ ve Kocaeli bu oranı ikiye katlayarak binde 20'nin üzerinde artış göstermiş; Ankara, İstanbul, Muğla ve Bursa'daki artış hızı ise binde 15-20 arasında gerçekleşmiştir."

1960'lı yılların ortalarına kadar İzmir'de kırsal ve kentsel nüfus oranları dengeli bir dağılım gösteriyordu. 1965'te eşitlenen paylar, 1970'li yıllarla birlikte kentsel nüfus lehine bir değişim göstererek günümüze kadar bu eğilimini korudu ve İzmir'de kentsel nüfusun payı giderek arttı. Kentsel nüfus, kırsal nüfusu Türkiye genelindekinden çeyrek yüzyıl kadar önce, 1960'ta geçmiştir (Türkiye'de ise 1985'te). 1985'te, İzmir'de kentsel nüfusun 1980 yılına göre oldukça yüksek bir değere ulaşarak %77,7'ye çıktığı dikkati çeker. Bunun temel nedeni, söz konusu dönemde Büyükşehir kapsamının genişletilmiş olmasıdır. 1990 ve 1997 yıllarında da İzmir kentsel nüfus oranının yükseldiği ve sırasıyla %79,2 ile %81,7 olduğu gözlenmektedir. 2007'de

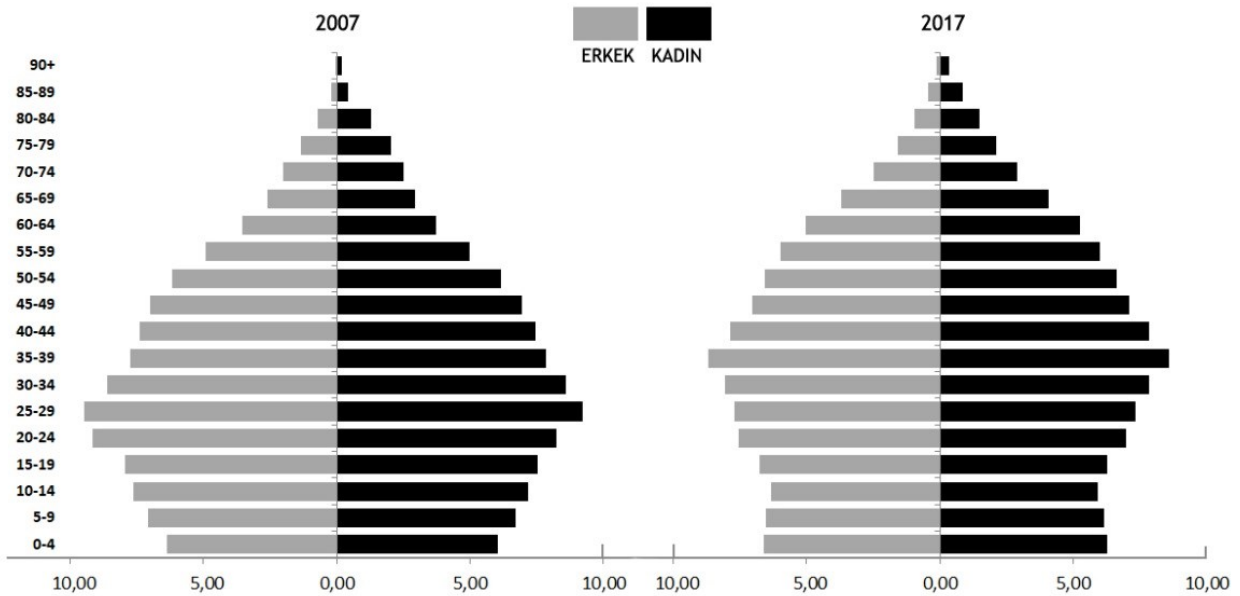
bu oran %90'a yaklaşmış, 2011'de %90'ın da üstüne çıkmış (Südaş ve Mutluer 2013); 2013 ile birlikte yüzde yüze ulaşmıştır (Çizelge 1).

Nüfus yoğunluğu, Türkiye ortalamasının 3,4 katına denk gelecek şekilde, 2017 sonu itibariyle 356 kişidir, hatta şehrin merkezî iş alanının (MİA) bulunduğu ve önemli bir ikamet alanı da olan Konak ilçesinde nüfus, kilometrekareye 15.444 kişinin düştüğü bir yoğunluk gösterir. İl genelinde 35,7 olan *ortanca yaş*, Türkiye ortalamasının (31,7) üzerindedir ve *hanehalkı* yıldan yıla küçülmektedir (2017 yılı sonunda Türkiye ortalaması 3,4 kişi İzmir ise 3 kişiydi). İzmir nüfusu yaşlanma eğilimindedir. Çocuk ve genç nüfus azalırken, özellikle 35 yaş ve üzerindeki nüfus, artış yönünde bir değişim içindedir. 2007-2017 döneminde, 25-29 yaş aralığındaki nüfus oranındaki azalış, diğer yandan 35-39 yaş aralığındaki nüfus oranındaki artış dikkat çekicidir ve yine bu dönemde, 55-59, 60-64 ve 65-69 arası yaştakiler %1'in üzerinde bir artış kaydetmiştir (Şekil 6, Çizelge 2).

ÇİZELGE 1: İZMİR İLİNDE TOPLAM, KENTSEL VE KIRSAL NÜFUSUN GELİŞİMİ (1927-2017)

	KENT	KIR	TOPLAM		KENT	KIR	TOPLAM		KENT	KIR	TOPLAM		KENT	KIR	TOPLAM
1927	254.444	277.135	531.579	1970	753.041	674.132	1.427.173	2002	-	-	3.519.233	2010	3.606.326	342.522	3.948.848
1935	287.295	309.555	596.850	1975	905.059	768.907	1.673.966	2003	-	-	3.560.544	2011	3.623.540	341.692	3.965.232
1940	283.688	356.419	640.107	1980	1.059.183	917.580	1.976.763	2004	-	-	3.603.838	2012	3.661.930	343.529	4.005.459
1945	381.342	355.239	673.581	1985	1.800.797	517.032	2.317.829	2005	-	-	3.648.575	2013	4.061.074	-	4.061.074
1950	359.372	409.039	768.411	1990	2.134.816	559.954	2.694.770	2006	-	-	3.694.316	2014	4.113.072	-	4.113.072
1955	441.047	469.449	910.496	1997	2.544.363	570.496	3.114.859	2007	3.175.133	564.220	3.739.353	2015	4.168.415	-	4.168.415
1960	548.321	515.169	1.063.490	2000	2.732.669	638.197	3.370.866	2008	3.450.537	345.441	3.795.978	2016	4.223.545	-	4.223.545
1965	621.553	613.114	1.234.667	2001	-	-	3.477.209	2009	3.525.202	343.106	3.868.308	2017	4.279.677	-	4.279.677

Kaynak: DİE, TÜİK (2001-2006 arası, TÜİK'e ait tahmini toplam nüfus miktarlarıdır.)

ŞEKİL 6: İZMİR'İN 2007 VE 2017 YILLARINA AİT NÜFUS PİRAMİTLERİ

ÇİZELGE 2: İZMİR 2007 VE 2017 YILLARINDA TOPLAM NÜFUS İÇİNDE YAŞ GRUPLARININ PAYLARI

YAŞ GRUPLARI	2007						2017						DEĞİŞİM ORANI		
	Erkek	%	Kadın	%	Toplam	%	Erkek	%	Kadın	%	Toplam	%	E	K	T
0-4	119.661	6,39	112.912	6,05	232.573	6,22	141.282	6,62	134.382	6,26	275.664	6,44	0,23	0,21	0,22
5-9	132.613	7,08	125.150	6,70	257.763	6,89	139.015	6,52	131.962	6,15	270.977	6,33	-0,57	-0,56	-0,56
10-14	142.688	7,62	134.289	7,19	276.977	7,41	134.743	6,32	127.106	5,92	261.849	6,12	-1,30	-1,27	-1,29
15-19	148.470	7,93	140.435	7,52	288.905	7,73	144.400	6,77	134.673	6,28	279.073	6,52	-1,16	-1,25	-1,21
20-24	171.576	9,16	153.898	8,24	325.474	8,70	160.971	7,54	149.553	6,97	310.524	7,26	-1,62	-1,28	-1,45
25-29	177.538	9,48	172.552	9,24	350.090	9,36	164.830	7,73	157.347	7,33	322.177	7,53	-1,76	-1,91	-1,83
30-34	160.975	8,60	160.102	8,58	321.077	8,59	171.934	8,06	168.363	7,84	340.297	7,95	-0,54	-0,73	-0,63
35-39	145.248	7,76	146.362	7,84	291.610	7,80	185.188	8,68	184.884	8,61	370.072	8,65	0,92	0,77	0,85
40-44	138.291	7,39	138.990	7,45	277.281	7,42	167.985	7,87	168.336	7,84	336.321	7,86	0,49	0,40	0,44
45-49	131.163	7,00	129.416	6,93	260.579	6,97	150.099	7,04	152.500	7,11	302.599	7,07	0,03	0,17	0,10
50-54	115.680	6,18	115.308	6,18	230.988	6,18	140.418	6,58	142.736	6,65	283.154	6,62	0,40	0,47	0,44
55-59	91.907	4,91	92.767	4,97	184.674	4,94	127.403	5,97	129.068	6,01	256.471	5,99	1,06	1,04	1,05
60-64	66.577	3,56	69.376	3,72	135.953	3,64	107.144	5,02	112.430	5,24	219.574	5,13	1,47	1,52	1,49
65-69	48.895	2,61	55.102	2,95	103.997	2,78	79.177	3,71	87.918	4,10	167.095	3,90	1,10	1,14	1,12
70-74	37.434	2,00	46.939	2,51	84.373	2,26	53.215	2,49	62.404	2,91	115.619	2,70	0,50	0,39	0,45
75-79	25.313	1,35	37.928	2,03	63.241	1,69	33.572	1,57	45.048	2,10	78.620	1,84	0,22	0,07	0,15
80-84	13.498	0,72	24.026	1,29	37.524	1,00	20.044	0,94	31.617	1,47	51.661	1,21	0,22	0,19	0,20
85-89	3.846	0,21	7.803	0,42	11.649	0,31	9.193	0,43	18.158	0,85	27.351	0,64	0,23	0,43	0,33
90+	1.206	0,06	3.419	0,18	4.625	0,12	2.935	0,14	7.644	0,36	10.579	0,25	0,07	0,17	0,12
Toplam	1.872.579	100,00	1.866.774	100,00	3.739.353	100,00	2.133.548	100,00	2.146.129	100,00	4.279.677	100,00			

İzmir’de Nüfusun Coğrafi Dağılışı

2017 yılı sonunda 4.279.677’ye ulaşan toplam nüfus, İzmir’in sahip olduğu otuz ilçeye oldukça dengesiz bir şekilde dağılmıştır. En belirgin mekânsal farklılaşma, ilin kıyı kesimi ile iç kesimleri arasında söz konusudur. Nüfus, hem kuzey hem de güneyde olmak üzere, büyük ölçüde Körfez kıyılarında toplanmıştır. Konak ilçesi, şehirselleşmenin çekirdeğini oluşturarak yakın yıllara kadar en fazla nüfusu barındıran ilçeydi. İleride daha ayrıntılı değinileceği üzere, Konak ilçesi son yıllarda İzmir’in diğer tüm ilçelerinin aksi yönünde bir nüfus gelişimi sergilemektedir.

Bugün İzmir anakent bütünü içinde nüfus miktarı açısından önde gelen ilçeler *Buca* (492.252) ve *Karabağlar*’dır (480.790). Yarım milyona yaklaşan nüfusları bu ilçeler ilk iki sıradır. Bunlar, nüfus artışının ağırlıklı olarak göç yoluyla gerçekleştiği ilçelerdir. Her ikisinde de “İzmir’de ikamet eden” ancak “nüfusa başka bir ile kayıtlı olan” nüfus oranı %70’e yakındır. 2007 yılına kadar İzmir’in en büyük ilçesi olan Konak’ın idari açıdan bir parçası olan Karabağlar, 2008-2015 yılları arasında en kalabalık ilçeydi. 2016’da ise miktar açısından Buca ilçesi, otuz ilçe içinde ilk sıraya yerleşti ve 2017’de de Buca bu konumunu korudu. Bu iki ilçeyi, 300 ilâ 400 bin arasında değişen nüfuslarıyla *Bornova* (442.839), *Konak* (363.181), *Karşıyaka* (342.062) ve *Bayraklı* (314.402) izler. Körfez’in güney kıyısında, kentsel yerleşimin kıyı boyunca ilerlediği hat üzerinde konumlanan, görece düşük miktarda nüfus barındıran *Balçova* (78.442) ve *Narlıdere* (66.269) ilçeleri ile güneydoğu yönündeki *Gazimir* (136.273) ve kuzeyde *Çiğli* (190.607) ilçeleri İzmir’in metropol alanı oluşturur ve hepsi birlikte ele alındığında bu on ilçede 2,9 milyon kişi yaşar (Çizelge 3). 2007-2017 yılları arasındaki on yıllık dönemde, İzmir’in metropol alanındaki nüfus %10,5’lik bir artış göstermiştir.

Nüfus dağılışı haritasından da izlenebileceği gibi, bu alan dışında önemli nüfus toplanma alanları, kuzeyde Çiğli’nin komşusu *Menemen* (170.090) ve güneyde Gazimir’in komşusu

Torbali (172.359) ilçeleridir. Menemen ve Torbalı ilçeleri, şehir içi ulaşımında yoğun bir biçimde yararlanılan⁴ ve İzmir'i kuzey-güney yönünde birbirine bağlayan bir banliyö hattının iki ucunda yer alır. Dolayısıyla erişilebilirlikleri söz konusu hat sayesinde oldukça artmıştır. Erişilebilirlikteki bu artış, nüfusu bu iki ilçeye çeken bir etken olarak rol oynar. Bu iki ilçe, "metropol alan" dışında, İzmir'de nüfusun kuzey ve güney yönünde yöneldiği yeni toplanma alanlarına işaret eder. Her ikisinin nüfusu da son 2007-2017 döneminde %30'un üzerinde artış göstermiştir.

Menemen'in hemen kuzeyinde yer alan *Aliğa* ilçesi ise ilin kuzeyindeki bir diğer nüfuslanma alanıdır. Bu ilçenin nüfus gelişimini ve yapısını inceleyen Işık (2005), coğrafi konum ve buna bağlı gelişen ulaşım olanakları sayesinde hızlı bir kentleşme ve demir-çelik ve petro-kimyaya dayalı bir sanayileşme sürecinin yaşandığını ortaya koymaktadır. Başlangıçta kırsal nitelik taşıyan küçük bir yerleşme halinde olan Aliğa'da, 1950'den günümüze toplam nüfus sekiz misli artarak 2016'da 94.070'e ulaşmıştır. Son on yıl boyunca ise Aliğa nüfusu %46 oranında artmıştır ki ilçe bu açıdan İzmir'de ilk sırada yer almaktadır (Çizelge 4). Dolayısıyla, İzmir'de nüfusun kuzey yöndeki ilerleyişinin önemli bir durağının gelecekte bu ilçe olacağı anlaşılmaktadır.

Bunlar dışında, iç kesimlerdeki göreceli olarak yüksek miktarda nüfus barındıran ilçeler kuzeyde, *Bergama* (102.961), güneydoğuda *Ödemiş* (132.241) ve sanayi yatırımlarının yoğunlaştığı, Bornova'nın komşusu *Kemalpaşa* (105.506) ilçeleridir.

Batıya doğru Narlıdere'nin ardından, *Güzelbahçe* (31.429) ve *Urla* (64.895) ile Yarımada yönünde *Çeşme* (41.278) ilçelerinde, kentsel yerleşim yoğunluğu giderek azalır ve kıyı turizmi ile bağlantılı rekreatif fonksiyonlar, ikinci konut alanları öne çıkar. Çeşme otobanı sayesinde erişilebilirliği artmış olsa da, İzmir'in bu kesimi halen daha az nüfus barındırır. Yine bu kesimde (daha güneyde) "yavaş şehir" sıfatını taşıyan Seferihisar'a -bu sıfatı taşımasının önemli bir koşulunun *nüfus miktarı* olması nedeniyle- özellikle değinmek gerekir. Geçtiğimiz on bir yılda, Seferihisar ilçesi 1,6 katlık bir nüfus artışı yaşamış; 2007'de 25.830 olan nüfusu 2017'de 40.785'ye yükselmiştir. Nüfus artışı bu şekilde sürerse, ilçenin sakin şehir özelliğini kaybetmesine neden olabilir çünkü 50.000 nüfus, "yavaş şehir" sıfatı için üst sınır kabul

⁴ 2016 yılında İZBAN hattında 88 milyon yolcu taşındı. İzmir Metrosu'nda taşınan 105 milyon yolcu da eklendiğinde, İzmir'deki raylı sistemlerden yararlanan yolcu sayısı 193 milyona çıkmaktadır. 1000 kişiye düşen raylı sistem oranları değerlendirildiğinde İzmir, diğer büyük şehirlerin (İstanbul ve Ankara'nın) önünde yer almaktadır. 130 km şehiriçi raylı sistem uzunluğuna sahip olan İzmir, bu alanda 0,0331 oranıyla Türkiye'de ilk sırada bulunuyor. İzmir'i, 57 km raylı sistem uzunluğu ve bin kişiye düşen 0,0108 oranıyla ikinci Ankara, 145 km raylı sistem ve bin kişiye düşen 0,0098 oranıyla İstanbul izliyor. Genel olarak toplu taşıma ile yapılan günlük yolculuk sayısının kent nüfusuna bölünmesiyle oluşturulan endekse göre, İzmir'de kişi başına toplu taşıma yolculuk oranı 0,58 iken, bu rakam Ankara'da 0,47, İstanbul'da ise 0,42'dir (Ege Metro 2016, İzmir Metro 2017).

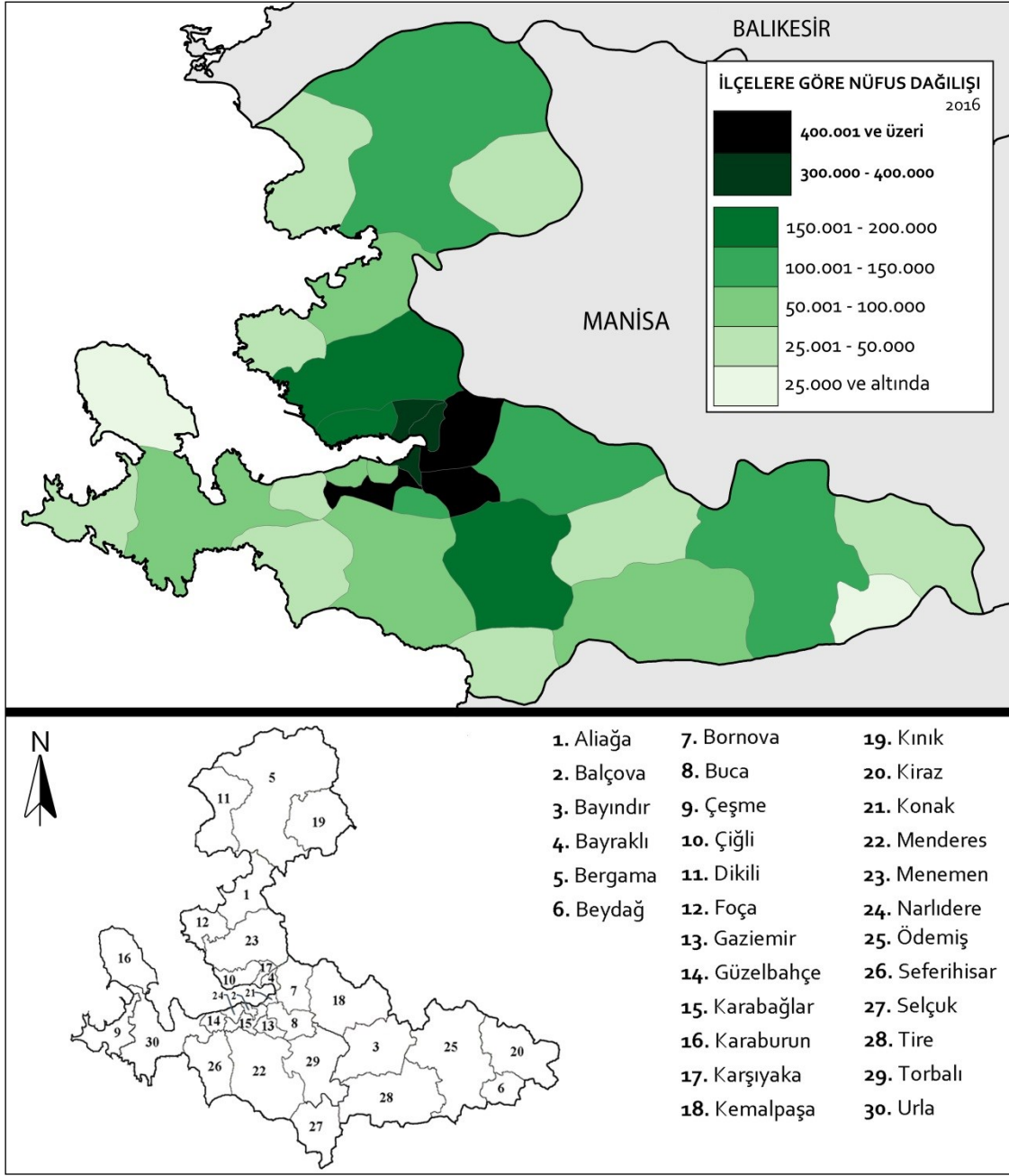
edilmektedir. Batıda *Karaburun* (9.812), doğuda ise *Beydağ* (12.391), seyrek nüfuslanmış ilçeleri oluştururlar.

Karaburun'un erişilebilirliği, üzerinde kurulu olduğu yarımada'nın engebeli yapısı ve yetersiz ulaşım olanakları nedeniyle kısıtlıdır. 20. Yüzyıl'ın başlarındaki nüfus mübadelesi sonucunda önemli ölçüde nüfus kaybeden (Işık 2012) bu yarımada -1970'lerden itibaren ikinci konutların ortaya çıkmasına karşın- izolasyonunu bugüne kadar koruyabilmiştir. Bununla birlikte, son yıllarda artan yol yapım çalışmaları, gelecekte yarımada'nın en önemli çekici özelliklerinden olan "izolasyonu" ortadan kaldıracaktır (Südaş ve Mutluer 2013).

ÇİZELGE 3: ADNKS'YE GÖRE İZMİR'İN İLÇELERİNDE TOPLAM NÜFUS MİKTARININ SON YILLARDAKİ GELİŞİMİ

İLÇE	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
BUCA	400.930	407.526	415.967	423.082	436.989	446.491	454.112	461.761	470.768	482.337	492.252
KARABAĞLAR*	-	443.159	449.707	458.890	463.279	466.023	471.676	473.741	477.238	480.253	480.790
BORNOVA	476.153	399.023	409.009	419.070	418.837	423.063	426.490	431.149	435.162	438.549	442.839
KONAK	848.226	411.112	411.112	405.580	397.201	390.682	385.843	380.295	375.490	370.662	363.181
KARŞIYAKA	515.184	296.031	304.507	310.061	312.213	315.294	321.870	325.717	333.250	338.485	342.062
BAYRAKLI*	-	303.816	306.427	307.898	309.147	309.137	310.656	310.765	312.263	314.008	314.402
ÇİĞLİ	144.251	153.508	154.397	157.530	163.774	168.599	173.667	176.864	182.349	186.717	190.607
TORBALI	119.506	121.963	124.581	127.642	133.089	138.040	144.293	150.127	156.983	164.981	172.359
MENEMEN	126.934	125.478	128.113	131.394	134.889	138.143	142.836	148.662	156.974	163.565	170.090
GAZİEMİR	109.291	112.149	121.255	129.691	126.737	127.730	129.534	130.870	132.365	132.566	136.273
ÖDEMİŞ	128.253	128.797	129.210	129.695	129.968	129.005	129.295	129.407	132.028	131.728	132.241
KEMALPAŞA	81.777	87.147	89.084	91.276	93.431	94.831	97.499	99.626	101.693	103.806	105.506
BERGAMA	102.581	100.671	100.802	100.801	101.158	101.004	101.217	101.813	101.917	102.090	102.961
ALİAĞA	60.043	62.258	63.503	65.753	68.432	76.598	80.948	83.366	87.376	91.026	94.070
MENDERES	64.065	68.029	69.515	70.977	73.191	74.831	77.706	81.297	83.331	86.494	89.777
TİRE	76.327	77.015	78.176	78.342	78.975	79.519	80.381	81.315	82.102	83.082	83.829
BALÇOVA	74.837	76.219	77.915	77.767	77.941	77.843	77.624	77.311	78.121	78.086	78.442
NARLIDERE	61.455	59.161	65.714	72.832	65.478	63.301	63.743	64.599	64.712	64.800	66.269
URLA	48.058	49.774	50.609	52.500	53.417	54.556	56.751	59.166	60.750	62.439	64.895
KIRAZ	45.072	44.830	44.436	44.555	44.587	44.009	44.017	43.971	43.615	43.845	43.859
DİKİLİ	27.348	30.863	31.907	33.021	34.358	35.230	36.124	41.999	40.537	41.275	41.697
ÇEŞME	27.796	31.968	32.475	33.051	33.931	34.563	35.965	39.243	39.243	40.312	41.278
SEFERİHİSAR	25.830	26.945	28.603	32.655	30.890	31.467	33.588	35.960	36.335	37.697	40.785
BAYINDIR	42.152	41.965	41.244	41.506	41.105	40.988	40.690	40.310	39.925	40.216	40.258
SELÇUK	34.002	34.459	34.479	34.441	34.643	34.587	34.979	35.281	35.736	35.960	35.991
GÜZELBAHÇE	19.255	22.138	24.296	24.462	25.335	28.469	27.389	28.470	29.774	29.835	31.429
FOÇA	30.549	29.018	30.779	44.500	32.476	32.141	32.534	30.002	28.647	28.591	31.061
KINIK	27.938	28.337	28.550	28.210	28.104	27.950	28.000	28.072	28.052	28.265	28.271
BEYDAĞ	13.500	13.395	13.047	12.977	12.809	12.566	12.555	12.457	12.276	12.300	12.391
KARABURUN	8.040	9.224	8.889	8.689	8.848	8.799	9.092	9.456	9.403	9.575	9.812
İL TOPLAMI	3.739.353	3.795.978	3.868.308	3.948.848	3.965.232	4.005.459	4.061.183	4.113.072	4.168.415	4.223.545	4.279.677

*2007'de ilçe statüsünde değildi.

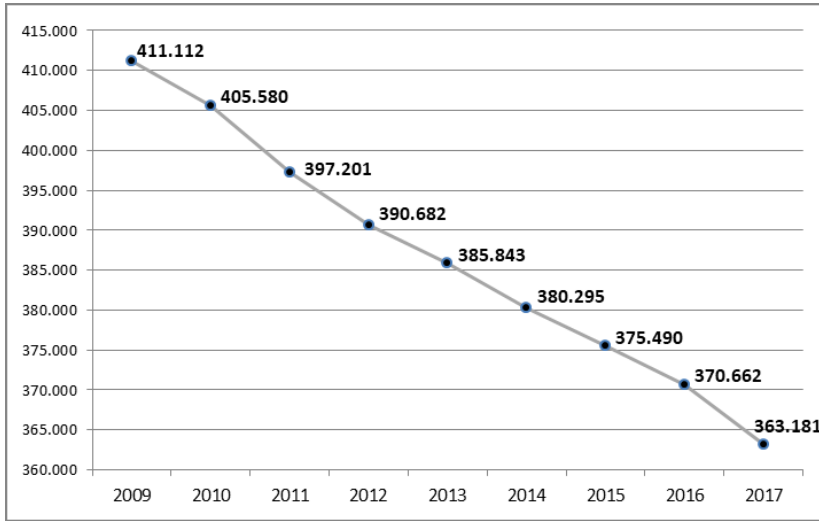
ŞEKİL 7: İZMİR İLİNDE İLÇELERE GÖRE NÜFUS DAĞILIŞI

ÇİZELGE 4: 2008-2016 YILLARI ARASINDA İZMİR'DE İLÇELERE GÖRE NÜFUS DEĞİŞİMİ

Sıra	İLÇE	ARTIŞ ORANI (%)	MUTLAK ARTIŞ (kişi)	Sıra	İLÇE	ARTIŞ ORANI (%)	MUTLAK ARTIŞ (kişi)
1	ALIAĞA	46,2	28.768	16	NARLIDERE	9,5	5.639
2	SEFERİHİSAR	39,9	10.752	17	KARABAĞLAR	8,4	37.094
3	TORBALI	35,3	43.018	18	TİRE	7,9	6.067
4	GÜZELBAHÇE	34,8	7.697	19	SELÇUK	4,4	1.501
5	DİKİLİ	33,7	10.412	20	KARABURUN	3,8	351
6	MENEMEN	30,4	38.087	21	BAYRAKLI	3,4	10.192
7	MENDERES	27,1	18.465	22	BALÇOVA	2,4	1.867
8	ÇEŞME	26,1	8.344	23	ÖDEMİŞ	2,3	2.931
9	URLA	25,4	12.665	24	BERGAMA	1,4	1.419
10	ÇİĞLİ	21,6	33.209	25	KINIK	-0,3	-72
11	KEMALPAŞA	19,1	16.659	26	FOÇA	-1,5	-427
12	BUCA	18,4	74.811	27	KIRAZ	-2,2	-985
13	GAZİEMİR	18,2	20.417	28	BAYINDIR	-4,2	-1.749
14	KARŞIYAKA	14,3	42.454	29	BEYDAĞ	-8,2	-1.095
15	BORNOVA	9,9	39.526	30	KONAK	-9,8	-40.450

Kaynak: TÜİK verilerinden hesaplanmıştır

İzmir'in merkezî kesiminde yaşayan nüfusun değişimi konusuna geri dönerek Konak ilçesine değinecek olursak, bu ilçenin vurgulanması gereken ayırt edici özelliğinin, son yıllarda sürekli yaşadığı *nüfus kaybı* olduğu söylenebilir. 2008'e kadar nüfus miktarı açısından önde gelen ilçe olan Konak, gerçekleştirilen idari sınır değişikliğiyle (Karabağlar'ın ilçe statüsü kazanmasıyla) yapay bir nüfus kaybı yaşamıştır: 2008 yılında 811.112 olan Konak nüfusu, 2009 yılında 411.112'ye gerilemiştir. Bu yıldan günümüze, nüfus miktarı istikrarlı bir şekilde azalmayı sürdürmüştür (Şekil 8). Karabağlar'ı ilçe olarak ayıran sınır değişikliğinin henüz gerçekleşmediği 2007 yılı ile 2008 yılı arasında zaten bir azalmanın gözleendiği de ayrıca vurgulanmalıdır: 2007'de ilçede 848.226 kişi yaşıyordu. Nüfus miktarı hakkında verinin bulunmadığı 2000'lerin ilk yıllarında, belki de bu azalma eğilimi zaten başlamıştı.

ŞEKİL 8: KONAK İLÇESİNİN TOPLAM NÜFUS MİKTARINDA SON YILLARDA GÖZLENEN DEĞİŞİM.

İzmir ilinin ticarî faaliyetler ve turizm faaliyetlerinden dolayı Konak ilçesi, gece ve gündüz nüfus dalgalanmalarının en fazla yaşandığı ilçedir. İlçede yaşayanların sayısının yanı sıra, söz konusu faaliyetlerden ötürü buranın bir uğrak yeri konumunda olması nedeniyle, kayıt altına alınan nüfus miktarı ile alınamayan nüfus miktarı arasında büyük farklılıklar gözlenmektedir (www.konak.bel.tr). Şehirselleşmeyi bünyesinde barındıran Konak ilçesi, İzmir'in nüfusları sürekli artan diğer ilçelerinin tam aksine, 2009-2017 yılları arasında, sürekli olarak nüfus kaybetmiş; 2017'de Konak nüfusu 363.181'e gerilemiştir. İzmir'in "merkezindeki" bu nüfus kaybı, üzerine düşünülmesi gereken bir sosyo-mekânsal değişime işaret etmektedir. "Merkezin çözülmesi" şeklinde ifade edilen (Önen 2007) süreci, bu sayısal değişim üzerinden okumak da mümkündür. İzmir'in merkezini *kimlerin, neden* terk ettiği ve *nereye* gittiği, üzerinde düşünülmesi gereken önemli sorulardır. İzmir'in diğer ilçeleri özellikle göç yoluyla nüfuslanmaya devam ederken, merkezdeki nüfus azalışı Konak'ı diğer ilçelerden ayırmaktadır. Diğer yandan, İzmir'e göç sürmektedir ve İzmir, kültürel ve sosyo-ekonomik özellikleri açısından

farklılaşan insanların giderek daha yoğun bir şekilde bir arada yaşadığı şehir haline gelmektedir. Bununla birlikte, farklı illerden gelen iç göçmenlerin coğrafi dağılımları, sosyo-mekânsal bir ayrışmanın ipuçlarını da vermektedir. Bu bağlamda, İzmir'e yönelik göçe ve göçün coğrafyasına yakından bakmak gerekir.

İzmir'e ve İzmir Dışına Göç

Türkiye'de veri çeşitliliği ve kesintiye uğramalar nedeniyle, diğer pek çok sosyal olgu gibi iç göçle ilgili görünümü kesin olarak ortaya koymak güç olsa da farklı istatistiksel verilerin farklı mekânsal ölçeklerde bir arada değerlendirilmesi yoluyla, durumu genel hatlarıyla ortaya koymak mümkün olabilir. Burada, İzmir'de iç göç ile ilgili olarak, TÜİK'in, *illere göre alınan ve verilen göç* verileri ile ilçeler bazında *ikamet edilen ve nüfusa kayıtlı olunan yere ilişkin verilerinden* yararlanılacaktır. Bilindiği gibi, 1950'li yıllarla birlikte, Türkiye'de hız kazanan iç göç hareketleri için, diğer büyük şehirler gibi İzmir de önemli bir çekim merkezi haline geldi. İzmir'in net göç değerleri, 1975-1980 yılları arasında 120 bin; 1980-1985 döneminde 182 bin; 1985-1990 döneminde 146 bin, 1995-2000 döneminde ise 120 bindi ve diğer büyükşehirlerdeki gibi İzmir'de de göç, büyük ölçüde il merkezine yönelik olarak gerçekleşti (Işık 2009, Südaş ve Mutluer 2011). İzmir'in öteden beri Kars ve Erzurum başta olmak üzere Doğu Anadolu, Mardin başta olmak üzere Güneydoğu Anadolu iller ile Manisa ve Aydın olmak üzere Ege illeriyle güçlü bir göç ilişkisinin bulunduğu bilinmektedir. Işık (2017) İzmir'in net göçler açısından ülke içindeki konumunda gerileme gösterdiğini kaydetmektedir. Nüfus artışı sürse de, İzmir, iç göçler için bir çekim merkezi olarak önemini yitirmekte, nüfus artış hızı da düşmektedir⁵.

Pazarlıoğlu'na (2007) göre İzmir'e göç etmede rol oynayan en önemli faktör "ekonomik nedenler"dir. Yazar, göçmenlerin dörtte üçünün düşük bir eğitim düzeyine sahip olduğunu ve yarıdan fazlasının da yaşam kalitesini iyileştirme beklentisini gerçekleştirememiş olduğunu belirtmektedir. *Bağımlı göç* (aile üyelerinin birbirlerine bağlı olarak gerçekleştirdikleri hareket) (% 26,1), *iş arama* (% 23,0), *atanma* (% 13) *eğitim* (% 10), *evlilik* (% 7,8) gibi gerekçeler, İzmir'e yönelik göçlerin başlıca nedenleri arasında yer almaktadır. İşsizlik oranının yüksekliği ve İzmir'in, Ankara ve İstanbul ile karşılaştırıldığında kamu yatırımlarından oldukça düşük bir pay alması, akışları kendine çekebilecek daha güçlü odakların ortaya çıkışı gibi sebeplerle, İzmir'e yönelik göç akışlarının zayıflama gerekçeleri arasında sayılabilir (Işık 2009 ve 2017).

Yaklaşık olarak son on yılda, İzmir'e yönelik yıllık net göç miktarının –sürekli pozitif değerlerde olmakla birlikte– inişli çıkışlı bir seyir izlediği görülmektedir: 2008 yılında 27.248 olan net göç değeri, 2009'da 26.873'tü. 2010'da 11.480'e, 2011 ve 2012'de ise 10 binin de altına

⁵ Hem Türkiye'de hem de İzmir özelinde iç göç üzerine coğrafi ve sosyolojik çalışmaların sayısı oldukça fazladır. Bu başlık altında, özellikle 2000'li yıllarda İzmir'deki duruma sayısal verilen üzerinden odaklanılmaktadır. İzmir'in iç göçlerdeki değişen konumuna ilişkin güncel ve ayrıntılı bir çalışma: Işık (2017)

düşmüş, 2013'te 14 bine yaklaşmış ve 2014, 2015 ve 2016 yıllarında da 20 binin üzerinde seyretmiştir. 2008-2016 yılları arasında, daha önce de vurgulandığı gibi, İzmir'e yılda ortalama 116 bin kişi göç etmiş, aynı dönemde, her yıl ortalama olarak 98 bin kişi ise ilden ayrılmıştır. Bu dönemde, İzmir iline toplam 1.047.898 kişi gelirken, il dışına 881.907 kişi göç etmiştir; net göç, 165.994 kişi ile pozitif bir değer göstermiştir.

Göçe kaynaklık eden başlıca illerin sıralamasında, bu süre içerisinde bir değişim olduğu gözlenmektedir. Örneğin **2008** yılında İzmir'e en fazla göçmen gönderen başlıca iller Manisa (11.268 kişi), İstanbul (9.819), Ankara (6.161) illeriydi. Bunu, Mardin (6.121), Konya (4.810), Aydın (4.715), Balıkesir (3.763), Diyarbakır (3.728), Erzurum (3.598) ve Kütahya (3.187) izliyordu. **2016** yılında ise iller sıralamasında belirgin bir değişimin yaşandığı gözlenmektedir. Bu kez ilk sıraya 17.124 kişi İstanbul yerleşmiştir. İstanbul'u miktar açısından gerileyen Manisa (9.196 kişi) ve artış gösteren Ankara (8.013) takip etti. Aydın (6.145), Diyarbakır (4.139), Balıkesir (4.077), Muğla (3.950), Antalya (3.824), Mardin (3.727) ve Bursa (3.073) ise önemli diğer illerdi. Manisa, Aydın ve Balıkesir gibi komşu illerin öteden beri taşıdığı önem İzmir'e *coğrafi yakınlık* ile ilişkilirken, Mardin, Erzurum, Diyarbakır gibi göreceli olarak uzak illerden kaynaklanan göç hareketleri, *zincirleme göç* akışları ile ilişkili olmalıdır (Işık (2017), bu ilişkinin ağ kuramıyla bağına dikkati çekmektedir). Yalnızca alınan değil, aynı zamanda verilen göç ile ilgili veriler de karşılaştırmalı olarak değerlendirildiğinde, İzmir'de iç göçe ilişkin daha net bir tablo ortaya konabilir.

Nüfus alışverişi çok büyük ölçüde, yukarıda sayılan illerle karşılıklı olarak gerçekleşmektedir. 2016 yılında hem *göç alma* hem de *göç verme* açısından İzmir'in göç ilişkisinin en güçlü olduğu iller, İstanbul ve Ankara gibi *büyükşehirler* ile Manisa ve Aydın gibi *yakın konumdaki iller*dir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Diyarbakır ve Mardin gibi illeri ise göç alma açısından önemliyken, bu illere doğru İzmir'den kaynaklanan aynı derecede güçlü bir göç akışı söz konusu değildir.

Genel olarak son on yıldaki gidişata, toplam değerler açısından bakıldığında, iniş çıkışlar gözlenmekle birlikte İzmir'e istikrarlı bir biçimde göçmen göndermiş olan illerin büyük ölçüde Doğu ve Güneydoğu Anadolu illeri olduğu anlaşılmaktadır. İzmir'den kaynaklanan göç akışları ise, yine toplam değerler üzerinden konuşulursa, büyük ölçüde büyükşehirlere ve yakın illere doğru gerçekleşmiştir. 2008-2016 yılları arasında, toplam değerler açısından İzmir'e en fazla göçmen göndermiş illerin başında Mardin (30.720), Diyarbakır (29.903), Ağrı (18.329), Manisa (87.988) ve Erzurum (23.646) gelir. Bu illerin net göç değeri 10 binin üzerindedir. Diğer yandan, oldukça önemli bir *kaynak il* gibi görünse de, İstanbul, İzmir'den kaynaklanan göçler için ilk sıradaki *hedef ildir* aynı zamanda. Sözü edilen dönemde, İstanbul (127.321), Aydın (57.601),

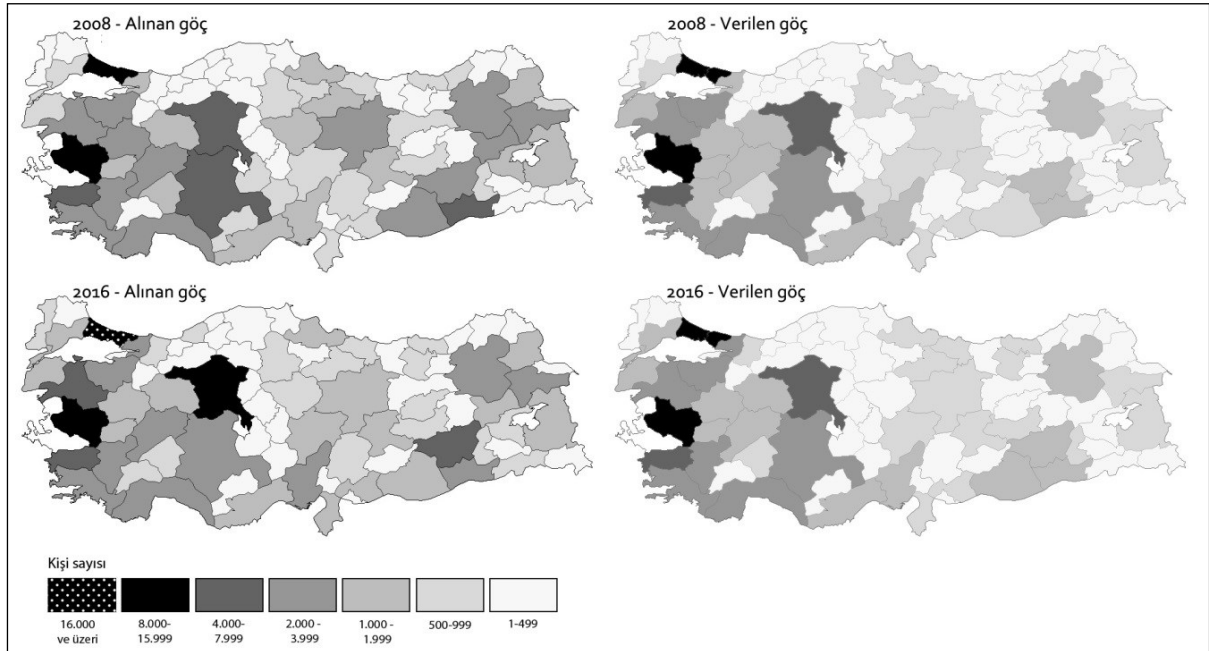
Antalya (30.868), Muğla (34.830), Çanakkale (12.422) ve Eskişehir (14.692), İzmir'in göçmen gönderdiği önde gelen diğer iller olmuştur.

Özetlemek gerekirse, İzmir, coğrafi yakınlığın belirleyici olduğu komşusu Manisa ayrı tutulduğunda, büyük ölçüde Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinden göç almayı sürdürmekte, verdiği göçler ise İstanbul ve Antalya gibi büyükşehirler ile Ege Bölgesi illerine yönelmektedir. İlgili haritalardan izlenebileceği gibi İzmir'e yönelik göç akışlarının kaynak alanları genel olarak ülke sathında genel bir yayılım gösterirken, İzmir'den kaynaklanan göç akışlarının hedef alanları -göç verilen iller- ise daha çok ülkenin batı kesiminde yoğunlaşmaktadır (Çizelge 5, 6, 7; Şekil 9).

ÇİZELGE 5: 2008-2016 DÖNEMİNDE NEGATİF VE POZİTİF YÖNDE NET GÖÇ DEĞERLERİ

	İL	ALINAN	VERİLEN	NET GÖÇ		İL	ALINAN	VERİLEN	NET GÖÇ
1	MARDİN	30.720	16.238	14.482		İSTANBUL	116.154	127.321	-11.167
2	DİYARBAKIR	29.903	16.568	13.335		AYDIN	52.455	57.601	-5.146
3	AĞRI	18.329	7.208	11.121		ANTALYA	27.367	30.868	-3.501
4	MANİSA	87.988	77.140	10.848		MUĞLA	32.398	34.830	-2.432
5	ERZURUM	23.646	13.136	10.510		ÇANAKKALE	11.468	12.422	-954
6	MUŞ	12.366	5.265	7.101		ESKİŞEHİR	13.770	14.692	-922
7	KÜTAHYA	21.488	14.434	7.054		BURDUR	3.603	3.924	-321
8	SİVAS	13.766	6.779	6.987		KARABÜK	2.040	2.143	-103
9	ADANA	16.435	10.271	6.164		GÜMÜŞHANE	3.577	3.618	-41
10	KONYA	30.032	24.242	5.790		KOCAELİ	16.061	16095	-34

Kaynak: TÜİK 2017

ŞEKİL 9: 2008 VE 2016 YILLARINDA İLLERE GÖRE İZMİR'E GÖÇ VE İZMİR'DEN GÖÇ

İl bütününe ilişkin bir analiz, İzmir'in Türkiye'nin diğer illeri ile nasıl bir göç ilişkisi içinde olduğuna dair coğrafi bir bakış sağlarken, İzmir'in ilçelerine göre yapılacak değerlendirme, İzmir'e yönelik göçün "coğrafyası"nı il sınırları içerisinde anlamamıza yardımcı olacaktır. Bu amaçla, İzmir'e yönelik iç göç akışları "İzmir doğumlu olmamak" ve "İzmir dışındaki illerde kayıtlı olmak" şeklinde iki ayrı ölçüte göre, *ilçe ölçeğinde* değerlendirildiğinde, İzmir doğumlu olmayan nüfusun en yüksek oranlarda bulunduğu ilçelerin Narlıdere (%60,6), Foça (%58,2) ve Çiğli (%56,6) olduğu görülür. Diğer yandan, İzmir'de ikamet edip başka bir ilde nüfusa kayıtlı olanların ilçelere oranlarında ise ilk üç sırayı, bu kez Bayraklı (%77,3), Çiğli (%72,9) ve Narlıdere (%72,4) ilçeleri alır. Her iki ölçüte göre il-dışı nüfusun da, merkezden çevreye doğru yoğunluklarının azaldığı, ilgili haritalardan izlenebilir. İzmir doğumlu olmayan nüfusun merkez dışındaki yoğunlaşma alanları, Foça ve Çeşme gibi *turizm merkezleri* ve bir *sanayi merkezi* olan Aliağa ilçesidir. Bu oranların en düşük olduğu ilçeler, ilin periferisinde konumlanmış, merkezden uzak ve daha az nüfus barındıran Beydağ, Kiraz, Ödemiş, Bayındır, Kınık gibi ilçelerdir (Şekil 10 ve Çizelge 8).

Göçle gelen toplam nüfusun oransal dağılışında, *merkezî kesim* ve *çevre ilçeler* arasında belirgin bir farklılaşma olduğu anlaşılmaktadır. Mekânsal farklılaşmaya dair daha ayrıntılı bir görünüm elde etmek için şu soruya yanıt aranmalıdır: "*İzmir'e göç ederek gelmiş nüfusun dağılışı, köken il'e ve yerleşilen ilçeye göre bir farklılaşma gösteriyor mu?*" Bu sorudan yola çıkıldığında, Türkiye'nin belirli illerinden gelenlerin İzmir'in belirli ilçelerinde yoğunlaşp yoğunlaşmadıklarının ve ayrıca bu dağılışın zamansal boyutunun ortaya konması gerekir. Zamansal bir değişim var mı? Varsa, bu hangi yöndedir?

İzmir'in Türkiye'nin diğer tüm illeriyle bir göç ilişkisi bulunduğu göz önüne alınırsa, 80 ilin her birinden gelenlerin dağılışının ayrı ayrı incelenmesi bu çalışmanın sınırlarını fazlasıyla aşacağından, yalnızca önde gelen illere odaklanılacaktır. İzmir'de ikamet ettiği halde nüfusa başka bir ilde kayıtlı olanların 2016'daki *toplam miktarı* dikate alındığında, her biri İzmir'de 100.000'in üzerinde nüfusla temsil edilen **ilk dört il** üzerinde durulacaktır. Bu veri, spesifik bir nüfus akışını değil, zaten belirli illerden gelip İzmir'de yaşamakta olan bir nüfusun toplam hacmini temsil ettiği ve bir kişinin nüfus kaydının yaşadığı yerde değil de başka bir ilde bulunmasının ayırt edici bir özellik olduğu fikrinden hareketle tercih edilmiştir.

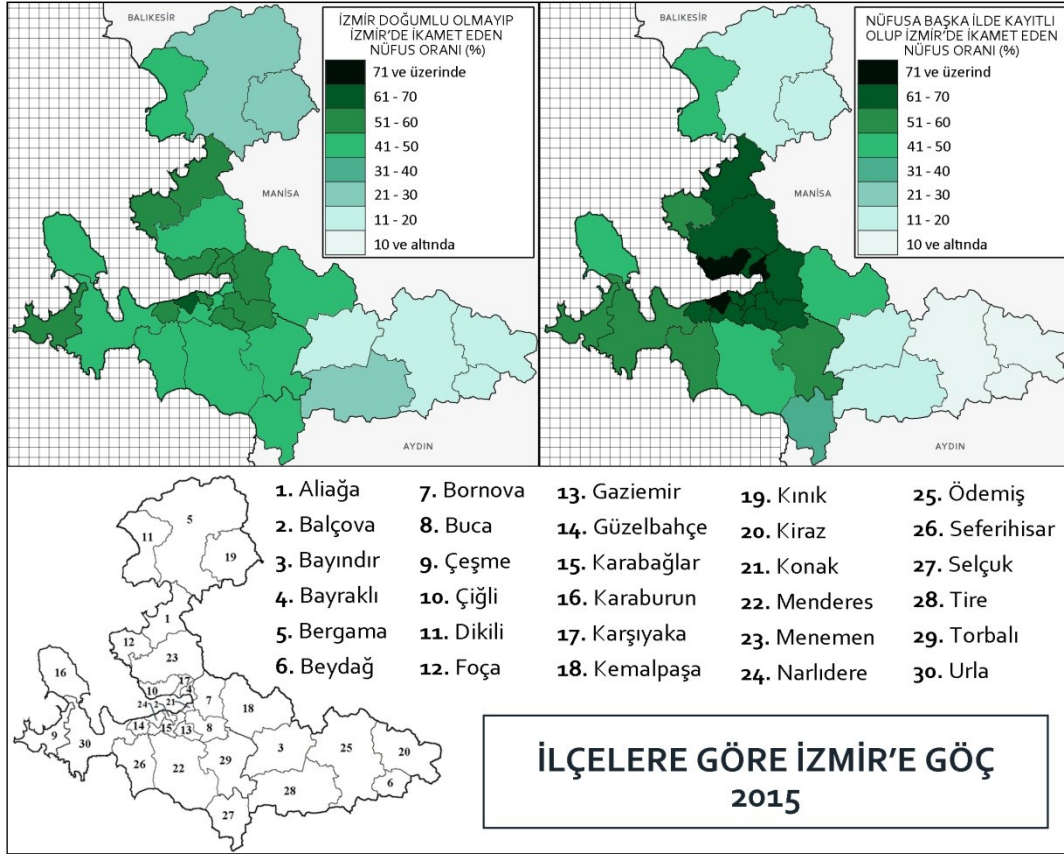
Buna göre, 2016 yılında İzmir'de ikamet ettiği halde başka bir ilde kayıtlı olanların, kayıtlı buldukları iller arasında Manisa (203.607), Mardin (153.726), Erzurum (141.993) ve Konya (126.568) en önde gelen illerdir. 2007 ve 2016 yılları arasında İzmir'de yaşadığı halde Manisa'ya kayıtlı olanların oranı %17,7; Mardin'e kayıtlı olanların oranı %35,8, Erzurum'a kayıtlı olanların oranı %21,3 ve Konya'ya kayıtlı olanların oranı %13,8 artmıştır.

ÇİZELGE 6: YILLARA VE İLLERE GÖRE İZMİR'İN ALDIĞI GÖÇ MİKTARI (TÜİK, 2017)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
İSTANBUL	9.819	10.574	11.177	11.339	11.179	12.355	16.458	16.129	17.124
MANİSA	11.268	10.414	9.785	9.591	8.512	9.801	10.237	9.184	9.196
ANKARA	6.161	6.901	7.046	6.944	6.474	7.237	10.160	8.116	8.013
AYDIN	4.715	6.070	5.926	5.560	5.493	5.916	6.031	6.599	6.145
DIYARBAKIR	3.728	3.194	2.982	2.968	3.243	2.949	2.920	3.780	4.139
BALIKESİR	3.763	4.038	4.504	4.143	4.102	4.344	4.201	4.827	4.077
MUĞLA	2.772	3.388	3.643	3.572	3.462	3.714	3.768	4.129	3.950
ANTALYA	2.228	2.787	2.752	2.807	3.018	3.228	3.295	3.428	3.824
MARDİN	6.121	4.238	2.730	2.837	3.034	2.504	2.545	2.984	3.727
BURSA	2.141	2.562	2.774	2.584	2.815	2.843	3.201	3.088	3.073
DENİZLİ	2.090	2.374	2.495	2.463	2.176	2.708	2.772	2.794	2.754
KONYA	4.810	4.649	3.635	3.133	2.745	2.952	2.813	2.791	2.504
ERZURUM	3.598	2.682	2.412	2.170	2.367	2.724	2.782	2.778	2.133
ADANA	1.567	1.665	1.699	1.750	1.873	1.737	1.924	2.089	2.131
KOCAELİ	1.425	1.667	1.654	1.667	1.661	1.824	1.863	2.236	2.064
AFYON	2.597	2.670	2.405	2.208	2.116	2.993	2.593	2.228	2.020
AĞRI	2.460	2.072	1.800	1.816	1.884	1.871	2.172	2.246	2.008
VAN	1.171	1.104	1.257	3.699	1.756	1.250	1.361	1.894	1.928
ŞANLIURFA	2.249	1.673	1.597	1.313	1.661	1.597	1.445	1.776	1.902
KÜTAHYA	3.187	3.092	2.448	2.248	1.924	2.195	2.360	2.134	1.900
MERSİN	1.388	1.629	1.675	1.708	1.721	1.729	1.825	1.970	1.884
GAZİANTEP	909	953	1.037	985	998	1.082	1.287	1.431	1.619
ESKİŞEHİR	1.257	1.355	1.575	1.588	1.321	1.700	1.770	1.616	1.588
HATAY	964	1.272	1.077	1.225	1.282	1.295	1.373	1.495	1.568
UŞAK	1.669	1.703	1.368	1.406	1.266	1.529	1.626	1.569	1.519
ÇANAĞKALE	984	1.046	1.172	1.034	1.136	1.428	1.619	1.566	1.483
MUŞ	2.060	1.534	1.114	1.081	1.202	1.168	1.334	1.593	1.280
MALATYA	1.200	1.032	1.246	1.145	1.093	1.182	1.179	1.239	1.148
TEKİRDAĞ	669	869	842	776	924	943	1.069	1.112	1.071
SİVAS	2.112	2.313	1.515	1.376	1.433	1.366	1.291	1.296	1.064
KAYSERİ	872	908	1.045	979	845	994	1.073	1.059	1.046
KARS	1.301	1.199	1.145	1.000	1.064	1.153	1.287	1.291	1.037
SAMSUN	1.035	944	1.177	1.109	1.088	1.076	1.161	1.182	1.010
ISPARTA	1.041	1.127	1.051	1.114	767	1.174	1.087	906	930
TOKAT	1.243	1.194	1.072	1.031	920	1.255	958	1.070	891
BATMAN	922	748	700	674	706	616	850	880	860
ELAZIĞ	874	806	797	848	724	858	734	845	752
ŞIRNAK	463	428	532	494	480	352	561	674	745
BİTLİS	1.487	1.171	660	609	712	685	692	811	733
K.MARAŞ	536	567	587	666	669	685	645	726	708
ÇORUM	832	717	625	696	644	713	698	758	707
ZONGULDAK	470	568	540	529	614	597	741	715	632
SAKARYA	459	518	568	556	570	577	663	560	624
TRABZON	664	668	784	734	596	673	790	782	612
ORDU	723	677	689	682	575	630	726	635	602
TUNCELİ	476	441	405	423	385	428	484	541	576
EDİRNE	415	510	473	503	506	542	580	641	566
YOZGAT	1.052	986	806	710	680	588	707	641	553
BURDUR	393	346	341	296	309	364	501	527	526
GÜMÜŞHANE	429	488	349	253	353	278	361	555	511
RİZE	518	490	500	471	514	483	539	526	497
İĞDIR	596	370	337	324	325	382	481	447	451
ERZİNCAN	684	519	575	564	498	606	563	613	421
KIRKLARELİ	308	354	354	341	397	421	519	519	418
HAKKARİ	292	281	402	332	321	304	361	437	416
AMASYA	589	563	523	508	467	551	542	476	410
YALOVA	215	339	358	297	323	285	340	443	399
ADİYAMAN	411	350	411	422	390	350	346	403	379
OSMANIYE	261	281	290	324	318	324	302	349	373
ŞİİRT	293	303	404	347	368	334	340	422	372
AKSARAY	647	699	493	454	414	350	475	470	369
GİRESUN	326	281	332	276	304	387	324	377	333
KIRIKKALE	396	389	482	424	325	359	320	311	330
KARAMAN	520	433	315	338	226	295	263	305	317
NİĞDE	692	997	633	591	516	427	485	425	316
KASTAMONU	247	243	255	249	252	266	285	286	306
NEVŞEHİR	340	315	287	287	287	337	343	315	297
KARABÜK	199	178	138	177	176	289	340	254	289
BİNGÖL	272	299	276	327	279	291	304	319	265
ARDAHAN	347	297	273	267	235	268	322	303	263
ARTVİN	391	218	201	254	224	298	328	340	258
DÜZCE	150	160	241	224	213	207	228	255	233
KIRŞEHİR	466	453	359	478	296	278	317	293	230
BİLEÇİK	209	232	260	218	212	242	219	272	227
BARTIN	139	133	143	142	191	159	193	221	207
BOLU	224	212	177	216	234	230	219	229	207
BAYBURT	160	118	132	116	121	156	112	220	189
SİNOP	154	157	145	159	135	145	169	222	160
ÇANKIRI	174	128	197	106	93	185	198	182	144
KİLİS	78	67	74	89	72	62	89	88	135
TOPLAM	117.067	116.390	111.255	110.364	105.804	113.673	124.439	126.238	122.668

ÇİZELGE 7: YILLARA VE İLLERE GÖRE İZMİR'İN VERDİĞİ GÖÇ MİKTARI (TÜİK, 2017)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
İSTANBUL	10.663	12.438	15.267	17.003	13.903	15.238	14.013	15.559	13.237
MANİSA	9.061	7.562	8.184	8.356	8.385	8.412	8.256	9.445	9.479
AYDIN	6.107	5.245	5.613	5.849	6.138	6.430	7.822	7.177	7.220
ANKARA	5.656	6.087	6.764	8.047	5.879	6.863	7.097	8.596	6.673
MUĞLA	3.926	3.351	4.009	3.852	3.471	3.695	4.371	4.167	3.988
BALIKESİR	3.692	3.191	3.666	3.316	3.439	3.425	4.753	3.998	3.812
ANTALYA	3.290	3.145	3.822	3.587	3.149	3.605	3.467	3.727	3.076
BURSA	2.575	2.424	2.815	2.749	2.479	2.847	2.896	2.973	2.949
DENİZLİ	1.930	1.939	2.040	2.133	2.462	2.621	2.603	2.750	2.761
KONYA	2.599	2.965	2.830	2.957	2.859	2.493	2.589	2.569	2.381
KOCAELİ	1.638	1.718	1.623	1.631	1.735	1.859	1.878	1.947	2.066
AFYON	1.943	1.968	1.674	1.573	2.829	1.928	1.766	1.867	1.683
ESKİŞEHİR	1.382	1.620	1.764	1.799	1.574	1.579	1.730	1.613	1.631
UŞAK	1.256	1.315	1.079	1.009	1.527	1.369	1.320	1.421	1.621
ÇANAKKALE	1.088	1.110	1.212	1.181	1.467	1.618	1.538	1.611	1.597
DIYARBAKIR	1.925	1.952	2.187	2.031	1.577	1.858	1.806	1.655	1.577
KÜTAHYA	1.449	1.599	1.338	1.538	1.901	1.771	1.603	1.684	1.551
MARDİN	1.760	1.605	2.184	2.454	1.962	1.814	1.616	1.499	1.344
MERSİN	1.177	1.173	1.371	1.293	1.098	1.228	1.282	1.287	1.261
ERZURUM	1.275	1.374	1.743	1.576	1.237	1.398	1.906	1.390	1.237
ADANA	1.005	1.116	1.231	1.174	1.002	1.242	1.129	1.229	1.143
ŞANLIURFA	883	1.235	1.321	1.291	1.130	1.076	1.099	1.232	1.105
TEKİRDAĞ	880	756	913	904	789	856	942	1.050	1.005
ISPARTA	912	1223	788	751	1.180	930	864	925	963
GAZİANTEP	839	690	936	885	879	830	905	934	960
HATAY	707	776	935	895	682	863	902	799	917
VAN	754	897	910	950	2.560	1.275	974	985	901
SAMSUN	743	780	1193	856	650	869	832	841	799
TOKAT	776	704	853	744	813	531	713	937	786
KAYSERİ	656	758	844	847	716	881	808	865	764
AĞRI	821	727	949	900	782	737	710	848	734
GÜMÜŞHANE	238	276	197	325	261	487	580	532	722
MALATYA	729	775	831	913	773	759	859	590	663
ORDU	430	494	496	496	548	565	477	534	649
TRABZON	491	748	631	628	522	566	680	568	644
SİVAS	959	765	825	675	627	718	904	684	622
SAKARYA	453	526	517	528	439	573	520	662	607
ELAZIĞ	497	443	486	467	474	567	515	557	542
BATMAN	500	561	745	605	561	613	485	504	515
MUŞ	469	631	754	698	513	513	563	630	494
ZONGULDAK	369	345	388	378	335	387	419	481	486
BURDUR	327	623	355	355	498	429	400	455	482
AMASYA	400	361	409	413	374	352	326	408	466
EDİRNE	356	405	452	438	362	479	475	514	465
KARS	479	522	570	672	561	538	479	527	453
ÇORUM	561	435	581	545	423	467	486	580	435
RİZE	424	439	433	484	385	513	495	460	431
K.MARAŞ	458	330	390	448	366	414	491	433	419
AKSARAY	340	306	395	360	286	371	310	340	418
BİTLİS	449	443	471	484	375	377	362	431	416
NİĞDE	652	346	471	322	412	292	297	345	404
KIRKLARELİ	192	229	299	305	265	352	350	434	403
ERZİNCAN	370	391	525	397	427	440	450	423	378
YALOVA	343	296	281	239	326	396	303	309	363
KİRŞEHİR	426	344	351	242	311	256	242	300	358
YOZGAT	438	421	427	357	360	546	312	393	338
GİRESUN	214	312	260	276	280	279	344	327	335
BAYBURT	76	70	118	92	77	92	161	224	330
ŞİRNAK	471	245	370	453	307	379	348	339	322
KARABÜK	142	176	206	158	277	271	263	336	314
KIRIKKALE	264	386	248	299	226	272	320	274	310
OSMANIYE	304	233	292	207	238	215	262	217	284
DÜZCE	159	169	191	184	167	145	217	258	272
TUNCELİ	305	254	376	393	270	374	336	341	254
NEVŞEHİR	262	254	297	274	256	296	294	268	252
KASTAMONU	165	202	179	217	255	265	235	231	247
ADİYAMAN	186	215	267	251	233	257	281	242	241
ARTVİN	203	233	262	264	241	248	265	262	235
BİLEÇİK	181	152	239	207	230	201	222	244	235
BİNGÖL	209	152	274	262	168	277	195	208	224
İĞDIR	249	214	289	283	220	305	241	288	218
KARAMAN	276	269	211	225	218	237	232	252	217
BOLU	158	223	186	240	222	210	170	237	211
ŞİRT	291	180	207	249	243	230	225	205	202
SİNOP	143	115	163	121	104	136	160	148	167
HAKKARİ	354	138	215	328	198	264	175	270	146
ARDAHAN	216	142	193	203	196	205	198	188	145
BARTIN	138	120	165	150	110	138	161	182	145
ÇANKIRI	86	126	123	124	120	188	124	119	141
KİLİS	49	39	106	55	60	86	48	55	61
TOPLAM	89.819	89.517	99.775	101.420	95.954	99.681	101.447	105.389	98.902

BAŞKA İLDE DOĞANLAR						BAŞKA İLDE NÜFUSA KAYITLI OLANLAR					
SIRA	İLÇE	%	SIRA	İLÇE	%	SIRA	İLÇE	%	SIRA	İLÇE	%
1	NARLIDERE	60,6	16	KARABAĞLAR	49,2	1	BAYRAKLI	77,3	16	ÇEŞME	55,4
2	FOÇA	58,2	17	URLA	48,4	2	ÇİĞLİ	72,9	17	SEFERİHİSAR	52,9
3	ÇİĞLİ	56,6	18	MENEMEN	48,2	3	NARLIDERE	71,4	18	URLA	52,1
4	GAZİEMİR	56,4	19	SELÇUK	48,0	4	KARABAĞLAR	69,9	19	KEMALPAŞA	48,9
5	BAYRAKLI	56,1	20	TORBALI	46,5	5	BUCA	68,4	20	DİKİLİ	45,6
6	BALÇOVA	55,2	21	KARABURUN	45,5	6	GAZİEMİR	67,4	21	MENDERES	44,3
7	BORNOVA	55,0	22	KONAK	45,5	7	BORNOVA	66,1	22	KARABURUN	43,4
8	ALIAĞA	54,8	23	MENDERES	44,9	8	BALÇOVA	66,1	23	SELÇUK	37,1
9	GÜZELBAHÇE	54,8	24	KINIK	28,5	9	ALIAĞA	64,8	24	BERGAMA	18,1
10	KARŞIYAKA	53,1	25	BERGAMA	24,7	10	GÜZELBAHÇE	62,3	25	TİRE	16,3
11	BUCA	51,9	26	TİRE	21,1	11	KONAK	61,3	26	BAYINDIR	14,8
12	ÇEŞME	51,8	27	BEYDAĞ	19,2	12	MENEMEN	60,6	27	KINIK	11,6
13	DİKİLİ	49,8	28	ÖDEMİŞ	18,9	13	KARŞIYAKA	60,2	28	ÖDEMİŞ	10,4
14	KEMALPAŞA	49,7	29	BAYINDIR	13,3	14	FOÇA	59,4	29	BEYDAĞ	4,4
15	SEFERİHİSAR	49,6	30	KIRAZ	12,8	15	TORBALI	56,1	30	KIRAZ	3,8

ŞEKİL 10 VE ÇİZELGE 8: "İZMİR DOĞUMLU OLMAYANLAR"IN VE "NÜFUSA BAŞKA BİR İLDE KAYITLI OLANLAR"IN DAĞILIŞI

"Nüfusa başka bir ilde kayıtlı olma" ölçütüne göre önde gelen diğer iller arasında Aydın (90,902), Afyon (90,011) ve Kars (80,150) bulunur. Söz konusu yıllar arasında Sivas'ın ve miktar olarak artmış olsa da Balıkesir'in sıralamada gerilediği, Diyarbakır'ın yükseldiği ve Ağrı'nın da ilk on il arasında girdiği gözlenmektedir (Çizelge 9).

ÇİZELGE 9: İZMİR'DE İKAMET EDİP BAŞKA BİR İLDE NÜFUSA KAYITLI OLANLARIN MİKTARINDAKİ DEĞİŞİM

SIRA	2007	2008	2009	2010	2011
1	MANİSA 173.037	MANİSA 178.100	MANİSA 182.847	MANİSA 186.614	MANİSA 189.396
2	ERZURUM 117.086	MARDİN 121.464	MARDİN 126.339	MARDİN 130.210	MARDİN 132.522
3	MARDİN 113.211	ERZURUM 121.066	ERZURUM 124.215	ERZURUM 126.989	ERZURUM 128.391
4	KONYA 111.226	KONYA 114.719	KONYA 117.457	KONYA 120.380	KONYA 120.297
5	AYDIN 79.207	AYDIN 80.283	AYDIN 81.927	AYDIN 83.958	AYDIN 84.879
6	AFYON 77.444	AFYON 79.100	AFYON 81.102	AFYON 83.054	AFYON 84.061
7	KARS 67.072	KARS 68.898	KARS 70.365	KARS 72.175	KARS 72.904
8	BALIKESİR 64.148	BALIKESİR 65.950	BALIKESİR 67.854	BALIKESİR 69.863	BALIKESİR 71.104
9	SİVAS 58.775	SİVAS 60.788	SİVAS 63.665	SİVAS 65.870	SİVAS 66.633
10	DİYARBAKIR 56.235	DİYARBAKIR 59.024	AĞRI 61.372	AĞRI 64.188	AĞRI 65.743
SIRA	2012	2013	2014	2015	2016
1	MANİSA 192.399	MANİSA 195.605	MANİSA 198.890	MANİSA 201.522	MANİSA 203.607
2	MARDİN 135.827	MARDİN 139.727	MARDİN 143.202	MARDİN 147.839	MARDİN 153.726
3	ERZURUM 130.756	ERZURUM 133.777	ERZURUM 136.217	ERZURUM 139.313	ERZURUM 141.993
4	KONYA 121.484	KONYA 122.978	KONYA 124.043	KONYA 125.307	KONYA 126.568
5	AYDIN 86.676	AYDIN 87.936	AYDIN 88.784	AYDIN 90.008	AYDIN 90.902
6	AFYON 84.346	AFYON 86.187	AFYON 87.765	AFYON 88.958	AFYON 90.011
7	KARS 74.081	KARS 75.573	KARS 77.219	KARS 78.785	KARS 80.150
8	BALIKESİR 72.349	BALIKESİR 73.652	BALIKESİR 74.603	BALIKESİR 75.652	AĞRI 78.045
9	SİVAS 68.534	AĞRI 70.022	AĞRI 72.574	AĞRI 75.259	DİYARBAKIR 76.342
10	AĞRI 67.507	SİVAS 69.863	SİVAS 71.470	SİVAS 73.071	BALIKESİR 76.288

Sıralamada ilk dört ilden gelenler, İzmir'in ilçelerine göre farklılaşan bir coğrafi dağılışı göstermektedirler. Bu dağılışıta, zamansal açıdan bir değişim de söz konusudur. Manisalıların beşte biri, Manisa ile sınır komşusu ve Manisalıları için İzmir'e giriş kapısı olan **Bornova** ilçesinde yoğunlaşma gösterir. Mardinliler ise büyük oranda merkezde, **Konak** ilçesindedirler. Erzurumlular **Bayraklı**'da, Konyalıları ise çoğunlukla **Karabağlar**'dadır. Bu ilçeler, 2008 yılından 2016 yılına kadar geçen sürede ilk sıradaki konumlarını yitirmemişse de başka ilçelerin de önem kazandığı ya da kaybettiği gözlenmektedir.

Bu dönemde Manisalıların yoğunlaştıkları Bornova önemini kısmen kaybetmiş Buca öne çıkmıştır. Ayrıca, Menderes, Dikili, Çeşme ve Urla gibi merkezden uzak ilçelere bir yöneliş olduğu gözlenmektedir. Manisalıları, çevre ilçelere yayılabilme açısından diğer üç gruptan ayrılmaktadırlar. Mardinliler için "merkez" (Konak) halen önemini koruyan bir toplanma alanıdır. Mardinlilerin Konak'taki yoğunlaşması kısmen azalmış olsa da, önem kazanan yeni ilçe, aslında yine merkezin bir parçası olan Karabağlar'dır. Karabağlar'ın 2016'da öne çıkmasında kentsel dönüşüm yoluyla Kadifekale çevresinden ayrılan Mardinli nüfusun, Karabağlar'daki TOKİ konutlarına taşınması rol oynamış olmalıdır. Bu durumda, Karabağlar'a yöneliş, gönüllü değil, bir bakıma zorunlu bir yayılışı ifade edecektir.

Erzurumlular, Karşıyaka, Balçova ve Narlıdere ilçeleri dışında, merkezde genel olarak daha dengeli bir dağılışı gösterirler. Konyalıları da göreceli olarak dengeli bir dağılışı gösterirken,

Karabağlar'daki yoğunlaşma kısmen azalmış ve hemen güneydeki Menderes ilçesinde küçük bir oransal artış yaşanmıştır. Diğer yandan, henüz oransal olarak büyük bir değişime işaret etmese de bu dört ilden gelenlerin miktar açısından artış ya da azalış gösterdiği farklı ilçeler vardır (Çizelge 10 ve Şekil 11).

İzmir'de iç göçle gelen nüfus artmaya devam ettiği gibi, farklı derecelerde olmakla birlikte, gelen bu nüfusun metropol kesimde zamanla yayılış alanını genişletebildiği ve merkez dışındaki ilçelere de yönelebildiği anlaşılmaktadır. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için, daha geniş bir zaman dilimi içinde ve daha farklı illerden gelenlerin birlikte değerlendirilmesi gerekir. Bununla birlikte, ele aldığımız dönem ve gruplar için, İzmir'e göç yoluyla gelenlerin mekânsal olarak şehrin sadece belirli bir yerinde toplanmadıkları, zaman içinde yayılabildikleri genel olarak söylenebilir. Her grubun coğrafi dağılışında bazı ilçeler arasındaki yoğunlaşma farklarının sebeplerinin anlaşılması ise daha spesifik araştırmaların gerekliliğine işaret etmektedir. Örneğin Manisaların sergilediği zamansal-mekânsal kalıp, Mardinlilerinkinden açıkça farklıdır. Yine Mardinliler ve Konyalılar, diğer iki gruptan farklı olarak Körfez'in kuzeyine, Karşıyaka - Çiğli ilçelerine geç(e)memişlerdir.

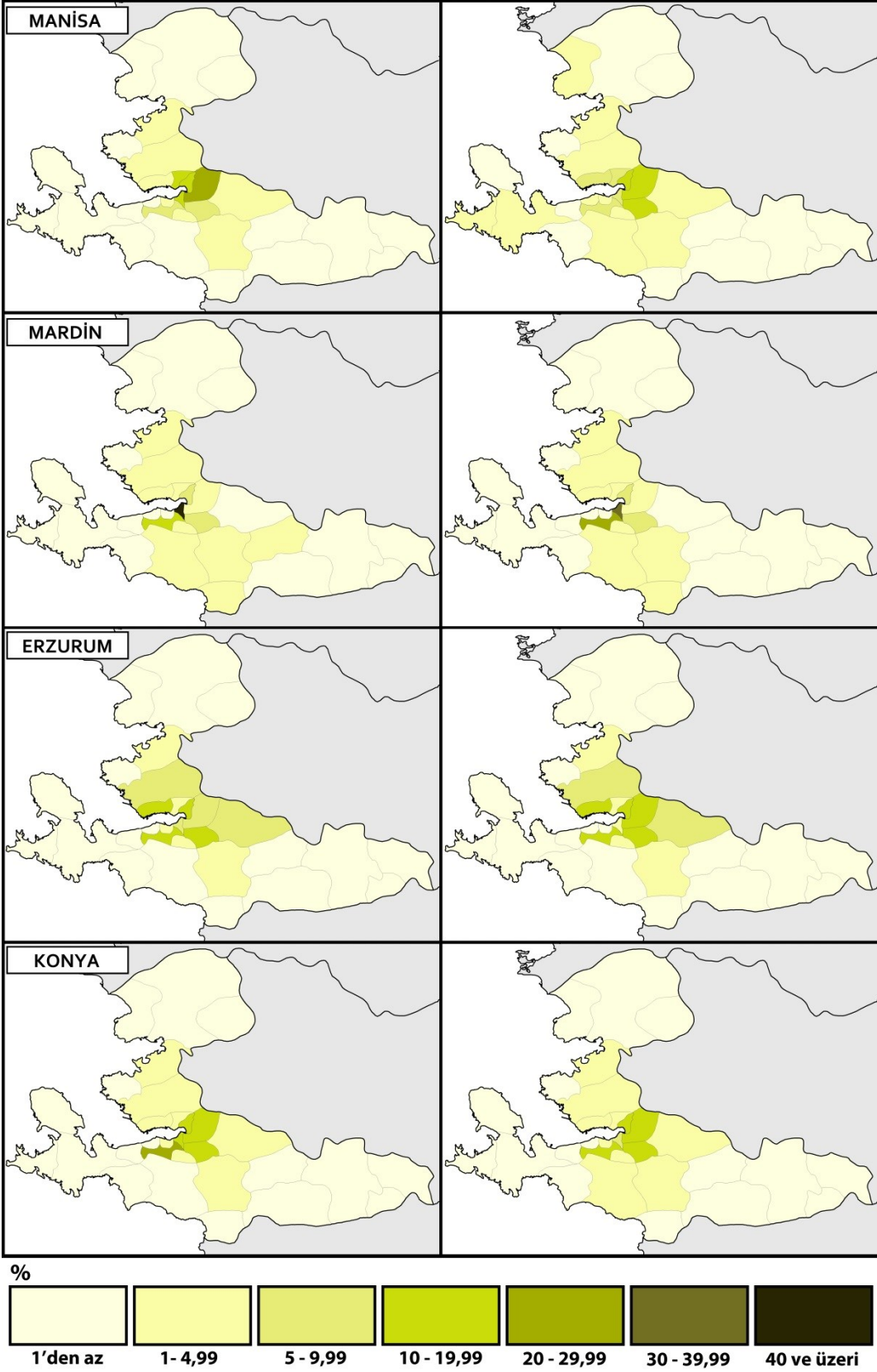
ÇİZELGE 10: İZMİR'DE İKAMET EDİP NÜFUSA BAŞKA BİR İLDE KAYITLI OLANLARIN İLÇELERE DAĞILIŞI
(İLK DÖRT İL – 2008 VE 2016)

MANİSA						MARDİN					
İLÇE	2008	%	İLÇE	2016	%	İLÇE	2008	%	İLÇE	2016	%
BORNOVA	36.420	20,45	BORNOVA	40.398	19,84	KONAK	49.527	40,78	KONAK	47.447	30,86
BAYRAKLI	24.898	13,98	BAYRAKLI	26.098	12,82	KARABAĞLAR	19.788	16,29	KARABAĞLAR	32.392	21,07
KONAK	23.067	12,95	BUCA	20.906	10,27	BAYRAKLI	10.207	8,40	BUCA	15.215	9,90
KARŞIYAKA	17.992	10,10	KONAK	20.345	9,99	BUCA	8.856	7,29	BAYRAKLI	11.812	7,68
BUCA	17.105	9,60	KARŞIYAKA	20.326	9,98	GAZİEMİR	5.608	4,62	GAZİEMİR	7.073	4,60
KARABAĞLAR	17.050	9,57	KARABAĞLAR	18.222	8,95	BORNOVA	4.592	3,78	TORBALI	7.061	4,59
ÇİĞLİ	8.080	4,54	ÇİĞLİ	10.217	5,02	TORBALI	4.437	3,65	BORNOVA	6.805	4,43
KEMALPAŞA	3.827	2,15	KEMALPAŞA	5.812	2,85	KARŞIYAKA	3.048	2,51	MENEMEN	4.328	2,82
GAZİEMİR	3.772	2,12	MENEMEN	5.443	2,67	MENEMEN	2.841	2,34	KARŞIYAKA	3.961	2,58
MENEMEN	3.545	1,99	GAZİEMİR	4.825	2,37	ALİAĞA	1.484	1,22	ALİAĞA	2.667	1,73
BALÇOVA	3.230	1,81	TORBALI	4.189	2,06	SELÇUK	1.378	1,13	ÇİĞLİ	2.222	1,45
TORBALI	2.363	1,33	ALİAĞA	3.516	1,73	ÇİĞLİ	1.376	1,13	MENDERES	2.137	1,39
ALİAĞA	2.080	1,17	BALÇOVA	3.399	1,67	BAYINDIR	1.315	1,08	SELÇUK	1.758	1,14
NARLIDERE	1.750	0,98	ÇEŞME	2.176	1,07	MENDERES	1.244	1,02	BAYINDIR	1.521	0,99
BERGAMA	1.636	0,92	URLA	2.159	1,06	BALÇOVA	1.067	0,88	BALÇOVA	1.326	0,86
URLA	1.522	0,85	NARLIDERE	2.104	1,03	ÖDEMİŞ	835	0,69	ÖDEMİŞ	1.241	0,81
ÇEŞME	1.482	0,83	MENDERES	2.048	1,01	FOÇA	549	0,45	ÇEŞME	632	0,41
MENDERES	1.238	0,70	DİKİLİ	2.046	1,00	URLA	483	0,40	KEMALPAŞA	611	0,40
DİKİLİ	1.128	0,63	BERGAMA	1.967	0,97	ÇEŞME	458	0,38	SEFERİHİSAR	554	0,36
FOÇA	1.101	0,62	ÖDEMİŞ	1.239	0,61	NARLIDERE	416	0,34	URLA	506	0,33
ÖDEMİŞ	1.058	0,59	GÜZELBAHÇE	1.234	0,61	TİRE	392	0,32	NARLIDERE	478	0,31
GÜZELBAHÇE	880	0,49	FOÇA	1.193	0,59	KEMALPAŞA	358	0,29	TİRE	478	0,31
SEFERİHİSAR	743	0,42	SEFERİHİSAR	1.152	0,57	SEFERİHİSAR	338	0,28	FOÇA	467	0,30
KINIK	553	0,31	TİRE	665	0,33	DİKİLİ	319	0,26	DİKİLİ	301	0,20
TİRE	489	0,27	KINIK	597	0,29	KINIK	165	0,14	BERGAMA	267	0,17
SELÇUK	351	0,20	SELÇUK	409	0,20	BERGAMA	154	0,13	KINIK	186	0,12
KARABURUN	283	0,16	KARABURUN	400	0,20	GÜZELBAHÇE	121	0,10	GÜZELBAHÇE	162	0,11
KIRAZ	238	0,13	KIRAZ	299	0,15	KARABURUN	64	0,05	KARABURUN	80	0,05
BAYINDIR	175	0,10	BAYINDIR	203	0,10	KIRAZ	35	0,03	KIRAZ	33	0,02
BEYDAĞ	44	0,02	BEYDAĞ	20	0,01	BEYDAĞ	9	0,01	BEYDAĞ	5	0,00
TOPLAM	178.100	100,00	203.607	100,00	121.464	100,00	153.726	100,00			
ERZURUM						KONYA					
İLÇE	2008	%	İLÇE	2016	%	İLÇE	2008	%	İLÇE	2016	%
BAYRAKLI	23.798	19,66	BAYRAKLI	24.172	17,02	KARABAĞLAR	23.326	20,33	KARABAĞLAR	24.269	19,17
BUCA	15.609	12,89	BUCA	18.957	13,35	BUCA	17.675	15,41	BUCA	20.394	16,11
KARABAĞLAR	14.732	12,17	KARABAĞLAR	16.277	11,46	BORNOVA	15.377	13,40	BORNOVA	16.102	12,72
ÇİĞLİ	12.590	10,40	ÇİĞLİ	15.077	10,62	KONAK	14.864	12,96	BAYRAKLI	13.707	10,83
BORNOVA	12.079	9,98	BORNOVA	14.370	10,12	BAYRAKLI	14.133	12,32	KONAK	12.492	9,87
KEMALPAŞA	9.679	7,99	KEMALPAŞA	12.416	8,74	KARŞIYAKA	4.612	4,02	KARŞIYAKA	6.060	4,79
MENEMEN	7.578	6,26	MENEMEN	10.696	7,53	GAZİEMİR	4.263	3,72	TORBALI	5.803	4,58
KONAK	7.312	6,04	KONAK	6.808	4,79	TORBALI	3.838	3,35	GAZİEMİR	5.058	4,00
KARŞIYAKA	4.914	4,06	KARŞIYAKA	6.196	4,36	ÇİĞLİ	3.330	2,90	ÇİĞLİ	4.280	3,38
GAZİEMİR	1.951	1,61	ALİAĞA	2.602	1,83	MENEMEN	1.903	1,66	MENEMEN	3.019	2,39
ALİAĞA	1.487	1,23	TORBALI	2.493	1,76	BALÇOVA	1.794	1,56	ALİAĞA	2.228	1,76
TORBALI	1.449	1,20	GAZİEMİR	2.339	1,65	KEMALPAŞA	1.452	1,27	KEMALPAŞA	2.058	1,63
BALÇOVA	1.247	1,03	MENDERES	1.351	0,95	ALİAĞA	1.295	1,13	BALÇOVA	1.911	1,51
NARLIDERE	1.127	0,93	BALÇOVA	1.336	0,94	NARLIDERE	1.079	0,94	MENDERES	1.591	1,26
MENDERES	951	0,79	NARLIDERE	1.111	0,78	MENDERES	912	0,79	NARLIDERE	1.244	0,98
URLA	562	0,46	TİRE	705	0,50	URLA	634	0,55	URLA	959	0,76
TİRE	552	0,46	URLA	663	0,47	ÇEŞME	563	0,49	ÇEŞME	756	0,60
FOÇA	500	0,41	FOÇA	599	0,42	SELÇUK	556	0,48	ÖDEMİŞ	684	0,54
BERGAMA	452	0,37	BERGAMA	567	0,40	ÖDEMİŞ	513	0,45	GÜZELBAHÇE	626	0,49
ÇEŞME	353	0,29	ÖDEMİŞ	462	0,33	FOÇA	450	0,39	SEFERİHİSAR	615	0,49
ÖDEMİŞ	341	0,28	SEFERİHİSAR	460	0,32	SEFERİHİSAR	418	0,36	SELÇUK	595	0,47
SELÇUK	296	0,24	ÇEŞME	445	0,31	TİRE	410	0,36	TİRE	552	0,44
DİKİLİ	287	0,24	DİKİLİ	438	0,31	GÜZELBAHÇE	393	0,34	FOÇA	453	0,36
KINIK	272	0,22	KINIK	341	0,24	BERGAMA	386	0,34	BERGAMA	420	0,33
BAYINDIR	271	0,22	SELÇUK	340	0,24	BAYINDIR	175	0,15	DİKİLİ	290	0,23
SEFERİHİSAR	264	0,22	GÜZELBAHÇE	318	0,22	DİKİLİ	158	0,14	BAYINDIR	157	0,12
GÜZELBAHÇE	226	0,19	BAYINDIR	251	0,18	KARABURUN	118	0,10	KARABURUN	134	0,11
KARABURUN	145	0,12	KARABURUN	147	0,10	KIRAZ	41	0,04	KIRAZ	67	0,05
KIRAZ	29	0,02	KIRAZ	34	0,02	KINIK	37	0,03	KINIK	30	0,02
BEYDAĞ	13	0,01	BEYDAĞ	22	0,02	BEYDAĞ	14	0,01	BEYDAĞ	14	0,01
TOPLAM	121.066	100,00	141.993	100,00	114.719	100,00	126.568	100,00			

Koyu renkle gösterilen ilçeler, ilgili grubun 2016'da sayıca artış gösterdiği ilçelerdir. Kaynak: TÜİK "İkamet Edilen İlçeye Göre Nüfusa Kayıtlı Olunan İl" Verisi, 2017

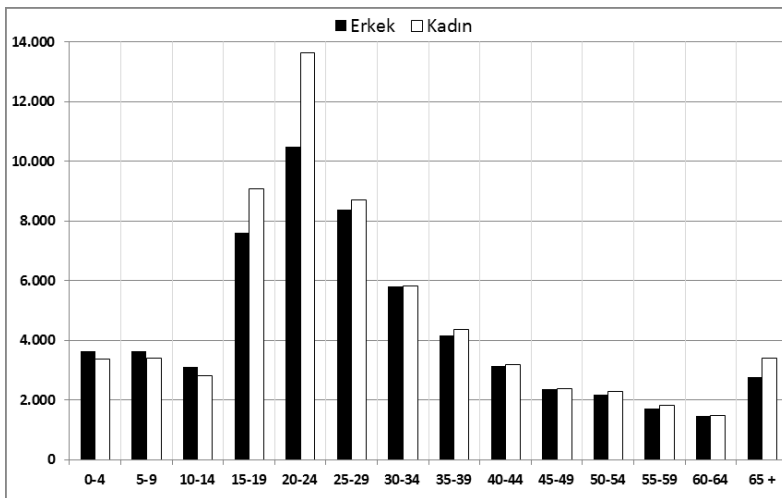
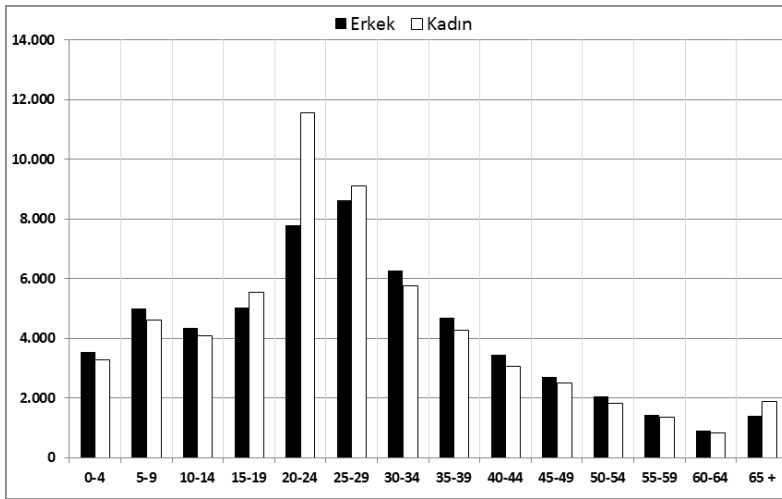
2008

2016

ŞEKİL 11: 2008 VE 2016 YILLARINDA, BELİRLİ İLLERDEN GELENLERİN İZMİR'İN İLÇELERİNE DAĞILIŞI

Şekil 12 a ve b’den izlenebileceği gibi, İzmir’e göç edenler arasında, hem kadın nüfusta hem de erkek nüfusta, 20-29 yaş arasındakiler en büyük grubu oluşturur. 2008-2015 arasında, özellikle 15-19 yaş arası ve 20-24 yaş arasındaki nüfus miktarında önemli bir artış yaşanmıştır. Artış açısından dikkati çeken bir başka grup ise, *emeklilik* çağında bulunan, 65 yaş ve üzerindeki kişilerdir. Göç yoluyla İzmir’e gelenler ve İzmir’den ayrılanlar arasında, eğitim düzeyleri açısından belirgin bir fark göze çarpar. Genel olarak değerlendirildiğinde, önlisans, lisans ve lisansüstü düzeylerde eğitim görmüş, “**eğitim düzeyi yüksek**” olan göçmen nüfusta, İzmir’den gidenlerin payı, gelenlere göre daha yüksektir (yüksek eğitilmiş kişilerin aleyhine, 2009-2015 arasında, her yıl ortalama %0,6 oranında bir fark vardır). Okuma yazma bilmeyenleri, bir okul bitirmemiş olanları ve ilköğretim mezunlarını içeren ve genel olarak değerlendirildiğinde “**eğitim düzeyi düşük**” olarak nitelendirilebilecek göçmen nüfusta ise İzmir’e gelenlerin oranı, İzmir’den ayrılanlardan daha yüksektir (Çizelge 11) (düşük eğitilmiş kişilerin lehine, 2009-2015 arasında, her yıl ortalama %1,2 oranında bir fark vardır).

ŞEKİL 12a ve b: YAŞA VE CİNSİYETE GÖRE İZMİR'E GÖÇ: 2008 (ÜSTTE) VE 2015 (ALTTA)

ÇİZELGE 11: EĞİTİM DÜZEYİ VE CİNSİYETE GÖRE İZMİR İLİNİN ALDIĞI VE VERDİĞİ GÖÇ (6 YAŞ VE ÜZERİ - TÜİK, 2017)

	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		T	
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K		
2009	A	782	3.327	7.741	8.322	9.192	11.119	4.639	5.525	2.080	1.614	14.367	15.190	8.292	8.161	554	439	131	79	3.845	2.608	108.007
	%	0,7	3,1	7,2	7,7	8,5	10,3	4,3	5,1	1,9	1,5	13,3	14,1	7,7	7,6	0,5	0,4	0,1	0,1	3,6	2,4	
	V	557	2.023	5.614	5.853	7.775	7.782	3.715	3.544	1.763	1.290	11.749	12.848	6.648	6.716	477	394	152	96	2.844	1.722	83.562
2010	A	435	2.254	6.552	7.675	5.093	8.150	6.241	7.042	1.827	1.588	15.747	15.649	8.971	8.590	727	572	156	98	3.159	2.282	102.808
	%	0,4	2,2	6,4	7,5	5	7,9	6,1	6,8	1,8	1,5	15,3	15,2	8,7	8,4	0,7	0,6	0,2	0,1	3,1	2,2	
	V	441	1.973	5.925	6.393	5.203	7.421	5.746	5.598	1.772	1.450	13.347	13.778	8.508	8.387	758	672	199	123	2.389	1.996	92.079
2011	A	348	1.830	6.767	7.998	4.754	7.110	7.233	7.841	1.474	1.260	15.855	14.558	10.425	10.296	758	582	184	97	1.564	1.130	102.064
	%	0,3	1,8	6,6	7,8	4,7	7	7,1	7,7	1,4	1,2	15,5	14,3	10,2	10,1	0,7	0,6	0,2	0,1	1,5	1,1	
	V	335	1.455	5.344	6.265	4.864	6.835	5.847	5.598	1.488	1.256	15.030	14.756	10.662	10.981	755	725	175	132	1.231	942	94.676
2012	A	330	1.683	6.553	7.667	4.445	6.186	8.182	8.668	1.332	1.117	13.947	13.646	10.068	9.669	674	584	181	109	1.416	1.068	97.525
	%	0,3	1,7	6,7	7,9	4,6	6,3	8,4	8,9	1,4	1,1	14,3	14	10,3	9,9	0,7	0,6	0,2	0,1	1,5	1,1	
	V	234	1.339	5.181	6.215	4.531	6.419	6.159	6.110	1.378	1.110	13.495	15.982	9.223	9.254	628	522	151	80	795	553	89.359
2013	A	280	1.427	6.159	7.680	4.133	6.127	7.298	7.802	1.297	1.138	16.782	17.476	11.295	11.995	1.122	972	247	159	1.179	933	105.501
	%	0,3	1,4	5,8	7,3	3,9	5,8	6,9	7,4	1,2	1,1	15,9	16,6	10,7	11,4	1,1	0,9	0,2	0,2	1,1	0,9	
	V	238	1.143	4.940	6.028	4.141	6.061	5.597	5.654	1.306	1.122	15.884	16.497	10.565	10.698	977	904	212	156	731	611	93.465
2014	A	313	1.494	3.752	5.388	6.766	8.839	6.125	6.258	2.950	2.938	18.527	18.733	14.459	15.780	1.305	1.053	313	208	693	587	116.481
	%	0,3	1,3	3,2	4,6	5,8	7,6	5,3	5,4	2,5	2,5	15,9	16,1	12,4	13,5	1,1	0,9	0,3	0,2	0,6	0,5	
	V	206	1.148	2.982	4.217	6.177	8.269	4.647	4.896	2.625	2.375	15.296	16.580	11.112	11.857	1.039	866	179	132	387	341	95.331
2015	A	340	1.586	3.868	5.351	6.904	8.743	5.656	6.096	3.711	3.504	18.376	18.452	15.218	16.277	1.259	1.053	252	184	438	385	117.653
	%	0,3	1,3	3,3	4,5	5,9	7,4	4,8	5,2	3,2	3	15,6	15,7	12,9	13,8	1,1	0,9	0,2	0,2	0,4	0,3	
	V	211	999	2.797	3.879	5.820	7.667	4.221	4.360	3.051	2.823	15.740	18.528	12.759	13.461	1.092	980	223	161	245	245	99.262
%	0,2	1,0	2,8	3,9	5,9	7,7	4,3	4,4	3,1	2,8	15,9	18,7	12,9	13,6	1,1	1	0,2	0,2	0,2	0,2		

A: ALINAN, V: VERİLEN, E: ERKEK, K: KADIN, T: TOPLAM

EĞİTİM DÜZEYİ: (1) OKUMA YAZAMA BİLMEYEN, (2) OKUMA YAZMA BİLEN AMA BİR OKUL BİTİRMEYEN, (3) İLKOKUL, (4) İLKÖĞRETİM, (5) ORTAOKUL VE DENĞİ MESLEK ORTAOKUL, (6) LİSE VE DENĞİ MESLEK OKULU, (7) YÜKSEKOKUL VEYA FAKÜLTE, (8) YÜKSEKLİSANS (5 VE 6 YILLIK FAKÜLTELER DÂHİL), (9) DOKTORA, (10) BİLİNMEYEN

İzmir'in yaşadığı ve yukarıda ana hatlarıyla resmedilmeye çalışılan çok yönlü sosyo-mekânsal değişimin boyutlarından biri de şehir sakinlerinin bir kısmının, merkezden uzaklaşma çabası içinde İzmir dışına doğru ikamet amaçlı yönelişleridir. Şehirsel yaşam kalitesini düşüren ve kent kimliğini zedeleyen yönleri ağır basan bu değişimin etkileri merkezden uzaklaşmayı teşvik etmektedir. Diğer yandan, "toplumsal gruplar arasındaki sosyo-mekânsal dışlama ve izolasyon" (Schnell ve Yoav 1999) şeklinde tanımlanan ayrışmanın ipuçlarını İzmir'deki şehirsel ortamda yakalamak mümkündür. Örneğin, yukarıda haritalar yoluyla da dikkati çekildiği gibi, belirli illerden gelenlerin, İzmir'in belirli bazı ilçelerinde toplanmaları, göçmenlerin *nereli* olduklarına göre bir ayrışmanın yaşanabileceğini düşündürürken; ağırlıklı olarak üst gelir gruplarına hitap eden kapalı yerleşmelere ve lüks konut sitelerine yönelişler ise *sınıfsal kimiliğin* ayrışmadaki rolüne işaret etmektedir. Sosyo-mekânsal ayrışmanın derinleşmesi ve bunu besleyen mekânizmaların sürekli işleyişi, şehrin yerli sakinlerinin kent kimliğini uzun vadede zayıflatırken, yeni gelen sakinlerin güçlü bir kent kimliği geliştirmelerine de engel olabilir.

Dolayısıyla herkes için yaşanabilir ve paylaşılabilir şehirselleşme alanlarının oluşturulması ve kentlerin özgün kimliklerinin korunması kritik bir önemdedir.

İzmir’de 2000’li yıllarla birlikte merkezden uzaklaşma eğilimi, daha önce belirtildiği gibi farklı nitelikteki ikamet alanlarına yönelik hareketleri beraberinde getirmektedir. Bunlar, kırsal-rekreasyonel fonksiyonlarıyla öne çıkan yerler olabildiği gibi sıfırdan inşaa edilmiş izole alanlar da tercih edilebilmektedir. Büyükşehirlerin rekreasyonel ihtiyaçlarına çeşitli şekillerde yanıt veren ve geçici kullanımlara sahne olan bazı destinasyonların, şehirselleşme alanının genişlemesi sürecinde kalıcı yerleşim alanlarına dönüştüğü gözlenmektedir. Bu dönüşümde, insanların sakin ve stresten uzak, daha doğal bir ortamda kalıcı olarak bulunma arzusu belirleyici olmaktadır. İzmir’de de böylesi bir dönüşümü yaşayan yerler bulunmaktadır. Örneğin Bornova ilçesinde, gününbirlik ya da haftasonlarına uygun rekreasyonel olanaklar sunan bazı köylerin turistik fonksiyonlarının, şehirden köylere göçteki rolü büyüktür. Yine, yaz aylarında artan rekreasyon talebini karşılayan, ikinci evlerin yoğunlaştığı Urla ilçesi, İzmir’in “rekreasyonel bir hinterlandı” (Mercer 1960) ve “şehirlilerin mevsimlik ya da zaman zaman kullandıkları, büyük ölçüde kırsal görünüm taşımakla birlikte, şehrin dağınık parçaları halinde fonksiyona sahip bir ikinci konut sahası”dır (Özgüç 1977:148).

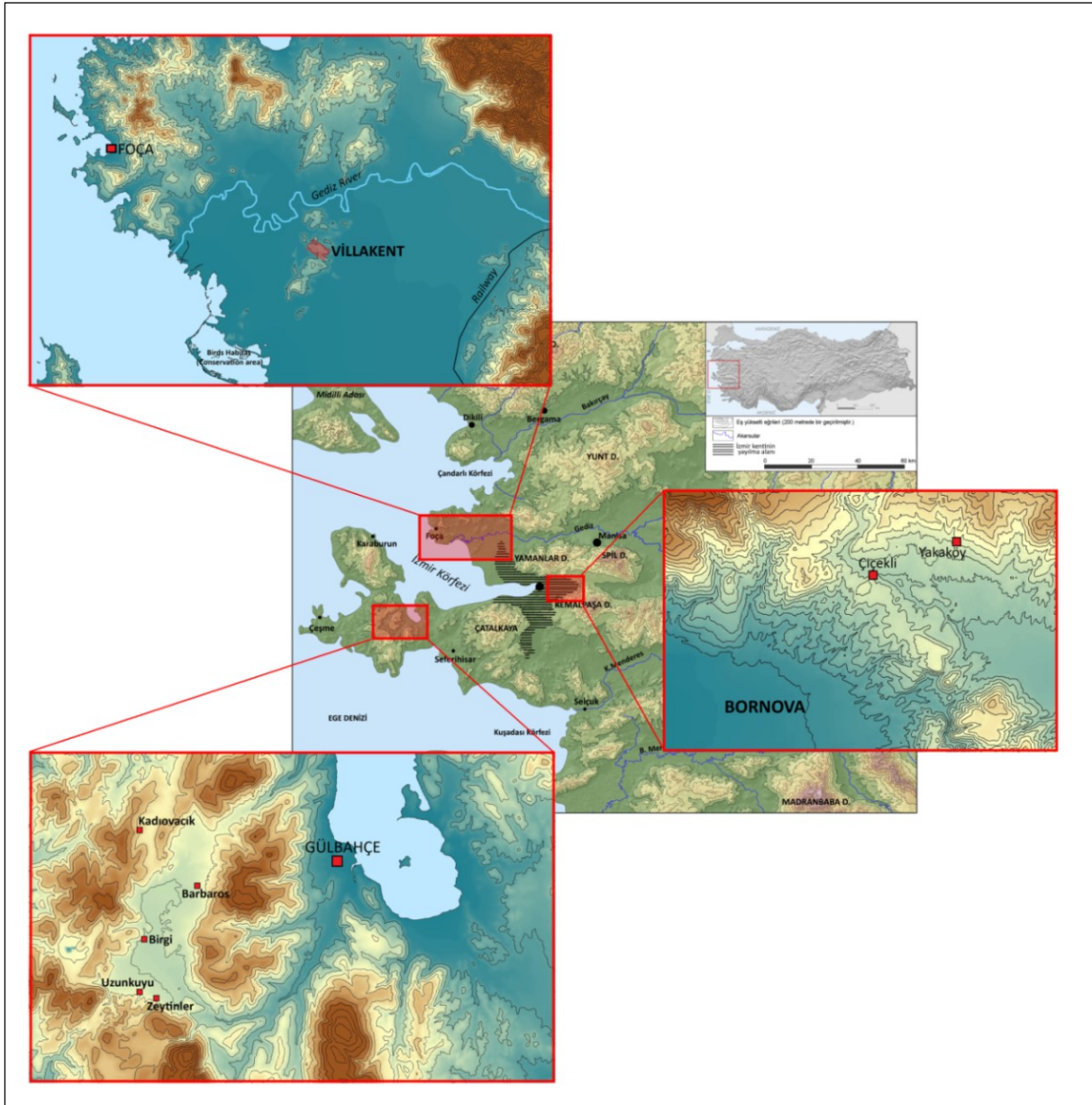
Bu anlamda, şehirli nüfusun merkezden uzaklaşmaya yönelik hareketliliği, rekreatif bir temel motivasyonu içinde barındırmaktadır. “Rekreasyonel seyahat” anlamına gelen turizmin (Özgüç 2017:13), “merkezden kaçmak” olduğuna dair Christaller’in 1960’lardaki saptamasını burada hatırlamakta yarar vardır. Christaller, sanatçıları, emeklileri ve yazarları da içine kattığı “turist”lerin, doğal karakteri baskın alanları tercih ettiklerini vurgulamaktadır (Christaller 1965’e atfen Özgüç 2017:27). Günümüzün şehirselleşme yaşam koşullarında, rekreatif amaçlarla merkezden geçici olarak uzaklaşma ihtiyacı, artık “geçiciliğin” ötesine geçerek, kalıcı bir yaşam tarzı haline almaktadır. Geçmişte turist olan kişiler, bir süre sonra ziyaret ettikleri yerlerin sakinlerine dönüşmektedirler. Bu anlamda, İzmir örneğinde ele aldığımız bu olgunun köylerde gözlenen şeklinin, yaşam tarzı göçünün kırsal alanlara yönelmiş bir versiyonu olduğunu ifade edebiliriz. Yaşam tarzına dayalı hareketlilikler skalasında haftalık, mevsimlik ya da kalıcı hareketlerin söz konusu olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla, farklı sürelerde, farklı destinasyonlar, farklı motivasyonlara sahip kişileri çekmektedir ancak eninde sonunda, daha sakin, huzurlu ve rahat bir yaşam sürdürme arayışı, sınıfsal özelliklerin belirleyiciliğindeki bu nüfus hareketini ortaya çıkarmaktadır.

Diğer yandan, yeni ve özel olarak inşa edilmiş yerleşim birimleri de bu tür arayışlara bir alternatif sunmaktadır. Villa tarzındaki bahçeli konutları içeren siteler, “şehirde ama şehirden uzakta” yaşam olanağı sunarak, yukarıda sözü edilen türdeki yerlere yerleşenlerden daha farklı

motivasyonlara ve özelliklere sahip kişileri kendine çeker. Bu iki farklı profile sahip kitlenin şehirden uzaklaşma motivasyonları benzeşse de yerleştikleri yerle ilişkileri ve önem atfettikleri özellikler farklılaşmaktadır. Bu bağlamda farklı grupların hareketlilik kararlarında rol oynayan itici ve çekici faktörleri saptamak, şehirselleşmenin iyileştirilmesi ve kentsel kimliğin korunması hususunda yol gösterici olacaktır. Dolayısıyla, konuya geniş bir çerçeveden bakabilmek için, birbirinden farklılaşan yerlerin karşılaştırmalı bir incelemesi gerekir.

ARAŞTIRMA ALANI

Araştırma alanı, İzmir'in şehrsel yayılış yönlerini temsil edecek şekilde üç farklı bölgeyi içine almaktadır. Batıda Urla köyleri (BARBAROS, ZEYTİNLER, UZUNKUYU, BİRGİ ve KADIOVACIK) doğuda Bornova köyleri (YAKAKÖY ve ÇİÇEKLİ) ile kuzeyde Menemen ilçesinin bir mahallesi olan VİLLAKENT'tir (Şekil 13). Kuşkusuz, geçirdiği çok yönlü değişimi raporun ilk kısmında ayrıntılı olarak ele alınan İzmir gibi bir büyükşehirde, başka kırsal yerleşmeler ve kapalı yerleşmeler de incelenebilirdi. Dolayısıyla, İzmir'in birbirinden farklı bu üç kesimine, buraların neden araştırma alanı olarak tercih edildiğine odaklanarak biraz daha yakından bakalım.

ŞEKİL 13: ARAŞTIRMA ALANININ LOKASYON HARİTASI

Urla Köyleri

İzmir şehir merkezinden batı yönünde, Çeşme-Karaburun Yarımadası'na doğru kentsel yerleşim yoğunluğunun giderek azaldığı ve kıyı turizmi ile bağlantılı rekreatif fonksiyonların, ikinci konut alanlarının öne çıktığı daha önce belirtilmişti. Bu hatta yer alan Güzelbahçe, Urla, Karaburun ve nihayetinde Çeşme ilçeleri, temelde kıyı kaynaklarına dayalı olmak üzere, İzmirliilerin rekreasyon ihtiyaçlarına uygun kullanımların geliştiği, nüfus miktarının göreceli olarak düşük olduğu, sakin yerleşmeler halindedirler ancak otoyol bağlantısı ve yapımı süren diğer yollar ilin bu kesiminin erişilebilirliğini, dolayısıyla çekiciliğini her yıl artırmaktadır. Bu ilçeler arasında Çeşme, zaten sadece İzmir'i ve yakın çevresini değil, İstanbul'u da etkisi altında tutmaktadır. Yarımadayı kaplayan üç ilçenin nüfuslarının son yıllarda sürekli artıyor olması, bu yerleşmelerin ağırlıklı olarak yaz aylarında yoğunlaşan mevsimlik kullanımların dışında, kalıcı ikamet için de giderek önem kazandığına işaret etmektedir. Nitekim, 2007 yılında 48.058 olan Urla nüfusu 2017'de 64.895'e; Karaburun'ununki 8.040'den 9.812'e ve Çeşme'ninki ise 27.796'dan 41.278'e yükselmiştir. Görüldüğü gibi, İzmir'e en yakın konumda bulunan Urla ilçesi, İzmir'in bu kesiminde en fazla nüfus barındıran ilçe olmaktadır.

Emekli (2004), Urla'yı sürükleyen başat bir ekonomik sektör bulunmamakla birlikte kente özgü oluşumların öne çıktığını, özellikle ikinci konut ve sayfiye yerleşmelerine bağlı bir gelişim gözlemlendiğini vurgulamaktadır. Urla 1970'lerde İzmir'e en yakın sayfiye yerleşmesi olarak ilk dikkat çeken ilçelerden biri olmuş ve kıyıları, yazlık konutlar tarafından işgal edilmeye başlamıştır. Öncelikle halk, elindeki arsalarını satmış, arazi spekülasyonları başlamış ve "ikinci konut işgali" olarak ifade edebileceğimiz bir süreç baş göstermiş, hatta bu süreç 1990'larda otoyolun yapımıyla kıyılardan iç kısımlara ve otoyol çevresine kaymıştır. Yazarın belirttiği gibi, tatil evlerinin sayılarının ve kullanma sürelerinin artışı büyük kent olgusu ile olduğu kadar gelirin ve boş zamanın artması, kamu ulaşımı ve özel ulaşımındaki gelişmelerle de doğrudan ilişkilidir. Bu ilişkinin boyutuna göre sayfiye yerleşmesi-dinlenme-ikinci konut alanları da değişim göstermekte, kullanım süreleri, amaçları ve şekilleri farklılaşmaktadır (Emekli 2004). Urla, İzmir şehir merkezine en yakın ve turizm faaliyetlerine uygun kıyı kaynaklarına sahip ilçelerden biri olması sebebiyle, rekreasyonel fonksiyonuyla öteden beri öne çıkan bir ilçe olagelmıştır. İzmirliilerin ikinci konutlarının (Çeşme ile birlikte) yoğunlaştığı Urla'da, tatil evlerinin farklı dönemlerde farklı kesimlerde yoğunlaştığı gözlenmiştir. Zoğal (2016), ilk olarak 1960'ların ikinci yarısında Urla'nın kuzeydoğu kıyıları ikinci konutların geliştiğini, 1990'lı yıllarda Gülbahçe Körfezi kıyılarına yayıldığını, sonraki aşamada Urla'nın "arka denizi" olarak anılan güney kıyılara ve son olarak da kıyı kuşağının doygunluğa erişmesi ve otoyolun erişilebilirliği artırıcı rolüyle iç kesimlere yöneldiğini belirtmektedir (Şekil 14). İkinci konut sahiplerinin iç kesimlere yönelişi, hem kıyıların belirli bir doygunluğa erişmiş olması hem de çok

sayıda kırsal yerleşmeyi içine alan iç kesimlerin kıyılara göre daha sakin, doğal ortamlar sunabilmesi ile ilişkilidir. Bu özelliklerinden dolayı yörede çekici olan pek çok köy arasında, araştırmamıza konu olan kırsal yerleşmeler bulunmaktadır. Bunlar, Barbaros, Birgi, Zeytinler, Uzunkuyu ve Kadıovacık'tır.

ŞEKİL 14: TATİL EVLERİNİN-İKİNCİ KONUTLARIN URLA'DE GELİŞME GÖSTERDİKLERİ YERLER (Zoğal 2016:71)

Barbaros Köyü, İzmir'e yaklaşık 60 km uzaklıkta yer alan, yaklaşık olarak 300 nüfuslu bir kırsal yerleşmedir. Tarımsal gelirin neredeyse ortadan kalktığı ve ekonominin artık temel olarak tarıma dayanmadığı Barbaros Köyü'nde, köylülerin arazi satışlarıyla gelir elde ettikleri ve arazilerini büyükşehirlerden gelenlere sattıkları gözlenmektedir. Köy evlerinin de satışının sözü konusu olduğu Barbaros'ta, canlı bir emlak piyasasının bulunduğu söylenebilir. İstanbul'dan gelen bir ailenin eski bir köy evini yenileyerek köye yerleşmesi, tarihi köy okulunun bir sanatçı tarafından restore edilerek sanat galerisi ve bir kurs-kültür merkezine dönüştürülmesi, şehirde (İzmir'de) çalışıp Barbaros'ta yaşayanların köydeki varlığı, emekliliklerini geçirmek için bu köyü tercih edenlerin sayısının artması, Barbaros Köyü'nü bir kırsal destinasyon olarak dikkate değer kılmaktadır. Sakin ve huzurlu ortamı, Çeşme, Urla gibi kıyısız turizm merkezlerine yakınlığı nedeniyle Barbaros Köyü, özellikle emekliler için çekici bir yerleşme haline gelmiştir. Köy, tarihsel süreç içinde yer değiştirmiş bir yerleşmedir. Şehirliyi kendine çekmesi açısından havzadaki belki de en dikkat çekici köydür. Havzadaki tüm diğer köyler gibi "doğallığı" esas çekiciliği olurken, Barbaros'a sonradan yerleşenlerin çabalarıyla (özellikle korkulukların köyün muhtelif yerlerine dikildiği Oyuk Festivali yoluyla) sosyal ve kültürel bir canlanmanın yaşandığı, köye ekonomik girdi sağlandığı özellikle not edilmelidir. Bu durum, köyü (ve dolayısıyla içinde

yer aldığı havzayı) daha da bilinir kılmakta ve başkalarını da bu havzaya çekmektedir. Köy muhtarı Yüksel Ersan, Barbaros'u şu sözlerle anlatmaktadır:

Rivayete göre 700-800 yıl önce gezgin Yörükler gelip yerleşmişler. Köyün eski adı "Sıradam". Daha hala 3-5 nüfusta köyün adı Sıradam diye geçer. Buraya Vali Kazım Dirik uğramış, "Böyle güzel bir köyün adı Sıradam olmaz" demiş, Barbaros olarak değiştirmiş. O günden bugüne Barbaros oldu köyün adı. Ben muhtar olduğum için biliyorum en azından beş kişinin nüfuslarında Sıradam olarak yazıyor. Sıradam denmesinin sebebi de köyün ortasından, kahvelerin ortasından bir dere geçer aşağıya doğru. İlk yerleşim o derenin kenarlarında olmuş. Sıradamlar varmış, üstü toprak, altı toprak. Adını da bu damlardan almış. Buraya aşağı yukarı 2,5-3 km uzaklıkta bulunan Başköy denilen yerdeymiş eskiden köyün yerleşimi. Sonradan oranın havasını beğenmemişler buraya gelmeye karar vermişler. İlk yerleşim yeri Başköy'müş yani. Hatta hâlâ kalıntılar var, bazı yerleri 1. Derece SİT alanı. Köyümüzün gezilecek görülecek pek yerleri yok. Çevrede yıkık yel değirmenleri var, su değirmeni var (URLA EGEMEN HABER 2016).

Barbaros ile birlikte, Urla ilçesinin batısında aynı havza içinde yayılış gösteren diğer köyler Zeytinler, Birgi, Uzunkuyu ve Kadıovacık'tır. Havzada, bu köylere dağılmış olarak toplam 1.359 kişi yaşar. Barbaros ve Uzunkuyu nüfus kaybı yaşamakta, diğer köylerde ise durağan bir gidış gözlenmektedir (Çizelge 12).

Havzada yer alan köyler, son yıllarda çok yönlü bir sosyo-ekonomik ve mekânsal değişim süreci içindedir. Bu değişimin boyutlarından biri dışa göç ve yeni gelenlerin köylerdeki etkileriyken, diğer bir boyutu da köylere yarar sağlayacak çeşitli amaçlar etrafında birlikte çalışmaya yönelik girişimlerdir. Bu girişimlerden en önemlisi, Uzunkuyu merkezli Batı Urla Köyleri Derneği'nin (BUKÖYDER) kurulmasıdır. Derneğin amacı, "Uzunkuyu, Barbaros, Birgi, Gülbahçe, Zeytinler, Zeytineli, Kadıovacık, Nohutalan köylerinin doğal alanlarını korumak, doğal alanı bozucu, ekolojik dengeyi olumsuz etkileyen her türlü faaliyete karşı kamuoyu oluşturmak, resmî kurumları bilgilendirerek harekete geçmelerini sağlamak, gerektiğinde hukuksal yollara başvurmak" ve "söz konusu köylerle ilgili doğal alanla uyumlu kalkındırma faaliyetlerinde bulunmak, kültürel değerleri ortaya çıkarmak ve tanıtmak, sosyal gelişimi arttırmak" olarak tanımlanmaktadır. Kırsal turizmi geliştirme girişimleri, havza köylerini içine alan *Otlu Ova Projesi*, Barbaros Köyü merkezli yukarıda sözü edilen *Oyuk Festivali* gibi gelişmeler, Batı Urla kırsalındaki sosyo-ekonomik canlanma çabaları arasında sayılabilir. Bu tür çabalar, hem köylerin yerli halkı, hem kökenleri bu köylere dayanan ve geri dönmüş olanlar hem de buralara dışarıdan gelerek sonradan yerleşmiş bulunanların işbirliği içinde gerçekleştirilmekte, dolayısıyla karşılıklı etkileşim içinde kırsal kimliği yeniden şekillendiren bir süreç yaşanmaktadır. Yerel belleğe dikkate değer bir katkı Banu Ersan'ın yapıcılığında hazırlanan "Sıradam'dan Barbaros'a" adlı bir belgesel yoluyla sağlanmıştır. Sosyo-ekonomik değişim süreci, özellikle kırsal soylulaştırma yoluyla mekânsal bür boyut da kazanmaktadır. Köylerde, özellikle Barbaros'ta, kırsal konutların fiziksel olarak yenilenmesi ya da bazıları

simgesel nitelik kazanma potansiyeline sahip yeni evlerin (Mimar O. Çakır'ın ödüllü "Barbaros Evi" gibi) inşaa edilmesi, kırsaldaki yapılı çevrenin dönüşümüne örnekler arasında sayılabilir.

FOTO 14: GÖÇ ALMAYA BAŞLAYAN KÖYLERDE, EMLAK ŞİRKETLERİ KIRSAL MANZARADA YER EDİNMEKTE, TOPLU ULAŞIM HİZMETLERİNDE GELİŞMELER GÖZLENMEKTEDİR. BARBAROS KÖYÜ'NDE DE BENZER GELİŞMELERİ GÖRMEK MÜMKÜNDÜR.

Özetle, Urla'nın araştırmada ele alınan bu kesimi, yaşam tarzı amaçlı, şehirden uzaklaşmanın temel motivasyon olduğu ancak İzmir'e yakınlığı sebebiyle de şehirden çeşitli sebeplerle kopmak istemeyenlerin tercih ettiği, kırsal konutların yenilenmesine dair örneklerin çoğaldığı özgün bir araştırma alanı oluşturmaktadır. İstanbul gibi bir mega-şehirden bile yeni sakinleri kendine çekebilmesiyle, saha daha dikkate değer hale gelmektedir. Geçmişte örneğin, aynı yörede yer alan ancak Çeşme'nin idari sınırlarındaki Alaçatı da dışarıdan gelenlerin ilgi odağı olmuş, bu destinasyonda bir keşif, yükseliş, mekânın tüketimi ve durağanlaşma süreci yaşanmıştı. Dolayısıyla bu sahada sürmekte olan sosyo-mekânsal sürecin incelenmesi gerektiği kanısındayız.

Bornova Köyleri

Bornova'nın 20. Yüzyılın ikinci yarısı boyunca adeta bir patlama şeklinde gelişme gösteren nüfusu, ilçeyi günümüzde nüfus miktarı açısından İzmir ilçeleri arasında üst sıralara taşımıştır. İlçe nüfusunun gelişimine dikkati çeken Mert (2014), "Cumhuriyet'in ilk çeyreğinde ancak iki katını bulan Bornova nüfusu, özellikle 1950 sonrasında sayımların yapıldığı her beş yılda ikiye katlanarak artmaya başladığını" ve "bilhassa sanayileşme hareketlerinin başladığı 1950-1960 arasında belirgin bir artış göze çarparken 1980 sonrasında adeta bir patlama yaşandığınının" altını çiziyor. 19. Yüzyılda İzmir şehir merkezi ile bağlantısı zayıf, kırsal bir peyzaja sahip ve çoğunlukla Levanten ailelerce rekreatif amaçlarla tercih edilen Bornova, nüfuslanma sürecinde

Ege Üniversitesi'nin kurulmasıyla bir kırılma yaşamış ve bugün İzmir'le bütünleşmiş, en kalabalık ilçelerden biri haline gelmiştir. Geçmişte, çeşitli gerekçelerle İzmir'den uzaklaşmak isteyen, Avrupaî bir mimaride inşa ettikleri çiflik evlerinde yaşayan Levantenlerin ilçeye kazandırdığı "rekreatif" fonksiyonunun, yine bugünkü "seçkin" bir nüfus kitlesi için de geçerli olduğunu görüyoruz, ancak Bornova'nın kendisi, değil, yakın çevresinde, kendisine idari olarak bağlı bulunan köyleri yoluyla. Bugün ikisi de Ege Üniversitesi'nin etkisi altında gelişmiş olan *sağlık* ve *eğitim* fonksiyonları ile öne çıkan Bornova, Ankara ve İstanbul'a çıkış yollarının kavşağında, sanayi merkezlerinin yakınında bir göreceli konumun hem avantajını hem de dezavantajını yaşamaktadır. Şehirselleşmenin stresli koşulları, ağır bir trafik problemi, binlerce insanı kendine çeken Üniversite (hem eğitim olanakları hem de hastanesi sebebiyle), çeşitli büyüklükteki alışveriş merkezlerinin yol açtığı yoğunluk ve *residence*'ların artan sayıda inşası ile pek çok şehirselleşimin içiçe geçtiği, karmaşık bir yapıya bürünmüştür. Bu şehirselleşimin ortamin hemen yakınındaki kırsal alanlar, yine şehirden tamamen kopmak istemeyen ama şehrin dışında yaşamak isteyenler için çekici yaşam alanları olarak ortaya çıkmıştır. Bunlardan ikisi, Yakaköy ve Çiçekli köyleri Bornova'nın birbirine komşu köyleridir.

Yakaköy, Manisa yolu üzerinde, Bornova merkeze 20-25 dakika uzaklıkta, engebeli bir arazide kurulmuş, nüfusu yıldan yıla artan bir köydür. Batısında Çiçekliköy yer alır. Çiçekliköy ile birlikte, Yakaköy, İzmirliilerin hafta sonu rekreasyon olanağı sağlayan, yakın çevre turizmi kapsamında hizmet veren köylerdir. Aslında bu köyler, yakın bir geçmişte, ağırlıklı olarak haftasonlarında olmak üzere, şehirlilerin yoğun talebi ile karşılaşan kahvaltı hizmetleri ile dikkati çekmeye başlamışlardı. Bu çekicilik, giderek köylerin daha fazla adının duyulmasını beraberinde getirdi ve günübirlik turlar, doğa yürüyüşleri vb. yoluyla da "keşif aşaması" tamamlandı.

Yakaköy'ün nüfusu, 2007'de 765 iken, 2012'de 908'e çıkmıştır. 2016 ise 999 kişi olan nüfus, artış eğiliminin korunduğunu işaret etmektedir. Yakaköy'de, köye yönelik göçün yol açtığı üç farklı mekânsal gelişim sürecinden söz edilebilir. Birincisi, köydeki *eski evlerin satın alınarak restore edilmesi*, ikincisi *kapalı yerleşmelerin/güvenlikli sitelerin inşa edilmesi*, üçüncüsü ise, *şehirlilerin kendi evlerin inşa ederek köyün yerleşim alanını genişletmeleri*. İzmir merkeze 20, Bornova'ya ise 10 km uzaklıkta yer alan Yakaköy, Ege Üniversitesi'nden öğretim üyelerinin yanı sıra, Kemalpaşa sanayi bölgesinde çalışan kişilerin de yerleşmek için tercih ettikleri bir köy haline gelmiştir.

Çiçekliköy Abdülhamit zamanında Bosna'dan getirilen 11 aile tarafından kurulmuştur. Yakaköy ise önceleri Rum yerleşimi olarak çok eskilere dayanmaktayken, daha sonra gelen Yörükler ve Araplar ile daha karmaşık bir yapıya bürünmüştür. Kurtuluş savaşı sırasında

Rumların köyü terk etmesiyle Rumlara ait binalar tamamen yok olmuştur (Türkyılmaz 2009). Çiçekli'nin batısında Eğridere, doğusunda Yakaköy, kuzeyinde ise Karaçam bulunur. Çiçekliköy'ün eski adı Hamidiye'dir. Bugün bir mesire yeri halindedir ve yerleşim dokusu dağınık bir özellik sergiler. 2007 yılı Ağustos ayında bölgede 5 günde çıkan 6 yangının en büyüğünde ormanlık alanının büyük kısmını kaybetmiş ve evlerin bir kısmı zarar görmüştür⁶. Köy nüfusu günümüzde 343 kişidir.

Belirttiğimiz gibi, bu köylerde, günübürlükçilere hitap eden ve ağırlıklı olarak haftasonları talep gören kahvaltı evleri popüler hale gelmiş ve son yıllarda sayıları büyük artış göstermiştir. Bornova'nın "turizm olanakları" başlığı altında kendilerine yer bulan bu iki köy, hem yerel yönetim hem de turistik rehberlerin önemle tanıttıkları yerlere dönüşmüşlerdir:

Hafta sonunda şehirden kaçmak isteyenlerin yeni adresleri arasında ilk sıralarda Çiçekliköy ve Yakaköy geliyor. Sayıları gittikçe artan kahvaltı mekânları ve restoranları ile Bornova'nın "yeşil yüzü" Çiçekliköy'de doğal ürünlerle donatılmış köy kahvaltıları ve temiz hava konuklarını cezbediyor. Manisa - İzmir Karayolu'na 2 km, Bornova'ya 6 km uzaklıkta art arda sıralanan bu iki köy, Bornova ve İzmir'in akciğeri olarak da görülüyor. Şehrin yanı başında ama şehrin karmaşasından bir o kadar uzak konumlarıyla günübürlük gezilerin ve haftasonu kaçamaklarının merkezi olan köyler imdadımıza yetişiyor. Dağı, taşı çam ormanlarıyla kaplı bu iki komşu köy, insanın başını döndüren temiz havası, bahar geldiğinde açan rengarenk çiçekleri, sıcakkanlı insanları, yöresel ürünleri, iştah açan kahvaltı sofraları ve piknik alanlarıyla ziyaretçilerine "sıkıntı ve stresten uzak, keyifli saatler" vaat ediyor⁷.

Yakaköy yeni gelenlerin etkisiyle mekânsal büyümesini sürdüren bir köydür. Nüfus artışı, köyde "İzmirliller mahallesi" diye anılan bir kesimin ortaya çıkmasını beraberinde getirmiştir. Tıpkı Urla köylerinde olduğu gibi, burada da "tanıtım" ve "kalkınma" amacıyla bir dernek kurulmuştur. Çiçekliköy ise halen daha sakin bir yapıdadır. Bornova ve sanayinin hızla geliştiği ve nüfusu artan Kemalpaşa ilçeleri ile yine yakında konumlanan önemli bir şehirselleşmiş merkez olarak Manisa arasında, erişilebilir bir konumda bulunan bu köyler, şehirle bağımlı olarak koparmamış ancak şehirselleşmiş ortamın dışında hayat sürmek isteyen nüfusun tercihi olmaktadır. Coğrafi konumları, bu iki köyün tercihinde önemli rol oynamıştır. Bu köylerde de sonradan yerleşenlerin yer yer köy evlerini yenilediklerini ya da kendi evlerini inşaa ettiklerini gözlemek, dolayısıyla farklı mekânsal tercihleri bir arada görmek mümkündür.

⁶ www.vikipedi.org

⁷ www.bornova.bel.tr, www.izmirbergisi.com

FOTO 15, 16 VE 17: URLA'DAKİ BARBAROS (ÜSTTE SOLDA) VE BİRGİ KÖYLERİ (ÜSTTE SAĞDA) İLE BORNOVA'DAKİ YAKAKÖY'ÜN (ALTTA) GENEL GÖRÜNÜMLERİ

Villakent

Turizm faaliyetleriyle bir ilişkisi olmayan, bazı kırsal yerleşmelere yakın konumda yer alıyor olsa da mekânsal organizasyonu açısından kırsal hiçbir nitelik taşımayan ve başlangıçta bir kapalı yerleşme olarak tasarlanan, Menemen ilçesi sınırları içindeki Villakent, İzmirli için başka bir çekim merkezidir. 2016 yılındaki toplam nüfus 1.511 kişi olan Villakent, yalnızca planlı villalardan oluşur ve İzmir'in kuzey yönündeki gelişiminin bir parçasıdır. Başlangıçta güvenlik önlemlerine sahip bir kapalı yerleşmeyken, site sakinlerinin ortak kararıyla, idari olarak "mahalle" statüsüyle Menemen ilçesine bağlanmıştır. Yerleşmenin çevresinde, artık kullanılmayan güvenlik kulübeleri ve belirgin sınırlarıyla Villakent, dönüşüme uğramış bir kapalı yerleşme olarak dikkat çekicidir. Yakın çevresindeki köyler ve kuzeydeki bir kıyı turizmi merkezi olan Foça ile çevrelenmiş, toplu ulaşım hizmetinin de sağlanmasıyla (İZBAN ve belediye otobüsleri) erişilebilirliği oldukça artmıştır. Seyrek Beldesi'nde (Menemen) 2 milyon metrekarelik bir alana kurulu olan bu yerleşim biriminin tanıtımında, "*çoğunluğunun doktor, hâkim, gazeteci, sanatçı, Türk ve yabancı işadamlarından oluşan Villakent sakinlerinin, şehir merkezinin yanı başında ama kentin kargaşasından uzak, doğa ile iç içe yaşamının mutluluğu içinde*" olacakları belirtilmektedir. Tanıtım sayfasındaki⁸ kuruluş öyküsü ise şöyledir:

⁸<http://www.villakent-bahcekent.com>

Ege-Koop Genel Başkanı Hüseyin Aslan'ın "Bir kenti yoktan var etme mücadelesinin en güzel örneklerinden birisi" olarak tanımladığı Villakent, Menemen'in Seyrek Beldesi'nde 2 milyon metrekare alanda kuruldu. Türkiye'nin en büyük bahçeli konut projesi olarak tarihe geçen Villakent, İzmir merkeze 31 kilometre mesafede yer alıyor. Ada ve parsel bazında uygulanan 22 farklı tip proje; 1000 villalık Villakent içinde yaratılarak, İzmir'in yeni bir prestij kentini kazanmasına olanak sağladı. Villakent, deprem yönetmeliğine uygun birinci sınıf malzeme ile üretilen konutların sağlamlığı, kullanılan malzemelerin standartlara uygunluğu ve yeşil alanlarıyla İzmir'in yeni "cazibe merkezi". Tüm alt yapı (elektrik, trafo, su, kanal, arıtma, telefon, internet) Ege-Koop tarafından tamamlanan Villakent'de şu anda 500'e yakın mutlu aile huzurlu bir ortamda yaşamlarını sürdürmektedir. Çoğunluğunun doktor, hakim, gazeteci, sanatçı, Türk ve yabancı işadamlarından oluşan Villakent sakinleri, şehir merkezinin yanı başında ama kentin kargaşasından uzak, doğa ile iç içe yaşamının mutluluğu içindedir. Tapusu ve oturma raporu hazır, daire fiyatının yarısına bahçeli konutlar edinmek isteyenler için, her türlü sosyal, fizikî, kültürel altyapısı, çevre dokusu ve insan odaklı düzenlemeleriyle bulunmaz bir fırsat: Villakent. İzmir Çanakkale yolu üzerinde Menemen'e gelmeden Ulukent'ten Seyrek ayrımına girilir. Ulukent Tren İstasyonu'ndan sonra yaklaşık on dakika sonra Villakent'e ulaşılır. Villakent, Gediz Üniversitesi kampüsüne 3, Aliğa-Menderes Hızlı Tren İstasyonu'na beş dakika, Foça'ya 25, İzmir'e 35, Karşıyaka'ya 24, Menemen'e 12 kilometre uzaklıktadır. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Konak-Aliğa Metro Hattı, Ulukent istasyonu proje alanına çok yakın bir mesafede yer alır. Hattın hizmete girmesiyle şehir merkezine ulaşım, zaman anlamında daha da kısılacaktır. Ayrıca Karayolları Bölge Müdürlüğü'nün çalışmalarını yürüttüğü İzmir Çevre Yolu Seyrek bağlantısının 2011 sonuna kadar hizmete girmesinin ardından ise Aydın ve Çeşme yönünden gelen taşıtlar çok kısa sürede bu eşsiz yerleşim merkezine ulaşabilecekler.

FOTO 18: VILLAKENT'İN HAVADAN GÖRÜNÜŞÜ

Çevresine göre yüksekte, bir sırt üzerine konumlanmış olan Villakent, kendisini çevreleyen doğal koşulların etkisine son derece açıktır. Bu, hem çevredeki sulak alan varlığının doğal bir sonucu olan sivrisinekler popülasyonundan, hem de hava akımlarının etkisiyle Villakent'e taşınan deri fabrikalarından kaynaklanan kötü kokuların bir sorun olarak ortaya çıkmasını ve

sakinlerinin rahatsız etmesini beraberinde getirmiştir. Sakinlerinin güçlü bir topluluk duygusuna sahip olmamalarına karşın, burada da bir gup Villakentli, sitenin ortaklaşması adına faaliyetler yürüten bir dernek kurmuşlardır. Villakent El Ele adını taşıyan derneğin amacı, *“Villakent Mahallemizin çağdaş kent gereklerine uygun olarak çevre ve alt yapı koşullarının iyileştirilmesine yardımcı olmak, mahalle sakinlerinin tanışma ve dayanışmasını arttırarak kültürel, sosyal ve sportif etkinlikler düzenlemek, çevreye saygılı, girişimci ve lider ruha sahip anlayışla hareket etmek”* olarak ifade edilmektedir. Araştırmanın yürütüldüğü yerler arasında nüfus atışı açısından en dikkat çekici yer Villakent'tir. Son on yıl içinde, resmi olarak Villakent'te oturanların sayısı altı katına çıkmıştır ve bu sayıya, Villakent'teki konutlarını ikinci konut olarak kullananlar dâhil değildir. 2017 yılının ortalarında, burada bahçesi olan bir villanın ortalama fiyatı 426 bin TL civarındadır⁹.

Her ne kadar kırsal bir alan olmasa da farklı mekânsal tercihleri yansıtması ve aynı zamanda, çevresinde yoğun bir yapılaşmanın halen bulunmadığı, göreceli olarak doğal bir ortamda tek başına geliştirilmiş, şehrin uzağında ancak doğal ortam koşullarının belirleyici olduğu bir alanda inşaa edilmiş bir “şehir” olarak Villakent, merkezden uzaklaşmanın farklı gerekçeleri hakkında temsil gücü yüksek bir yerdir.

ÇİZELGE 12: ARAŞTIRMA ALANINDAKİ YERLEŞMELERDE NÜFUS GELİŞİMİ

	VİLLAKENT	URLA KÖYLERİ												BORNOVA KÖYLERİ								
		BARBAROS			ZEYTİNLER			UZUNKUYU			BİRGİ			KADIOVACIK			YAKA			ÇİÇEKLI		
		Toplam	K	E	T	K	E	T	K	E	T	K	E	T	K	E	T	K	E	T	K	E
1935	-	-	-	-	101	106	207	451	570	1.021	94	83	177	155	159	314	-	-	-	48	50	98
1940	-	272	235	507	111	104	215	208	249	457	86	78	164	134	128	262	-	-	-	67	66	133
1945	-	268	233	501	132	140	272	209	211	420	89	83	172	140	124	264	166	178	344	73	72	145
1950	-	-	-	510	-	-	353	-	-	668	-	-	217	-	-	304	-	-	350	-	-	150
1955	-	269	235	504	187	224	411	328	343	671	83	87	170	128	133	261	223	213	436	70	64	134
1960	-	261	251	512	240	268	508	355	503	858	61	66	127	143	147	290	210	241	451	55	66	121
1965	-	263	255	518	252	263	515	268	267	535	58	74	132	146	141	287	232	272	504	48	55	103
1970	-	273	242	515	161	191	352	253	245	498	55	51	106	163	143	306	251	270	521	51	52	103
1975	-	249	248	497	180	160	340	225	251	476	44	57	101	113	117	230	244	270	514	45	47	92
1980	-	258	236	494	-	-	332	-	-	490	-	-	125	-	-	205	259	254	513	-	-	160
1985	-	225	214	442	-	-	364	-	-	464	-	-	98	-	-	217	263	276	539	-	-	210
1990	-	219	216	435	-	-	314	-	-	477	-	-	164	-	-	225	297	276	576	-	-	200
1997	-	-	-	476	-	-	348	-	-	437	-	-	95	-	-	237	-	-	676	-	-	217
2000	-	291	275	566	172	180	352	226	219	445	67	74	141	130	145	275	455	468	923	145	171	316
2007	272	187	182	369	153	176	329	211	202	413	41	39	80	99	102	201	391	374	765	107	111	218
2008	379	179	182	361	156	177	333	203	198	401	40	38	78	98	105	203	416	408	824	127	137	264
2009	508	170	166	336	162	188	350	204	198	402	45	43	88	101	109	210	438	451	889	120	137	257
2010	604	155	151	306	164	178	342	211	199	410	48	39	87	103	111	214	433	444	877	124	151	275
2011	711	154	149	303	182	191	373	216	205	421	51	45	96	103	111	214	438	451	889	128	145	273
2012	868	154	147	301	161	177	338	212	210	422	51	49	100	103	113	216	449	459	908	161	180	341
2013	973	-	-	303	-	-	321	-	-	426	-	-	123	-	-	212	-	-	918	-	-	352
2014	1.193	-	-	290	-	-	338	-	-	410	-	-	113	-	-	216	-	-	974	-	-	362
2015	1.343	-	-	294	-	-	339	-	-	417	-	-	106	-	-	215	-	-	957	-	-	357
2016	1.511	-	-	292	-	-	336	-	-	397	-	-	111	-	-	223	-	-	999	-	-	343

⁹ 08.05.2017 tarihinde sahaibinden.com adlı emlak sitesinde yapılan taramada, Villakent için verilmiş 43 ilanın fiyat ortalaması.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE BULGULAR

YÖNTEM

Bu araştırma, 250 kişilik bir örnekleme uygulanan **anket** çalışmasından ve 23 kişi ile gerçekleştirilen mülakatlardan elde edilen bulgulara dayanmaktadır. Anket soru formu, katılımcıların temel sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri hakkındaki soruları, Villakent, Bornova köyleri ve Urla köylerine yönelmelerini sağlayan motivasyonlarla ilgili soruları, şehirde yaşamının iticilikleri ve yeni yerleşilen çevreyle kurulan ilişki ile ilgili soruları içermektedir. **Mülakat** soruları ise *şehir, yeni yerleşim çevresi ve yeni yerleşim çevresindeki ev* olmak üzere üç mekânsal boyutta soruları içermektedir ve aşağıdaki tabloda listelenmiştir. Mülakat bulgularından, niceliksel bulguları desteklemek ve yorum gücünü artırmak amacıyla yararlanılmıştır.

- 1) İzmir (ya da yaşamınızı daha önce sürdürdüğünü büyükşehir) sizce yaşanabilir bir şehir midir? Neden? Olumlu ve olumsuz yanlarıyla,[BÜYÜKŞEHİR].....'i değerlendiriniz.
- 2) Sizi[BÜYÜKŞEHİR].....'den buraya iten sebepler nelerdi?
- 3) Buraya taşınma öykünüzü anlatınız. Buradan ne zaman ve nasıl haberdar oldunuz? Taşınmaya nasıl karar verdiniz? Daha önce nerede yaşıyordunuz? (Halen, aynı anda birden çok yerde yaşıyorsanız, diğeri neresi?)
- 4) Buradan önce, başka nerede ev/arazi aradınız? Neden burayı tercih ettiniz?
- 7) Burayı olumlu ve olumsuz özellikleri açısından, daha önce yaşadığınız yerle karşılaştırınız (Aynı anda birden fazla evle yerde yaşıyorsanız, yine ikisini karşılaştırınız).
- 8) Burada yaşam kalitenizin daha yüksek olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?
- 9) Burası sizin için ne anlam ifade ediyor? Buraya aidiyet hissediyor musunuz?
- 10) Burada bulunduğunuz zamanlarda nasıl vakit geçiriyorsunuz?
- 11) Buranın sakinleri ile nasıl bir ilişkiniz var?
- 12) Buraya sonradan yerleşenlerle ilişkileriniz nasıldır?*
- 13) Buraya yerleştiğinizden bu yana, burada nasıl bir değişim gözlediniz?
- 14) Sizce buranın sorunları var mı? Varsa, bunların nasıl çözülebileceğini düşünüyorsunuz?
- 15) Burada ikamet ettiğiniz evi anlatınız. Fiziksel olarak nasıl bir evdir?
- 16) Bu ev sizin için ne anlam ifade ediyor? Evinizi düşününce aklınıza neler geliyor?
- 17) Evinizde nasıl zaman geçiriyorsunuz?

*Villakent'te bu soru sorulmamıştır

Katılımcıların çevre ile ilişkileri, iki farklı mekân ölçeğinde incelenmiştir. Bunlardan biri, yakın çevreleri ile olan ilişkileri diğeri ise geride bıraktıkları şehir ile olan ilişkileridir. Araştırmada, daha önce benzer araştırmalarda da (Comstock ve ark., 2010; Lewicka, 2010) kullanılmış soru formlarından yararlanılarak Göregenli ve arkadaşları tarafından hazırlanan "Mahalleye Bağlılık Ölçeği" kullanılmıştır. Göregenli ve arkadaşlarının çalışmasında yüksek bir içtutarlılık değerine sahip olduğu belirtilen (.89) ölçeğin, bu araştırma için saptanan Cronbach alfa değeri, **tüm örneklem** için ,86; **Villakent** için ,87; **Bornova köyleri** için ,86 ve **Urla köyleri** için de ,75'tir. Toplam 20 maddeden oluşan söz konusu ölçek, çeşitli alt boyutlara sahiptir.

Şehirle ilgili değerlendirmeler için, Lalli'nin (1992) Kent Kimliği ölçeği kullanılmıştır. Lalli'nin ölçeği toplam 20 maddeden oluşan Likert tipi bir tutum ölçeğidir. Ölçeğin, Göregenli (2005) tarafından geçerlik güvenirlik çalışmaları yapılmış ve Göregenli ve Karakuş (2008) tarafından da

kullanılmıştır. Beş alt boyutu bulunan bu ölçekte “tamamen karşıyım”dan “tamamen katılmıyorum”a doğru giden 5’li bir skalada değerlendirme yapılır. Söz konusu beş alt boyut arasında **karşılaştırma, bağlılık/aidiyet, aşinalık, geçmiş ve gelecek** alt boyutları bulunur. Kent Kimliği Ölçeği için Cronbach alfa değeri ,91 olarak saptanmıştır. Katılımcılardan, hayatlarının büyük bölümünü geçirdikleri büyükşehri düşünerek değerlendirme yapmaları istenmiştir. Örnekleme de yer alan 210 İzmirli katılımcının İzmir ile ilgili değerlendirmeleri ve 19 İstanbullu katılımcının İstanbul ile ilgili değerlendirmeleri ayrı ayrı incelenmiştir. İzmirliilerin oluşturduğu grup için Cronbach alfa değeri ,93; İstanbulluların oluşturduğu grup için ise ,93’tür. Örneklem de yer alan, diğer şehirlerden gelen katılımcılar, tek bir şehre yönelik değerlendirme yapılabilecek hacimde bir grup oluşturmamaktadırlar (Hayatının büyük bölümünü Ankara’da geçirmiş 6 katılımcı, yurtdışında geçirmiş 7 katılımcı ve diğer illerdense birer katılımcı vardır). Sonuçta, “Urla köyleri”, “Bornova köyleri” ve “Villakent” şeklindeki üç ana başlık altında sunulmuştur. Araştırmanın amacı her bir köy için ayrı ayrı özgün sonuçlara ulaşmak olmadığı gibi, örneğin Urla’daki araştırmanın yürütüldüğü köyleri içine alan havzada, zaten köylere sonradan gelenler oldukça az sayıda ve dağılmış bir vaziyettedirler. Dolayısıyla, tek tek köyler yerine, Urla kırsalının genel olarak çekiciliği üzerine odaklanılmıştır. İki köyü içeren Bornova sahası için de yaklaşımımız aynıdır.

ÇİZELGE 13: ANKET UYGULAMASINA KATILANLARIN ARAŞTIRMA ALANINA DAĞILIMI

	FREKANS	%
URLA KÖYLERİ		
KADIOVACIK KÖYÜ	2	0,8
UZUNKUYU KÖYÜ	6	2,4
ZEYTİNLER KÖYÜ	9	3,6
BARBAROS KÖYÜ	11	4,4
BİRGİ KÖYÜ	12	4,8
URLA TOPLAMI	40	16,0
BORNOVA KÖYLERİ		
ÇİÇEKLIKÖY	12	4,8
YAKAKÖY	52	20,8
BORNOVA TOPLAMI	64	25,6
VİLLAKENT	146	58,4
GENEL TOPLAM	250	100

Toplam 21 kişi ile yukarıda belirtilen sorular çerçevesinde derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Mülakat katılımcılarına ilişkin temel bilgiler aşağıdaki tabloda verilmiştir. Katılımcıların yaş ortalaması 50,6’dır.

ÇİZELGE 14: MÜLAKAT KATILIMCILARI

NO	URLA KÖYLERİ	NO	BORNOVA KÖYLERİ	NO	VİLLAKENT
1	KADIN, REKLAMCI	4	KADIN, EMEKLİ	13	KADIN, MÜHENDİS
2	KADIN, EMEKLİ	5	KADIN, AKADEMİSYEN	14	KADIN, MÜHENDİS
3	ERKEK, AKADEMİSYEN	6	KADIN, YÖNETİCİ	15	KADIN, EMEKLİ
		7	KADIN, AKADEMİSYEN	16	KADIN, LOJİSTİK
		8	KADIN, AKADEMİSYEN	17	KADIN, ÖĞRETMEN
		9	KADIN, AKADEMİSYEN	18	KADIN, -
		10	ERKEK, AKADEMİSYEN	19	ERKEK, AKADEMİSYEN
		11	ERKEK, AKADEMİSYEN	20	ERKEK, EMEKLİ
		12	ERKEK, AKADEMİSYEN	21	ERKEK, MİMAR

BULGULAR

Demografik Profil

Katılımcıların 1964 civarında olan doğum yılı ortalamaları, (saha çalışması sırasında) 50'li yaşlarının başında olduklarına işaret etmektedir. Yaş yapısı bakımından araştırma alanındaki yerler arasında belirgin bir fark gözlenmemektedir. Bornova köylerinde, İzmir dışında doğmuş olanların payı en yüksek olmakla birlikte, kütüğü İzmir'de bulunanların payı da en yüksek düzeydedir. Urla köylerinde ise hem doğum yeri hem de nüfusa kayıtlı olunan yer açısından, İzmirliilerin oranı en yüksektir. Villakent'te ise hem İzmir dışında doğmuş olanlar hem de nüfus kaydı İzmir dışında bulunanlar en yüksek paya sahiptir. Üç yerde de İzmirliiler önemli bir orana sahiptir ancak Villakent, "dışarıdan gelenlerin" payı açısından diğer iki araştırma alanından ayrılmaktadır. Katılımcıların %82,8'i evli, %16,8'i bekârdır.

Katılımcılar, eğitim düzeylerine uygun ve ağırlıklı olarak eğitim alanındaki ve teknik alanlardaki mesleklere sahiptirler. Akademisyenler, öğretmenler, mimar ve mühendisler ile sağlık alanında ve finansal alanlarda çalışanlar çoğunluktadır. "Meslek" olarak, katılımcıların kendi beyanları esas alınmış; mümkün olduğu ölçüde kategorizasyon yapılmıştır (Urla köylerinde 1 kişi, Villakent'te ise 7 kişi mesleği ile ilgili soruya yanıt vermemiştir).

Örneklem genelinde *emekli olan ve emekli olmayan* katılımcıların payları hemen hemen yarı yarıyadır. Bornova köylerinde bu oran en düşük, Villakent'te ise en yüksek düzeydedir. Villakent, emekliliklerin payının yarıdan fazla olması nedeniyle diğer iki destinasyondan ayrılmaktadır.

Üniversite (ön lisans, lisans ve lisansüstü) eğitimi almış katılımcıların oranı %60'ın üzerindedir. Katılımcıların, eğitimleri açısından ayırt edici nitelikte ve Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde eğitim düzeyine sahip bir nüfus kitlesi olduğu anlaşılmaktadır.

Gelir düzeyi açısından katılımcıların destinasyonlara göre belirgin bir fark göstermedikleri anlaşılmaktadır. 10.000 TL ve üzerinde aylık gelire sahip olduğunu beyan edenlerin oranının oldukça düşük olması, göreceli olarak yüksek gelire sahip olsalar da, katılımcıların üst gelir gruplarında yer almadıklarına işaret etmektedir. Katılımcılar, yaşamlarının büyük bölümünü, büyük oranda (210 kişi, %84'ü) İzmir'de geçirmiştir. İzmirli olmayanlar arasında ise yine İstanbul (19 kişi) ve Ankara (6 kişi) gibi **büyük şehirler** ile **yurtdışında** yaşamış olanlar (7 kişi) önemli paya sahiptir (%12,8). 3,2 oranındaki küçük bir kesim ise Türkiye'nin diğer illerinde hayatını sürdürmüş ve sonra buldukları yere yerleşmiştir. Katılımcıların ortalama çocuk sayısı 2'nin altındadır. Bu açıdan çekirdek aile özelliği gösterdikleri anlaşılmaktadır.

Yerleşim Yerine ve Eve İlişkin Bulgular

Son on yıldır bulunduğu yerde yaşayanların oranları karşılaştırıldığında, ikamet geçmişi, Bornova köylerinde en geriye gitmekte, Villakent'te yaşayanların %85'inin ise 9 yıl ve daha yakın bir zamanda Villakent'e taşındıkları anlaşılmaktadır.

- Bornova köylerinden katılımcıların 19'unun (%30'unun) bir önceki ikamet yeri de yine Bornova ilçesidir.
- Urla köylerinden katılımcılarının 12'sinin (%30'unun) bir önceki ikamet yeri, yine İzmir'in Urla yönündeki kesimleridir. Hatay, Karabağlar, Balçova ve Narlıdere gibi.
- Villakent'ten katılımcıların 52'sinin (%37'sinin) bir önceki ikamet yeri, yine şehrin kuzey kesimi, Villakent'te göreceli olarak yakın ilçeler ve bunların semtleridir: Karşıyaka (Atakent, Bostanlı gibi), Bayraklı, Menemen, Aliğa gibi.

Hâlihazırda ikamet edilen evden memnuniyet düzeyi genel olarak yüksektir. Bornova köylerinden katılımcıların saptanan memnuniyet puan ortalaması, 5 tam puan üzerinden 4,56 (bir önceki ev 3,95); Urla köylerinde 4,73 (bir önceki ev 4,21) ve Villakent'ten katılımcılarınki ise 4,46 (bir önceki ev 3,72) düzeyindedir. Başka bir evi de olup halen iki evli bir yaşam sürdüren katılımcıların söz konusu evlerinden memnuniyet derecesi ise şu şekildedir: Bornova köylerinden katılımcılar 3,92; Urla köylerinden katılımcılar 4,41 ve Villakent'ten katılımcıların ortalaması ise 4,11 düzeyindedir.

“Bundan sonra” da buldukları yerde yaşama niyeti olanların oranı, Urla köylerinde en yüksek düzeydedir (%82,5). Kararsızların oranı ise Bornova köylerinde %20'nin üzerindedir. Bu açıdan Bornova köyleri diğer destinasyonlardan ayrılmaktadır. Villakent'te de yaşama niyetinin oldukça güçlü olduğu anlaşılmaktadır (%80,8).

Her üç yerde de birinci sırada önem taşıyan olası taşınma/ayrılma sebebi, “çevresel bozulma” ve “sağlık sorunlarıdır”. Bornova köylerinde ikinci önemli olası sebep, “**manzaranın bozulması**”, Urla köylerinde “**kalabalıklaşma**” ve Villakent'te de “**kalabalıklaşma**”dır. Her üç yerleşimden katılımcıların da belirttiği en önemli üçüncü ayrılma sebebi ise “**aşırı yapılaşma**”dır. Bornova köylerinden katılımcıların belirttiği bir diğer önemli üçüncü olası ayrılma sebebi ise “**daha iyi bir ev bulmak**”tır. Her üç yerleşim yerinde de kiracılık oranları oldukça düşük, mülkiyet oranı yüksektir. Katılımcıların ikamet ettikleri evi, yaşadıkları yer ile ilişkisi içinde değerlendirmelerini amaçlayan “Buradaki evimle aynı özelliklere sahip başka bir ev bulsam, başka bir yerde de yaşarım” ifadesine en yüksek katılım, ortalama 2,6 puanla Villakent'tedir. Bu fikre katılımın en düşük olduğu yer ise Urla köyleridir: 1,38. Bu sonuçlar, Villakent'te yaşam çevresinden bağımsız ve öncelikli olarak evin kendisine daha fazla önem

verildiği, Urla'da ise yaşanan çevrenin, evin özelliklerinden bağımsız olarak da önemli görüldüğünü göstermektedir.

Villakent'ten katılımcıların %78,8'i tüm yıl Villakent'te, Bornova köylerinden katılımcıların ise %73,4'ü tüm yıl bu köylerde ikamet etmektedirler. Urla'da bu oran %30,8'e düşmektedir. Urla köylerinden katılımcıların sonuçları, bu köylerdeki evlerin haftasonu kullanımının daha yoğun olduğuna işaret etmektedir: %38,5. Bu açıdan Urla köyleri, diğer iki destinasyondan ayrılmaktadır.

Ulaşım çok büyük ölçüde özel araçlarla sağlanmaktadır. Bu oran Urla köylerinde çok yüksektir (%95). Bornova köylerinde %78,1, Villakent'te ise %67 düzeyindedir.

Her bir yerleşim yerinde, katılımcıların başkalarını da taşındıkları yere çekme potansiyeli yüksektir ve zincirleme bir hareket zaten ortaya çıkmıştır ve bunun devam etmesi kuvvetle muhtemel görünmektedir. Her yerleşimden katılımcıların yaklaşık üçte ikisi, "*taşınmanızdan sonra tanıdıklarınız arasında buraya yerleşme konusunda karar verenler oldu mu?*" sorusuna olumlu yanıt vermiş ya da çevresinde böyle bir hareketi düşünenlerin bulunduğunu belirtmiştir. (İki yanıt kategorisinin toplamı, Bornova köylerinden katılımcılar arasında %72, Urla köylerinden katılımcılar arasında ise %75, Villakent'te ise %63 düzeyindedir). Her üç yerleşim alanında da, yeni gelenlerin başkalarını buralara çekme etkisi yüksek görünmekle birlikte, kırsal alanlarda bu eğilim daha güçlüdür.

Evcil hayvan sahipliği kaydadeğer bir orandadır: Bornova köylerinde %48,4; Urla köylerinde %60 ve Villakent'te ise %64,4.

Köylerden katılımcıların yerel halk ile bir ekonomik ilişkisi bulunurken, Villakent sakinlerinin de yakın köylerle çok güçlü olmamakla birlikte bir bağı bulunmaktadır. Bu bağlar, bahçe işlerinde, ev temizliğinde *hizmet alma* ve *gıda alışverişi yapma* şeklindedir.

Katılımcıların yeni yerleştikleri çevre ile ilişkilerini anlamak amacıyla yararlanılan mahalleye bağlılık ölçeğinden alınan sonuçlar, bu yerleşim çevreleriyle de genel olarak güçlü bir ilişki kurulduğunu göstermektedir. Mahalleye bağlılık ölçeğinin pozitif yönlü maddelerinden alınan puan ortalamaları genelde oldukça yüksektir (5'üerinden 4 ve üzeri olacak şekilde). Negatif yönlü olanlarda ise puan ortalamaları 2'nin de altına düşmektedir. Buraların yerleşmek için iradî olarak tercih edildiği göz önüne alındığında, bu sonuçlar şaşırtıcı değildir. Yaşanan yerden memnuniyet puan ortalaması da oldukça yüksektir (8,4/10). Yine de bir topluluk duygusunun oluşması eğiliminin Villakent'te en düşük düzeyde olduğu vurgulanmalıdır. Bu durum, bazı katılımcıların sözlerinde de açıkça ifadesini bulmaktadır:

Daha çok evle, mikro çevremle ilişkiyim. Köpek gezdirmek vs. dışında bir aktivitem yok. Siteyle ilgili herhangi bir organizasyonun içinde değilim. Sükunetin bozulmasını istemem burada. Bana bulaşmasınlar, karışmasınlar (Mülakat 19).

Hatta, bu bireyci yapı bazen hayalkırıklığı yaratacak düzeydedir:

Ben köy hayatı istiyorum, [Villakent'te] daha güçlü komşuluk ilişkilerinin olacağını düşünmüştüm. Beklediğim kadar sıkı komşuluk ilişkisi çıkmadı. Ben toprağı severim. Doğayı severim, artık insanlar birbirlerine güvenmiyorlar saygı da fazla kalmadı. İnsanlar yalnızlığı tercih etmeye başladılar. Bir sorun yaşamak istemiyor kimse, ilişki kurmuyor. "Yalnız olursam mutlu olurum" anlayışı geliştirdi toplumda.

Her üç yerleşim için öncelikli olan belirtilen sorunlar şu şekilde sıralanabilir: **Bornova Köylerinde** (1) imar sorunu, aşırı yapılaşma ve 2B arazileri ile ilgili sorunlar; (2) kalabalıklaşma ve (3) altyapı yetersizliği ve sosyal yaşam olanaklarının az olması en önemli sorunlardır. Örneğin Yakaköy'den bir katılımcı, köy arazilerinin sahip olduğu koruma statülerinin sürekli değiştirildiğini, koruma derecesinin düşürüldüğünü ve köyde sürekli bir yapılaşmanın yaşandığını vurguluyor ve ekliyor: "*Köyün peyzajı, gelip yerleştiğim ilk zamanlardaki peyzaja göre çok değişti, neredeyse apartman dikecekler, üç katlı binalar var mesela*"

Urla Köylerinde altyapı yetersizliklerine, çevre kirliliğine ve ulaşım olanaklarının sınırlı olmasına öncelikli olarak dikkat çekilmektedir. **Villakent**'teki problemler ise ısınma (doğalgaz bulunmaması), sivrisinekler ve kötü koku ile ulaşım olanaklarının sınırlı olması şeklinde sıralanmaktadır.

Şehirselleşme Koşulları ve İzmir'e İlişkin Bulgular

Şehrin "itici özellikleri" arasında en ön sırada gösterilenler, sırasıyla yoğun trafik (4,84), şehirselleşmenin genel olarak stresli olması (4,8), hava kirliliği (4,72), bahçe işleriyle uğraşma olanağının bulunmaması (4,52), apartman yaşamının sıkıcılığı (4,5), hayatın hızlı ritmi (4,2) ve suç oranı yüksek olması gösterilmiştir. Daha düşük ortalama puanlara sahip diğer faktörler arasında komşuluk ilişkilerinin zayıf olması (3,96), (şehrin) evcil hayvanlar için uygun olmaması (3,75), şehrin güvenli olmaması (3,69) ve çocuklar için yeterli oyun alanının bulunmaması (3,66) sayılmaktadır. Araştırmanın yürütüldüğü üç bölgede de şehirselleşmenin iticiliklerine dair ortalama puanlar açısından keskin bir farklılık gözlenmemektedir. Dolayısıyla, şehirselleşmeye dair, benzer yapıda, genel bir olumsuzluk atfının söz konusu olduğu anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte, her ne kadar şehir merkezinden uzakta yaşıyor olsalar da katılımcıların kent (İzmir) kimliği ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamalarının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. En düşük toplam puan ortalaması Villakent'ten (88,4), en yüksek olanı ise Urla'dan (94,7) katılımcılara aittir. Tüm alt boyutlardan alınan toplam puan ortalamaları, Urla köylerinden katılımcılarda en yüksek, Villakent'tekilerde ise en düşüktür. Özellikle *geçmiş* ve *aşinalık* alt boyutlarından alınan ortalama puanlar, hem örneklem genelinde hem de Villakent'teki katılımcılar arasında göreceli olarak düşük değerlerdedir. Katılımcıların İzmir'e

bağlılıklarının ise oldukça yüksek olduğu (18,9), en düşük puan ortalamasına sahip boyutun ise **geçmiş** boyutu (17,2) olduğu anlaşılmaktadır. “*Bu şehri her gün çok yoğun duygularla yaşarım*” (4,03) ve “*Başka bir yerde yaşayabileceğimi düşünmüyorum; eğer yaşarsam kendimle ilgili pek çok şeyden vazgeçmek zorunda kalacağım*” (4,07) maddeleri ise en düşük puana sahiptir. Bununla birlikte, en düşük ortalama bile 4 puanın altına inmemektedir, dolayısıyla katılımcıların “İzmir” kimliğinin halen her boyutta çok güçlü olduğu görülmektedir.

Böyle bir durum, araştırmamızda 19 kişi üzerinden bir değerlendirme yapılabilen “İstanbul” için ise söz konusu değildir. İstanbul’a ilişkin sonuçlarda, **aidiyet**, **aşinalık** ve **gelecek** alt boyutlarına ilişkin ortalama puanların İzmir’e göre daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durum, İstanbullu katılımcıların kendilerini şehre ait hissetmemelerine, İstanbul’u tanıyamaz hale gelmelerine ve geleceklerini artık İstanbul’da görememelerine dair bir eğilimin var olduğunu göstermektedir. İstanbul’un Urla’ya yerleşmiş katılımcılar, şehrin artık yaşanamaz hale geldiği özellikle vurgulanmaktadırlar:

İstanbul benim açımdan artık yaşanamayacak bir şehirdir. Altyapısı şehrin nüfusunu taşıyamaz halde olduğundan yaşam kalitesi düşük ve hayat diğer illerden çok daha pahalı. Trafik, çevre, hava, ses kirliliği, insanlar arasında güvensizlik, kronik yorgunluk, vakitsizlik şehrin başlıca sıkıntıları (Mülakat 1).

Benim için İstanbul kesinlikle yaşanması son derece zor bir şehir. Yıpratıcı ve yorucu. Olumlu olabilecek tek şey belki de kültür sanat etkinliklerinin çeşitliliğidir. (Mülakat 2)

Yaşanabilir olduğunu düşünmediğimden, doğumumdan 25 yaşına kadar yaşadığım İstanbul’dan taşındım ve beş senedir İstanbul’a hiç gitmedim. İstanbul’da eğer çalışıyorsanız, iş çıkışından sonra ulaşım süresini de hesaba katınca, kendinize ayıracak hiçbir vaktiniz olmuyor. Haftasonu birkaç saat kalabalık içinde sosyal aktivite yapmak için tüm hafta kalabalık içinde çalışmak zorunda olmak, bence yaşamaya değer bir hayat oluşturmuyor. En büyük problem kalabalık, gürültü ve her an beklenmedik bir sorunun çıkabilir olmasıydı İstanbul’da (Mülakat 3).

İzmir söz konusu olduğundaysa anlatılar değişmektedir:

[İzmir] yaşanabilir bir şehir, rahat... rahat dediğim şey yani, yaşam alanı rahat bir şehir. Ulaşılabilirlik bakımından da rahat bir şehir. Sokakta bir kadının gezmesi bakımından oldukça, yani, bir kadın için İzmir sokaklarda varolmanızı mümkün kılan rahat bir şehir o açıdan yaşanabilir bir şehir. Bir de ılıman, doğası, çevresi bakımından da kolay bir şehir, yaşanabilir bir şehir. Bir de modern bir şehir, o benim için önemli bir şey. Belki çok, kent olma vasfı bakımından ciddi eksiklikleri var, yani özellikle kültürel ve akademik diyelim karşılaşma imkanlarının örneğin İstanbul’la hatta Ankara’yla karşılaştırıldığında daha az olma, hani biraz taşra özellikleri var . Yani işte ne bileyim, istediğiniz kadar konser bulamayabilirsiniz, o kadar tiyatro gelmeyebilir, işte o kadar çok sempozyum, kolokyumlar olmaz, doğru. Öyle dezavantajları olan bir şehir ama bir tür sosyal yaşam için çok kolaylaştırıcı, pratik yanları olan bir şehir. Rahat bir şehir yani (Mülakat 7).

Valla, İzmir, yaşanır bir kent. Ben Türkiye’nin her ilinde hemen hemen inşaat yaptım ama gördüğüm kadarıyla İzmir, sosyal olarak, ekonomik olarak en rahat şehirlerden bir tanesi ve kültürel olarak, kültürel zenginliğinden dolayı (Mülakat 21).

Kent kimliği (İzmir) ve mahalleye bağlılık düzeyi karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, İzmirli katılımcıların **kent kimliği** toplam puan ortalamalarının, **mahalleye bağlılık** toplam puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu, her üç inceleme alanı için de geçerlidir. Bornova köylerinden katılımcıların kent kimliği toplam puan ortalaması 90,0, mahalleye bağlılık toplam puan ortalamaları ise 79,9'dur. Urla için bu değerler sırasıyla 94,7 ve 86,1, Villakent için ise 88,2 ve 76,5'tir. Bu yüksek puanlardan, katılımcılar arasında genel olarak hem ikamet edilen yerler hem de İzmir ile hâlâ güçlü bir bağın bulunduğunu anlaşılmaktadır. Bu ilişki, Urla köylerinde en yüksek, Villakent'te ise en düşük düzeydedir. İzmir kent kimliği zerine, Lalli'nin (1992), bu çalışmada yararlandđımız ölçeğini kullanarak yapılmış diğer çalışmalarla da orta değerlerin çok üstünde toplam puanların elde edildiği bilinmektedir. Örneğin Göregenli'nin (2010:189) "İzmir'de Kent Kimliği" başlıklı araştırmasında 773 kişilik örneklemden elde edilen toplam puan ortalaması 75,5'tir. İzmir'in sosyo-ekonomik açıdan farklı kesimlerinde yürütülen bu araştırmaya göre kent merkezinde yaşayanların kente bağlılığı daha da yüksektir (78,6). Başka bir çalışma da da İzmir'de yaşayan ve yerlileri ve göçmenleri içeren karışık bir örnekleme elde edilen toplam puan ortalaması yine 78,6'dır (Göregenli ve Karakuş 2014). Türkiye'nin altı bykşehrini, sakinlerinin kente bağlılığı açısından karşılaştırmalı olarak inceleyen bu çalışmaya göre, İstanbul, Ankara, Bursa, Gaziantep ve Diyarbakır'la karşılaştırıldığında İzmir'de kente bağlılık değerleri en yüksektir. İzmir'in Mavişehir mahallesinde (Kaşıyaka) yürütülen bir başka çalışmada, 224 kişilik bir örneklemden elde edilen toplam puan ortalaması 85,3'tür. İzmir doğumlu katılımcılar arasında bu değer 91,6'ya kadar yükselmektedir.

Bizim araştırmamızın sonuçlarından elde edilen puan ortalamaları da oldukça yüksektir. Bornova'dan ve Urla'dan katılımcılar, zaten şehirle bağlarını tam olarak koparmamışlardır. Villakent'ten elde edilen ortalama puanlardaki düşüş ise merkezden mutlak mesafe olarak oldukça uzak olan "lokasyon" ile ilgili olmalıdır.

NİCELİKSEL BULGULARA İLİŞKİN TABLOLAR

ÇİZELGE 15: CİNSİYET ve DOĞUM YILI

	BORNOVA KÖYLERİ		VİLLAKENT		URLA KÖYLERİ		TÜM ÖRNEKLEM	
	FR.	%	FR.	%	FR.	%	FR.	%
ERKEK	36	56,3	82	56,2	21	52,5	139	55,6
KADIN	28	43,7	64	43,8	19	47,5	111	44,4
TOPLAM	64	100,0	146	100,0	40	100,0	250	100,0
DOĞUM YILI (ORT.)	1964,2		1964,2		1964,8		1964,3	

ÇİZELGE 16: DOĞUM YERİ VE KÜTÜK KAYIT YERİ

	BORNOVA				URLA				VİLLAKENT			
	DOĞUM YERİ		KÜTÜK		DOĞUM YERİ		KÜTÜK		DOĞUM YERİ		KÜTÜK	
	FR.	%	FR.	%	FR.	%	FR.	%	FR.	%	FR.	%
İZMİR	23	35,9	36	56,3	26	65,0	25	62,5	54	37,0	62	42,5
İSTANBUL	2	3,1	1	1,6	3	7,5	4	10,0	10	6,8	5	3,4
ANKARA	0	0	0	0	2	5,0	1	2,5	7	4,8	3	2,1
TÜRKİYE'NİN DİĞER İLLERİ	37	57,8	27	42,2	7	17,5	9	22,5	68	46,6	71	48,6
YURTDIŞI	2	3,1	0	0	1	2,5	0	0	6	4,1	1	,7
TOPLAM	64	100,0	64	100,0	39	97,5	39	97,5	145	99,3	142	97,3
YANITSIZ	0	0	0	0	1	2,5	1	2,5	1	0,7	4	2,7
GENEL TOPLAM	64	100,0	64	100,0	40	100,0	40	100,0	146	100,0	146	100,0

ÇİZELGE 17: HAYATINIZIN BÜYÜK BİR BÖLÜMÜNÜ NEREDE GEÇİRDİNİZ?

	BORNOVA KÖYLERİ		URLA KÖYLERİ		VİLLAKENT	
	FR.	%	FR.	%	FR.	%
İZMİR	56	87,5	33	82,5	121	82,9
İSTANBUL	2	3,1	7	17,5	10	6,8
ANKARA	1	1,6	-	-	5	3,4
DİĞER ŞEHİRLER*	5	8,0	-	-	3	2,1
YURTDIŞI					7	4,8
TOPLAM	64	100,0	40	100,0	146	100,0

*Ardahan, Gaziantep, Konya, Manisa, Trabzon **Erzurum, Balıkesir

ÇİZELGE 18: MEDENİ DURUM

	BORNOVA		URLA		VİLLAKENT	
	FR.	%	FR.	%	FR.	%
BEKÂR	11	17,2	5	12,5	26	17,8
EVLİ	52	81,3	35	87,5	120	82,2
YANITSIZ	1	1,6	0	0	0	0
TOPLAM	64	100,0	40	100,0	146	100,0

ÇİZELGE 19: MESLEK

BORNOVA KÖYLERİ	FR.	%	URLA KÖYLERİ		FR.	%	VİLLAKENT	
			FR.	%			FR.	%
EĞİTİM*	12	18,8	EĞİTİM*	8	20,5	TEKNİK ALANLAR**	30	21,6
EV HANIMI	11	17,2	TEKNİK ALANLAR**	6	15,4	EĞİTİM*	22	15,8
TEKNİK ALANLAR**	10	15,6	EV HANIMI	5	12,8	FİNANSAL HİZMETLER*	15	10,8
ESNAF	5	7,8	FİNANSAL HİZMETLER*	5	12,8	ESNAF	12	8,6
SAĞLIK ***	4	6,3	REKLAMCI	3	7,7	EV HANIMI	12	8,6
FİNANSAL HİZMETLER*	4	6,3	SERBEST MESLEK	3	7,7	GÜVENLİK PERSONELİ	7	5,0
MEMUR	3	4,7	TEKSTİL	2	5,1	SAĞLIK***	7	5,0
SERBEST MESLEK	3	4,7	ESNAF	2	5,1	DEVLET MEMURU	6	4,3
GÜMRÜK MÜŞAVİRİ	2	3,1	GÜVENLİK PERSONELİ	1	2,6	SERBEST MESLEK	4	2,9
GÜVENLİK PERSONELİ	2	3,1	SAĞLIK***	1	2,6	HALKLA İLİŞKİLER	3	2,2
AŞÇI	1	1,6	GAZETECİ	1	2,6	ÖĞRENCİ	3	2,2
HALKA İLİŞKİLER	1	1,6	GÜMRÜK MÜŞAVİRİ	1	2,6	YÖNETİCİ	3	2,2
HAYVANCILIK	1	1,6	MEMUR	1	2,6	DANIŞMAN	2	1,4
ÖĞRENCİ	1	1,6	SANAT TARİHÇİSİ	1	2,6	İŞÇİ	2	1,4
SEKRETER	1	1,6	TURİZM	1	2,6	MÜFETTİŞ	2	1,4
ŞOFÖR	1	1,6				ŞOFÖR	2	1,4
TÜCCAR	1	1,6				AVUKAT	1	0,7
YONETİCİ	1	1,6				GAZETECİ	1	0,7
						PİLOT	1	0,7
						RESSAM	1	0,7
						TÜCCAR	1	0,7
						TURİZM	1	0,7
						YAŞAM KOÇU	1	0,7
TOPLAM	64	100,0	TOPLAM	39		TOPLAM	139	100

*Akademisyen, Öğretmen vb.; **Mimar, Mühendis, Teknisyen vb.; ***Doktor, Sağlık Çalışanları, Veteriner, Psikolog vb.; +Bankacılık ve Finans, Mali Müşavir, Pazarlama-Satış vb.

ÇİZELGE 20: EMEKLİLİK DURUMU

Emekli misiniz?	TOPLAM ÖRNEKLEM		BORNOVA KÖYLERİ		URLA KÖYLERİ		VİLLAKENT	
	FR.	%	FR.	%	FR.	%	FR.	%
EVET	118	47,2	25	39,1	17	42,5	76	52,1
HAYIR	119	47,6	30	46,9	22	55,0	67	45,9
TOPLAM	237	94,8	55	85,9	39	97,5	143	97,9
YANITSIZ	13		9	14,1	1	2,5	3	2,1
GENEL TOPLAM	250	100,0	64	100,0	40	100,0	146	100,0

ÇİZELGE 21: KAÇ YILDIR EMEKLİSİNİZ?

	EMEKLİLİK SÜRESİ (YIL - ORTALAMA)		EMEKLİLİK YILI (ORTALAMA)	
	FR.	%	FR.	%
BORNOVA KÖYLERİ	12,0		~2003	
VİLLAKENT	8,2		~2007	
URLA KÖYLERİ	10,4		~2005	
TÜM ÖRNEKLEM	9,4		~2006	

ÇİZELGE 22: EMEKLİLİK VE ÇALIŞMA DURUMU

HALEN BİR İSTE ÇALIŞIYOR MUSUNUZ?	EMEKLİ MİSİNİZ?				TOPLAM	
	EVET	%	HAYIR	%		
BORNOVA	EVET	4	14,8	23	85,2	27
	HAYIR	20	74,0	7	26,0	27
	TOPLAM	24	44,4	30	55,6	54
URLA	EVET	3	15,8	16	84,2	19
	HAYIR	14	70,0	6	30,0	20
	TOPLAM	17	43,5	22	56,5	39
VİLLAKENT	EVET	21	32,8	43	67,2	64
	HAYIR	52	68,4	24	31,5	76
	TOPLAM	73	52,1	67	47,8	140

ÇİZELGE 23: EĞİTİM DÜZEYİ

	TOPLAM ÖRNEKLEM		BORNOVA KÖYLERİ		URLA KÖYLERİ		VİLLAKENT	
ILKOGRETİM	38	15,2	14	21,9	7	17,5	17	11,6
LİSE	54	21,6	19	29,7	7	17,5	28	19,2
UNİVERSİTE VE ÜZERİ	145	58	29	45,3	23	57,5	93	63,7
TOPLAM	237	94,8	62	96,9	37	92,5	138	94,5
YANITSIZ	13	5,2	2	3,1	3	7,5	8	5,5
GENEL TOPLAM	250	100	64	100,0	40	100,0	146	100,0

ÇİZELGE 24: GELİR DURUMU

	TOPLAM		BORNOVA		URLA		VİLLAKENT	
GELİRİ YOK	19	7,6	5	7,8	2	5,0	12	8,2
1.000 TL VE ALTINDA	22	8,8	11	17,2	5	12,5	6	4,1
1.001-2.500 TL	76	30,4	20	31,3	12	30,0	44	30,1
2.501-5.000 TL	73	29,2	11	17,2	13	32,5	49	33,6
5.001-10.000 TL	32	12,8	11	17,2	1	2,5	20	13,7
10.001 TL VE ÜZERİNDE	5	2,0	1	1,6	2	5,0	2	1,4
TOPLAM	227	90,8	59	92,2	35	87,5	133	91,1
YANITSIZ	23	9,2	5	7,8	5	12,5	13	8,9
GENEL TOPLAM	250	100,0	64	100,0	40	100,0	146	100,0

ÇİZELGE 25: ÇOCUK SAYISI

	TOPLAM ÇOCUK SAYISI		SİZİNLE BİRLİKTE YASAYAN ÇOCUK SAYISI	
BORNOVA KÖYLERİ	1,83		1,4	
VİLLAKENT	1,75		1,5	
URLA KÖYLERİ	1,89		1,9	
TÜM ÖRNEKLEM	1,79		1,5	

ÇİZELGE 26: BURAYI DÜŞÜNÜNCE AKLINIZA GELEN İLK BEŞ SÖZCÜK NEDİR?

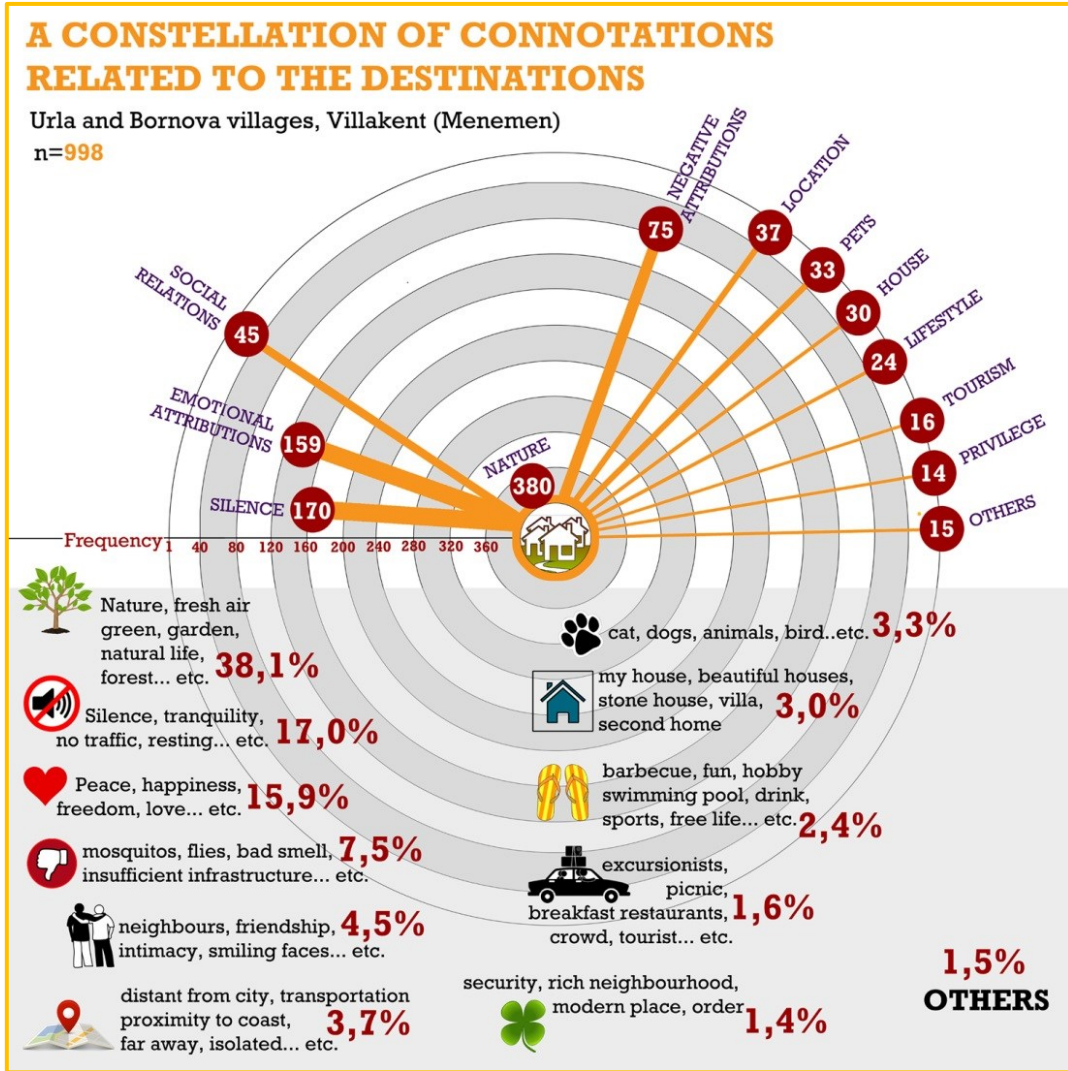
ÇAĞRIŞIMLAR	FREKANS	%
DOĞAYA İLİŞKİN ATIFLAR	379	38,1
DOĞA (106), TEMİZ HAVA (91), YEŞİLLİK (37), BAĞÇE (35), DOĞAL YAŞAM (18), ORMAN (12), TOPRAK (9), ZEYTİN (6), ÇİÇEK (5), DOĞALLIK (4), MANZARA (3), TARIM (3), SERİN (3), GÖL (2), DENİZ (2), KOY (2), KUS SESİ (2), ORGANİK GIDA (2), PARK (2), RÜZGAR (2), SİT ALANI (2), SU (2), TABİAT (1), TEMİZ ÇEVRE (1), ÜZÜM (1), YAZ (1), ZEYTİN AĞAÇLARI (1), ZEYTİN YAĞI (1), SOĞUK (1), DOMATES (1), FERAHLIK (1), GÖLETLER (1), GÜNEŞ (1), GÜZEL KOKU (1), İNCİR AĞAÇLARI (1), KAVUN (1), KIRAZ (1), KURAK (1), AĞAÇ (1), BESİNLER (1), BİTKİLER (1), BOŞ ARAZİ (1), CENNET (1), ÇEVRE (1), DAĞ (1), DAĞ HAVASI (1), KUZU SESLERİ (1), ORGANİK TARIM (1), NEM YOK (1) SERİNLİK (1), SİNCAP (1)		
DUYGUSAL ATIFLAR	159	17,0
HUZUR (99), ÖZGÜRLÜK (14), MUTLULUK (11), RAHATLIK (8), GÜZELLİK (8), MUTLU (3), GÜVEN (3), SEVGİ (2), RAHAT (2), RUH HALİNİ SADELEŞTİRMEK (1), RUH ZENGİNLİĞİ (1), SEVMEK (1), GUZEL (1), HURRIYET (1), KAÇIŞ (1), KENDİNİ BULMAK (1), KEYİF (1), AŞK (1)		
SAKİNLİK-SÜKUNETLE İLGİLİ ATIFLAR	170	15,9
SESSİZLİK (68), SAKİNLİK (61), SAKİN (21), DİNLENMEK (5), AZ TRAFİK (3), DİNGİNLİK (2), İNSANLARDAN UZAKLIK (2), İNSAN AZLIĞI (1), MEDENİYETTEN UZAK (1), SAĞLIK (1), SESSİZ (1), SÜKUNET (1), TRAFİK YOK (1) ARAÇ YOK (1), DİNLENME (1).		
OLUMSUZ ATIFLAR	75	7,5
SİVRİSİNEK (17), KOKU (15), SİNEK (5), TRAFİK (3), HAYVAN DUYARSIZLIĞI (2), DERİ SANAYİ (2), DOĞAL GAZ (2), ALT YAPI SORUNLARI (1), ALT YAPI SORUNU (1), BAKIMSIZ (1), BELEDİYE HİZMETLERİ (1), BELEDİYENİN İLGİSİZLİĞİ (1), BERBAT (1), BOZUK YOL (1), ELEKTRİK KESİNTİSİ (1), İLGİSİZLİK (1), İSİNMA (1), İSMİ GÜZEL DEĞİL (1), KARASİNEK (1), KAVGA (1), KAVGA DOVUS (1), MAĞDURİYET (1), MAHRUMİYET (1), MÜTEAHHİT KAZIĞI (1), ÖLÜ SEMT (1), ÖLÜ YATIRIM (1), RANT (1), ŞEHRİN KALABALIKLIĞI (1), SIKICI (1), TAMİRAT (1), TERK EDİLMİŞLİK (1), TEZEK KOKUSU (1), YALNIZ (1), YORGUNLUK (1), ZİRAİ İLAÇLAR (1), ZORLUKLAR (1).		
SOSYAL İLİŞKİLERE DAİR ATIFLAR	45	4,5
KOMŞULUK (18), İNSANLAR (11), DOSTLUK (3), SAMİMİYET (3), AÇIK GÖRÜŞLÜLÜK (1), ARKADAŞLIK (1), GÜLERYÜZ (1), İYİ KOMŞULAR (1), KOMŞU (1), KÖY HAYATI (1), KÖY ORTAMI (1), KÖYLÜLER (1), SAYGI (1), SOSYAL İLİŞKİLER (1).		
COĞRAFİ KONUM-ULAŞIM İLE İLGİLİ ÖGELER	37	3,7
ULAŞIM (16), UZAK (4), İZMİR'E YAKINLIK (2), UZAKLIK (2), ŞEHRE YAKIN (2), ŞEHİRDEN UZAKLIK (2), UZUN YOL (1), YOLCULUK (1), İSSİZ (1), ÇEŞME'YE YAKINLIK (1), FOÇA (1), DENİZE YAKIN (1), MESAFE (1), ŞEHİRE YAKINLIK (1), ŞEHRE UZAKLIK (1).		
EVCİL HAYVANLARA DAİR ÖGELER	33	3,3
HAYVANLAR (15), KÖPEK (10), KÖPEKLER (3), KUŞ (3), KEDİ (1), KÜMES HAYVANLARI (1).		
MİMARİ VE "EV"LE İLGİLİ ATIFLAR	30	3,0
BAHÇELİ EVLER (7), EV (5), MUSTAKİL EV (4), MUSTAKİL YASAM (4), MUSTAKİL (3), EVDE ÇALIŞMA (1), EVİM (1) GÜZEL EVLER (1) MİMARLIK (1) TAŞ EV (1), VİLLA (1), YAZLIK (1).		
YAŞAM TARZINA İLİŞKİN ATIFLAR	24	2,4
HAYAT (3), MANGAL (3), EĞLENCE (2), KEYİFLİ (2), KÜLTÜR (2), OYUN (1), RAKI (1), SAĞLIK (2), SPOR (1), TARİH (1), YÜRÜYÜŞ (1), ÖZGÜR YAŞAM (1), İŞ YOK (1), TATİL (1), HAVUZ (1), HOBİ (1).		
TURİZM ÖGELERİ	16	1,6
KAHVARTI (8), KALABALIK (2), PİKNİK (1), PİKNİK ALANLARI (2), RESTORAN (1), TURİSTİK (1), KAHVALTI EVLERİ (1).		
AYRICALIK-PRESTİJE İLİŞKİN ATIFLAR	14	1,4
GÜVENLİK (4), DÜZEN (1), HİRSİZ YOK (1), İNSAN KALİTESİ (1), İSMİ GÜZEL (1), KALİTELİ YAŞAM (1), MEDENİYET (1), MODERN YER (1), NEZİH (1), ŞEHİRCİLİK (1), UYGAR YAŞAM ORTAMI (1).		
DİĞER ÇAĞRIŞIMLAR	15	1,5
OTOPARK (2), EKONOMİK (2), EMLAK (1), GELECEK (1), GENÇLİK (1), EMEKLİ (1), YASLI (1), İS (1), PARK YERİ (1), ALISVERİS (1), BABA KOYU (1), CUCUKLUGUM (1), CUCUKLUK (1).		
TOPLAM	998	100,0

ÇİZELGE 27: PAYLARINA GÖRE ÇAĞRIŞIM KATEGORİLERİ

	TOPLAM	%	VILLAKENT	%	URLA	%	BORNOVA	%
DOĞA	380	38,1	191	31,8	77	46,4	112	48,5
SÜKUNET	170	17,0	108	18,0	30	18,1	32	13,9
DUYGUSAL ÇAĞRIŞIMLAR	159	15,9	105	17,5	19	11,4	35	15,2
OLUMSUZLUKLAR	75	7,5	67	11,1	0	0,0	8	3,5
SOSYAL İLİŞKİLER	45	4,5	20	3,3	16	9,6	9	3,9
COĞRAFI KONUM	37	3,7	24	4,0	5	3,0	8	3,5
EVÇİL HAVYANLAR	33	3,3	27	4,5	2	1,2	4	1,7
EV	30	3,0	24	4,0	4	2,4	2	0,9
YAŞAM TARZI	24	2,4	17	2,8	4	2,4	3	1,3
TURİZM	16	1,6	0	0,0	0	0,0	16	6,9
AYRICALIK	14	1,4	9	1,5	3	1,8	2	0,9
DİĞER	15	1,5	9	1,5	6	3,6	0	0,0
TOPLAM	998	100,0	601	100,0	166	100,0	231	100,0

ÇİZELGE 28: "... KÖYÜ" / "VILLAKENT" DENİNCE AKLINIZA GELEN İLK SÖZCÜK NEDİR (KATEGORİLERE GÖRE)?

ÇAĞRIŞIM	VILLAKENT	%	URLA KÖYLERİ	%	BORNOVA KÖYLERİ	%	TOPLAM	%
DOĞAL ÇAĞRIŞIMLAR	42	28,8	21	53,8	35	54,7	98	39,4
SÜKUNET	35	24,0	5	12,8	12	18,8	52	20,9
DUYGUSAL ÇAĞRIŞIMLAR	35	24,0	6	15,4	5	7,8	46	18,5
EV İLE İLGİLİ ÇAĞRIŞIMLAR	11	7,5	2	5,1	2	3,1	15	6,0
OLUMSUZ ÇAĞRIŞIMLAR	11	7,5	0	0,0	0	0,0	11	4,4
LOKASYON	5	3,4	0	0,0	3	4,7	8	3,2
TURİZM İLE İLGİLİ ÇAĞRIŞIMLAR	0	0,0	0	0,0	4	6,3	4	1,6
EVÇİL HAVYANLAR	3	2,1	0	0,0	1	1,6	4	1,6
AYRICALIK	3	2,1	1	2,6	0	0,0	4	1,6
SOSYAL İLİŞKİLER	0	0,0	2	5,1	1	1,6	3	1,2
YAŞAM TARZI	1	0,7	1	2,6	1	1,6	3	1,2
DİĞER ÇAĞRIŞIMLAR	0	0,0	1	2,6	0	0,0	1	0,4
TOPLAM	146	100,0	39	100,0	64	100,0	249	100,0

ŞEKİL 15: YERLEŞİM ALANLARINA İLİŞKİN ATIFLARI ORTAK OLARAK YANSITAN ÇAĞRIŞIM BURCU

ÇİZELGE 29: BURADA YAŞAMAKTAN NE DERECE MEMNUNSUNUZ? 10 PUAN ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİNİZ.

ARAŞTIRMA ALANI	MEMNUNİYET DÜZEYİ
URLA KÖYLERİ	8,9
BORNOVA KÖYLERİ	8,7
VİLLAKENT	8,1
TÜM ÖRNEKLEM	8,4

ÇİZELGE 30: ASIL YAŞAM YERİNİZ NERESİDİR?

	VİLLAKENT	BORNOVA	URLA
ARAŞTIRMA ALANININ KENDİSİ	65,1	45,3	28,2
İZMİR	30,8	51,6	64,1
İSTANBUL	0,7	1,6	5,1
DİĞER İLLER	2,1	1,6	0,0
YURTDIŞI	1,4	0,0	2,6

AYRINTILI TABLO

BORNOVA	FR	%	URLA	FR	%	VİLLAKENT	FR	%
YAKAKÖY	28	43,8	İZMİR	8	20,5	VİLLAKENT	95	65,1
BORNOVA	16	25,0	BALÇOVA	6	15,4	İZMİR	27	18,5
İZMİR	11	17,2	BARBAROS	4	10,3	KARŞIYAKA	10	6,8
KARŞIYAKA	3	4,7	BİRGİ	3	7,7	BORNOVA	5	3,4
BAYRAKLİ	1	1,6	KARŞIYAKA	3	7,7	YURTDIŞI	2	1,4
BUCA	1	1,6	İSTANBUL	2	5,1	AFYON	1	0,7
ÇİÇEKLİKÖY	1	1,6	KARABAĞLAR	2	5,1	BALIKESİR	1	0,7
EVKA 3	1	1,6	UZUNKUYU	2	5,1	BOSTANLI	1	0,7
İSTANBUL	1	1,6	ABD	1	2,6	ÇİĞLİ	1	0,7
KONYA	1	1,6	BOSTANLI	1	2,6	EVKA 2	1	0,7
TOPLAM	64	100,0	BUCA	1	2,6	İSTANBUL	1	0,7
			GUZELBAHÇE	1	2,6	MARMARİS	1	0,7
			KARATAŞ	1	2,6	TOPLAM	146	100,0
			KONAK	1	2,6			
			NARLIDERE	1	2,6			
			URLA	1	2,6			
			ZEYTİNLER	1	2,6			
			TOPLAM*	39	100,0			

* Bir kişi yanıt vermemiştir.

ÇİZELGE 31: YERLEŞİM YERİNDEN HABERDAR OLUNAN VE ORAYA TAŞINILAN YIL (ORTALAMA):

HABERDAR OLMA YILI	TAŞINMA YILI
BORNOVA	1996
URLA	1998
VİLLAKENT	2003
	2003
	2011

ÇİZELGE 32: BURADAN NASIL HABERDAR OLDUNUZ?

TOPLAM ÖRNEKLEM	BORNOVA	URLA	VİLLAKENT
ARKADAŞLAR	84 33,6	TURİZM YOLUYLA 22 34,4	ARKADAŞLAR 14 35,0
BASIN-REKLAM	44 17,6	ARKADAŞLAR 20 31,3	EŞİM SEBEBİYLE 5 12,5
TURİZM YOLUYLA	27 10,8	AKRABLAR 6 9,4	TESADÜFEN 5 12,5
KİŞİSEL ARAŞTIRMA	23 9,2	KİŞİSEL ARAŞTIRMA 3 4,7	KİŞİSEL ARAŞTIRMA 3 7,5
AKRABLAR	20 8,0	İŞ SEBEBİYLE 3 4,7	AKRABLAR 2 5,0
EŞİM SEBEBİYLE	9 3,6	EŞİM SEBEBİYLE 2 3,1	KENDİ MEMLEKETİM 2 5,0
İNŞAAT KOOPERATİFİ	8 3,2	MİRAS SEBEBİYLE 2 3,1	YAKIN MESAFEDE OLMASI 2 5,0
TESADÜFEN	8 3,2	İNŞAAT KOOPERATİFİ 1 1,6	BASIN-REKLAM 1 2,5
EMLAK ŞİRKETİNDEN	3 1,2		TURİZM YOLUYLA 3 2,1
İŞ SEBEBİYLE	3 1,2		EŞİM SEBEBİYLE 2 1,4
KENDİ MEMLEKETİM	2 0,8		YAKIN MESAFEDE OLMASI 2 1,4
MİRAS SEBEBİYLE	2 0,8		
YAKIN MESAFEDE	2 0,8		
TOPLAM	235 94,0	TOPLAM 59 92,2	TOPLAM 34 85,0
YANITSIZ	15 6,0	YANITSIZ 5 7,8	YANITSIZ 6 15,0
GENEL TOPLAM	250 100,0	GENEL TOPLAM 64 100,0	GENEL TOPLAM 40 100,0

ÇİZELGE 33: YERLEŞMEK İÇİN BURAYI TERCİH ETMENİZDE AŞAĞIDAKİ FAKTÖRLER NE KADAR ÖNEMLİDİR?
(5 PUAN ÜZERİNDEN)

ÇEKİCİ FAKTÖRLER	BORNOVA	VİLLAKENT	URLA	TOPLAM
DOĞA İLE İÇ İÇE OLABİLME OLANAĞI	4,98	4,90	5,00	4,94
BURANIN SESSİZ VE SAKİN OLMASI	4,94	4,77	4,95	4,84
TEMİZ HAVA	4,94	4,66	5,00	4,78
TARIM/BAHÇECİLİK İLE UĞRAŞMA OLANAĞININ BULUNMASI	4,45	4,82	4,90	4,74
ÇEKİCİ DOĞAL PEYZAJ	4,42	4,27	4,93	4,41
BURADAKİ EVİ SEVMEM / BEĞENMEM	4,36	4,18	4,78	4,33
DOĞAL BESİNLER TÜKETİBİLME OLANAĞI	4,25	4,18	4,85	4,31
YAKIN ÇEVREDE DOĞA YÜRÜYÜŞÜ / TREKKİNG OLANAKLARI	4,06	3,92	4,50	4,05
BURANIN SAKİNLERİNİN SICAKKANLILIĞI	3,59	3,44	4,51	3,65
ORMAN VARLIĞI	4,88	2,52	4,93	3,51
ÇOCUĞUMA GÜVENLİ BİR YAŞAM ORTAMI SUNMASI	3,43	3,42	3,58	3,45
BURANIN MİMARİ DOKUSU	2,42	3,59	3,23	3,23
BURAYA ULAŞIMIN KOLAY OLMASI	3,84	2,21	3,83	2,89
YEREL TARİHSEL-KÜLTÜREL ÇEKİCİLİKLERİN BULUNMASI	2,23	2,45	3,38	2,54
BURADA ARKADAŞLARIMIN DA TAŞINMASI	2,25	2,26	2,98	2,38
BURADA AKRABALARIMIN BULUNMASI	1,80	1,45	2,70	1,74
DAHA ÖNCE BURADA YAŞAMIŞ OLMAM	2,03	1,51	2,10	1,74

ÇİZELGE 34: SON 10 YILDIR, ARAŞTIRMA ALANINDA İKAMET ETMEKTE OLANLARIN ORANI

YERLEŞİM YERİ	KİŞİ SAYISI	%
BORNOVA	35	54,7
URLA	14	35,0
VİLLAKENT	22	15,1

ÇİZELGE 35: BURADA İKAMETTİĞİNİZ EVİNİZİ TERCİH ETMENİZDE AŞAĞIDAKİ FAKTÖRLER NE KADAR ÖNEMLİDİR?

	BORNOVA KÖYLERİ	VİLLAKENT	URLA KÖYLERİ	TOPLAM
BAHÇESİNİN BULUNMASI	4,95	4,95	4,88	4,94
MÜSTAKİL BİR EV OLMASI	4,83	4,91	4,93	4,89
EVİN AYDINLIK OLMASI	4,63	4,48	4,48	4,52
EVİN SAĞLAMLIĞI / İNŞAAT KALİTESİ	4,30	4,21	4,50	4,28
EVİN GENİŞLİĞİ	3,70	4,25	3,80	4,04
EVİN YALITIMI VE ISINMA ÖZELLİKLERİ	3,91	2,68	4,00	3,20
EVİN UCUZ OLMASI / KİRANIN DÜŞÜK OLMASI	2,40	2,92	2,50	2,73
GELENEKSEL MİMARİ ÖRNEĞİ /ESKİ OLMASI	2,27	1,97	2,45	2,12
İŞ YERİME YAKIN OLMASI	3,05	1,68	1,95	2,08

ÇİZELGE 36: BUNDAN SONRA BURADA MI YAŞAYACAKSINIZ?

	BORNOVA		URLA		VİLLAKENT	
	FR.	%		%		%
EVET	46	71,9	33	82,5	118	80,8
HAYIR	5	7,8	3	7,5	13	8,9
KARARSIZIM	13	20,3	4	10,0	13	8,9
TOPLAM	64	100,0	40	100,0	144	98,6
YANITSIZ	-	-	-	-	2	1,4

ÇİZELGE 37: BURADA İKAMET ETTİĞİNİZ EV NASIL BİR EVDİR? (%)

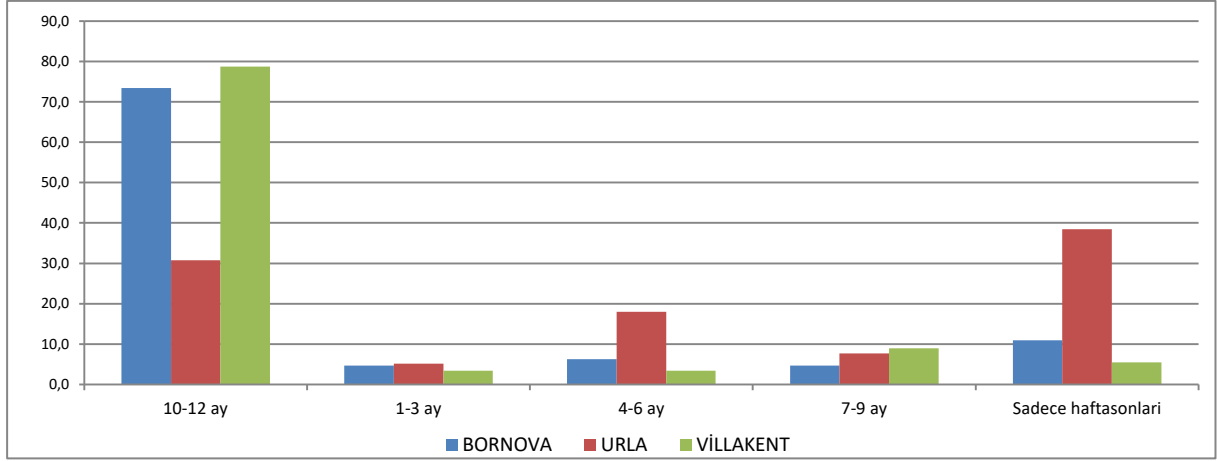
EV TİPİ	BORNOVA	VİLLAKENT	URLA	TOPLAM
GELENEKSEL KÖY EVİ	14,1	0,0	22,5	7,2
SİTEDE MÜSTAKİL EV	10,9	100,0	0,0	61,2
YENİ MÜSTAKİL EV	75,0	0,0	77,5	31,6

ÇİZELGE 38: BURADA İKAMET ETTİĞİNİZ EVİN MÜKİYET DURUMU NEDİR?

	BORNOVA KÖYLERİ		URLA KÖYLERİ		VİLLAKENT	
	Fr.	%	Fr.	%	Fr.	%
BANA AİT	31	48,4	21	52,5	66	45,2
ESİME AİT	12	18,8	11	27,5	20	13,7
AİLEMİZE AİT / ORTAK	17	26,6	7	17,5	38	26,0
KİRALIK	3	4,7	1	2,5	21	14,4
TOPLAM	63	98,4	40	100,0	145	99,3
YANITSIZ	1	1,6	0	0	1	0,7
GENEL TOPLAM	64	100,0	40	100,0	146	100,0

ÇİZELGE 39: YIL İÇİNDE BURADA NE KADAR ZAMAN GEÇİRİYORSUNUZ?

SÜRE	BORNOVA KÖYLERİ		URLA KÖYLERİ		VİLLAKENT	
	FR	%	FR	%	FR	%
10-12 AY	47	73,4	12	30,8	115	78,8
1-3 AY	3	4,7	2	5,1	5	3,4
4-6 AY	4	6,3	7	17,9	5	3,4
7-9 AY	3	4,7	3	7,7	13	8,9
SADECE HAFTASONLARI	7	10,9	15	38,5	8	5,5
TOPLAM	64	100,0	39	100,0	146	100,0

ŞEKİL 16: YIL İÇİNDE EVLERİN KULLANIM SÜRESİ

ÇİZELGE 40: BURADAKİ EVİNİZ HARİCİNDE YAŞADIĞINIZ EVİNİZ VAR MI, VARSANEREDE?

BORNOVA KÖYLERİ		VİLLAKENT		URLA KÖYLERİ	
BORNOVA	21	KARŞIYAKA	21	KARŞIYAKA	6
KARŞIYAKA	4	BORNOVA	9	BALÇOVA	6
BAYRAKLI	2	FOÇA	4	KONAK	5
KONAK	1	DİKİLİ	2	KARABAĞLAR	4
KARABAĞLAR	1	ÇEŞME	2	İZMİR*	2
BUCA	1	ÇİĞLİ	2	BUCA	2
KEMALPAŞA	1	KARABAĞLAR	1	BORNOVA	1
DİĞER İLLER	1	BUCA	1	ÇİĞLİ	1
		BAYRAKLI	1	GÜZELBAHÇE	1
		İZMİR*	1	NARLIDERE	1
		MENEMEN	1	URLA	1
		KONAK	1	DİĞER İLLER	3
		YURTDIŞI	1	YURTDIŞI	2
		DİĞER İLLER	6		
TOPLAM	32		53		35

*Semt belirtilmemiş.

ÇİZELGE 41: TAŞINMANIZDAN SONRA TANIDIKLARINIZ ARASINDA BURAYA YERLEŞME KONUSUNDA KARAR VERENLER OLDU MU?

	BORNOVA KÖYLERİ		URLA KOYLERİ		VİLLAKENT	
	FR	%	FR	%	FR	%
EVET	26	40,6	16	40,0	67	45,9
HAYİR	18	28,1	10	25,0	54	37,0
BUNU DÜŞÜNENLER VAR	20	31,3	14	35,0	25	17,1
TOPLAM	64	100,0	40	100,0	146	100,0

ÇİZELGE 42: BURANIN KÖYLÜLERİ İLE/YAKIN ÇEVREDEKİ KÖYLERLE EKONOMİK BİR İLİŞKİNİZ VAR MI?

	BORNOVA KÖYLERİ		URLA KÖYLERİ		VİLLAKENT	
	FR.	%	FR.	%	FR.	%
VAR	43	67,2	24	60,0	109	74,7
YOK	21	32,8	16	40,0	36	24,7
TOPLAM	64	100,0	40	100,0	145	99,3

ÇİZELGE 43: BURADA (KÖY/VİLLAKENT SINIRLARI İÇİNDE) BİR AYDA NE KADAR PARA HARCİYORSUNUZ?

	BORNOVA KÖYLERİ		URLA KÖYLERİ		VİLLAKENT	
	FR.	%	FR.	%	FR.	%
YANIT VEREN	53		31		130	
YANITSIZ	11		9		16	
ORTALAMA HARCAMA (TL)	852,55		638,71		984,50	

ÇİZELGE 44: BURAYLA İLGİLİ OLARAK VERİLEN İFADELERE NE ÖLÇÜDE KATILIYORSUNUZ? (ORTALAMA DEĞERLER)

	MAHALLEYE BAĞLILIK ÖLÇEĞİ (Lewicka)	BORNOVA	VİLLAKENT	URLA	TOPLAM
BURAYI SEVİYORUM	4,66	4,58	4,85	4,64	
BURADA OLUP BİTENLERİ BİLMEK İSTERİM	4,19	4,47	4,83	4,46	
BURADA OLMADIĞIM ZAMAN BURAYI ÖZLÜYORUM	4,48	4,32	4,63	4,41	
BURAYI ELEŞTİREN OLDUĞUNDA BURAYI SAVUNURUM	4,39	4,12	4,56	4,26	
KEDİMİ BURAYA AİT HİSSEDİYORUM	4,02	4,18	4,10	4,13	
BURADAKİ İNSANLAR GENELLİKLE BİRBİRİNİ TANIRLAR	4,71	3,61	4,80	4,08	
BURADA ÇOCUKLARINIZI DİĞER YETİŞKİNLERE EMANET EDEBİLİRSİNİZ	4,03	3,85	4,26	3,96	
BURASI İLE GURUR DUYUYORUM	3,94	3,67	4,23	3,83	
BURAYA KÖK SALDIĞIMI HİSSEDİYORUM	3,63	3,72	3,88	3,72	
BURADAKİ İNSANLAR AYNI DEĞERLERİ PAYLAŞIRLAR	3,40	3,25	4,05	3,42	
BURADAKİ İNSANLAR BİRBİRİNE BAĞLIDIRLAR	3,52	3,10	3,98	3,35	
BURASI İLE İLGİLİ KONULARDA SÖZ SAHİBİYİMDİR	2,50	2,45	2,40	2,46	
BURADA KENDİMİ GÜVENDE HİSSETMİYORUM	1,83	2,43	1,28	2,09	
BURASI İLE İLGİLİ HERHANGİ BİR ŞEY YAPMAK İSTEMEM	2,21	2,02	1,55	1,99	
BURASI İLE İLGİLİ PEK BİR BİLGİM YOK	1,70	1,92	1,93	1,86	
BENİM GEÇMİŞİM BURADADIR	1,86	1,62	2,03	1,74	
KENDİMİ BURAYA YABANCI HİSSEDİYORUM	1,67	1,71	1,68	1,69	
BURADAN TAŞINMAYI İSTERİM	1,59	1,54	1,30	1,52	
BURASI İLE BAĞLARIMIN KOPTUĞUNU HİSSEDİYORUM	1,59	1,47	1,25	1,47	
BURADAN HOŞLANMIYORUM	1,13	1,42	1,10	1,29	
BURADAKİ EVİMLE AYNI ÖZELLİKLERE SAHİP BAŞKA BİR EV BULSAM BAŞKA BİR YERDE DE YAŞARIM*	2,41	2,60	1,38	2,36	

*Ölçeğe dahil bir madde değildir.

ÇİZELGE 45: ŞEHİRDE YAŞAMAYI TERCİH ETMEMENİZİN NEDENLERİ NELERDİR?

GEREKÇELER	BORNOVA KÖYLERİ	VİLLAKENT	URLA KÖYLERİ	TOPLAM
YOĞUN TRAFİK	4,86	4,81	4,95	4,84
ŞEHİRSEL YAŞAM GENEL OLARAK STRESLİ	4,86	4,79	4,78	4,80
HAVA KİRLİLİĞİ	4,80	4,68	4,78	4,72
BAHÇE İŞLERİYLE UĞRAŞMA OLANAĞI YOK	4,58	4,50	4,50	4,52
APARTMAN YAŞAMININ SIKICILIĞI	4,45	4,52	4,53	4,50
HAYATIN HIZLI RİTMİ	4,22	4,09	4,58	4,20
SUÇ ORANI YÜKSEK	4,05	3,99	4,18	4,04
KOMŞULUK İLİŞKİLERİ ZAYIF	3,97	3,90	4,20	3,96
EVÇİL HAYVANLARIM İÇİN UYGUN DEĞİL	3,72	3,71	3,97	3,75
GÜVENLİ DEĞİL	3,56	3,66	4,03	3,69
ÇOCUKLAR İÇİN OYUN ALANI YOK	3,85	3,53	3,82	3,66

ÇİZELGE 46: KENT KİMLİĞİ ÖLÇEĞİNDEN ALINAN PUAN ORTALAMALARI

	TOPLAM	BORNOVA KÖYLERİ	URLA KÖYLERİ	VİLLAKENT
ÖLÇEK TOPLAM PUAN ORTALAMASI	90,0	90,7	94,7	88,4
<i>KARŞILAŞTIRMA BOYUTU</i>	<i>18,0</i>	<i>17,8</i>	<i>18,3</i>	<i>18,0</i>
İZMİR, DİĞER İLLERDE YAŞAYANLAR TARAFINDAN PRESTİJLİ SAYGIN BİR ŞEHİR OLARAK GÖRÜLÜR	4,51	4,45	4,55	4,53
DİĞER İLLERLE KIYASLANDIĞINDA İZMİR PEK ÇOK AVANTAJA SAHIPTIR	4,52	4,53	4,45	4,54
İZMİR TURİSTLERE TAVSİYE EDİLEBİLECEK BİR ŞEHİRDİR	4,50	4,38	4,70	4,50
İZMİR, DİĞER ŞEHİRLERİN İMRENDİĞİ, ÖZENDİĞİ ÖZELLİKLERE SAHIPTIR	4,50	4,54	4,67	4,44
<i>BAĞLILIK BOYUTU</i>	<i>18,9</i>	<i>18,7</i>	<i>19,7</i>	<i>18,8</i>
İZMİR'İ MEMLEKETİM OLARAK GÖRÜYORUM	4,79	4,73	4,97	4,77
KENDİMİ İZMİRLİ OLARAK GÖRÜYORUM	4,76	4,75	4,97	4,71
İZMİR'DE KENDİMİ EVİMDEYİMİŞ GİBİ HİSSEDİYORUM	4,78	4,77	4,97	4,74
İZMİR BENİM BİR PARÇAM	4,61	4,48	4,88	4,60
<i>GEÇMİŞ BOYUTU</i>	<i>17,2</i>	<i>17,3</i>	<i>19,2</i>	<i>16,6</i>
İZMİR'DEKİ PEK ÇOK ŞEY BANA GEÇMİŞİMİ HATIRLATIYOR	4,30	4,30	4,67	4,21
BAŞKA BİR YERDE YAŞAYABİLECEĞİMİ DÜŞÜNÜYORUM; EĞER YAŞARSAM KENDİMİ İLGİLİ PEK ÇOK ŞEYDEN VAZGEÇMEK ZORUNDA KALACAĞIM	4,07	4,14	4,61	3,88
İZMİR'E İÇTEN BİR BAĞLILIK HİSSEDİYORUM ÇÜNKÜ BURASIYLA İLGİLİ PEK ÇOK ANIM VAR	4,58	4,50	4,97	4,51
İZMİR'İ O KADAR İYİ TANUYORUM Kİ ÇOK ESKİ BİR FOTOĞRAFINI BİLE GÖRSEM TANIRIM	4,37	4,45	4,97	4,17
<i>AŞİNALIK BOYUTU</i>	<i>17,7</i>	<i>18,0</i>	<i>19,0</i>	<i>17,2</i>
İZMİR'DE HER DOLAŞTIĞIMDA KENDİMİ BU BURAYA AİT HİSSEDERİM	4,52	4,55	4,94	4,39
İZMİR BANA GERÇEKTE ÇOK TANIDIK GELİYOR	4,69	4,75	4,94	4,60
İZMİR'İ HER GÜN ÇOK YOĞUN DUYGULARLA YAŞARIM	4,03	4,16	4,36	3,88
KESİNLİKLE BU İZMİR'DE KALMAK İSTERİM	4,52	4,55	4,79	4,43
<i>GELECEK BOYUTU</i>	<i>17,7</i>	<i>18,0</i>	<i>18,3</i>	<i>17,4</i>
İZMİR'İN GELECEĞİNİ MERAK EDİYORUM, NASIL BİR YER OLACAĞINI GÖRMEK İSTİYORUM	4,52	4,53	4,76	4,45
İZMİR BENİM GELECEKLE İLGİLİ PLANLARIMDA ÇOK ÖNEMLİ BİR YER TUTAR	4,40	4,55	4,45	4,31
KİŞİSEL GELECEĞİMDE BU İZMİR'İN ÇOK ÖNEMLİ BİR YERİ VAR	4,34	4,46	4,58	4,22
İZMİR, GÜNLÜK YAŞAMIMDA ÇOK ÖNEMLİ BİR YER TUTAR	4,51	4,63	4,58	4,45

n=210 (Hayatının büyük bölümünü İzmir'de geçirmiş olan katılımcılar)

ÇİZELGE 47: KENT KİMLİĞİ ÖLÇEĞİNİN MADDELERİNE AİT ORTALAMA PUANLAR AÇISINDAN İZMİR İLE İSTANBUL'UN KARŞILAŞTIRMASI

	İZMİR	İSTANBUL
Bu şehir, diğer illerde yaşayanlar tarafından prestijli saygın bir şehir olarak görülür	4,51	4,53
Diğer illerle kıyaslandığında bu şehir pek çok avantaja sahiptir	4,52	4,37
Bu şehir turistlere tavsiye edilebilecek bir şehirdir	4,50	4,63
Bu şehir, diğer şehirlerin imrendiği, özendiği özelliklere sahiptir	4,50	4,63
Bu şehri memleketim olarak görüyorum	4,79	3,58
Kendimi buralı olarak görüyorum	4,76	3,42
Bu şehirde kendimi evimdeymiş gibi hissediyorum	4,78	3,37
Bu şehir benim bir parçam	4,61	3,21
Bu şehirdeki pek çok şey bana geçmişimi hatırlatıyor	4,30	3,95
Başka bir yerde yaşayabileceğimi düşünmüyorum; eğer yaşarsam kendimle ilgili pek çok şeyden vazgeçmek zorunda kalacağım	4,07	1,95
Bu şehre içten bir bağlılık hissediyorum çünkü burasıyla ilgili pek çok anım var	4,58	3,16
Bu şehri o kadar iyi tanıyorum ki çok eski bir fotoğrafını bile görsem tanırım	4,37	3,95
Bu şehirde her dolaştığımda kendimi bu buraya ait hissedirim	4,52	3,16
Bu şehir bana gerçekten çok tanıdık geliyor	4,69	4,00
Bu şehri her gün çok yoğun duygularla yaşarım	4,03	2,79
Bu şehir, günlük yaşamımda çok önemli bir yer tutar	4,51	3,00
Bu şehrin geleceğini merak ediyorum, nasıl bir yer olacağını görmek istiyorum	4,52	3,67
Bu şehir benim gelecekle ilgili planlarımda çok önemli bir yer tutar	4,40	3,00
Kişisel geleceğimde bu şehrin çok önemli bir yeri var	4,34	2,95
Kesinlikle bu şehirde kalmak isterim	4,52	2,37

SONUÇ

İzmir’i terk edip merkezden farklı yerleşimleri tercih edenler, öncelikli ve ağırlıklı olarak doğal ortamları içiçe olmayı arzulamaktadırlar. Bu “doğal ortam” Villakent’teki gibi toprakla temas etmeye izin veren küçük bir bahçe ile sınırlı olabileceği gibi, köylerde olduğu gibi daha geniş doğal ortam olanakları ile de ilgili olabilir. Katılımcılar, “kapalı yerleşmeyi-siteyi tercih edenler” ve “kırsal ortamı tercih edenler” şeklinde iki büyük grup olarak ayrıldığında, birinci gruptakilerin (Villakent’e yönelenler) daha çok **evleri ile ilgili özelliklere**, ikinci gruptakilerin ise (köylere yönelenler) **yerleşilen yerin sosyal özelliklerine** önem verdikleri gözlenmiştir.

Kırsal atmosfer, hem devam eden “kırsal soylulaştırma” süreci yoluyla; hem de köylerin çevresinde inşaa edilen yeni konutlar ve kapalı yerleşmeler yoluyla köklü bir değişime uğramaktadır. Restore edilen kırsal konutlar yeni gelenlerle yerli halk arasındaki sınıfsal farkı yansıtsa ve şehirlilerin estetik zevklerinin bir simgesi olsa da, tüm kırsal peyzaja henüz hakim olmamışlardır. Ancak bunun, kırsal mimarinin korunması açısından olumlu bir gelişme olduğu yadsınamaz. Yakaköy’de gözlemlendiği gibi, yeni gelenlerin kendi konutlarını inşa etmeleri, köyün yerleşim alanının genişletmekte, sayıları artan kahvaltı salonları ile birlikte, Yakaköy ve Çiçekli’de kırsal-kentsel-turistik bir karışık peyzaj ortaya çıkmaktadır. Bu da, köylerin kendi çekiciliklerini yitirdikleri yeni bir sürecin başlaması riskini taşımaktadır. Nitekim, bu türden, özgün mimari ile ilgisi bulunmayan konutların kontrolsüz artışı, özellikle haftasonları yaşanan aşırı gününbirlikçi baskısı, bazı düğün salonlarının yarattığı gürültü kirliliği, yeni yerleşilen yeri yakın bir gelecekte yaşanamaz hale getirebilecektir. Örneğin Bornova köylerinden katılımcıların, “Bundan sonra burada mı yaşayacaksınız?” sorusuna verdikleri yanıt olumlu yanıt oranı %70’tir ancak bu değer, diğer iki ararştırma alanına göre en düşük düzeydedir.

Kırsal alanlara yerleşenlerin de Villakent’i tercih edenlerin de yakın çevreleriyle bir ekonomik ilişkisi bulunmaktadır. Köylerden katılımcıların yerel halk ile bir ekonomik ilişkisi bulunurken, Villakent sakinlerinin de yakın köylerle, çok güçlü olmamakla birlikte bir bağı bulunmaktadır. Bu ekonomik ilişki, bahçe işlerinde, ev temizliğinde hizmet alma ve gıda alışverişi yapma şeklindedir.

Algılanan sorunlar arasında Bornova köylerinde öncelikli olarak imar sorunları, yapılaşma ve kalabalıklaşma ile altyapı yetersizliği; Urla Köyleri’nde altyapı yetersizlikleri, çevre kirliliği ve yetersiz ulaşım olanakları; Villakent’te ise özellikle ısınma (doğalgaz hattının inşa edilmemesi), sivrisinekler, kötü koku ile yetersiz ulaşım olanakları yer almaktadır.

Merkezden uzaklaşan nüfus, 50’li yaşlarının başında, çekirdek aileye sahip, ağırlıklı olarak yüksek eğitim düzeyine sahip ve çok geniş olmamakla birlikte ülke ortalamasının üzerinde maddi olanaklara sahip bir kitledir. Hayatlarının büyük bir bölümünü büyükşehirlerde geçirmiş

olanlar ağırlıklı bir paya sahiptirler. Şehirli kimliğin ayırt edici özelliklerinden biri olarak evcil hayvan sahipliği oranı çok yüksektir. Hareketin yalnızca bir emeklilik göçü olduğu söylenemez ama emekliler de önemli bir paya sahiptirler. Şehir merkezine en yakın olan Bornova köylerine yerleşenlerin büyük bir bölümü, iş hayatını İzmir'e gelişi gidişler şeklinde sürdürmektedirler. Emekli katılımcıların oranı Bornova köylerinde en düşük, Villakent'te (yarıdan fazla olacak şekilde) en yüksektir.

Sakinlerinin her üç yerleşim yerine yükledikleri fonksiyon farklılaşmaktadır. **Asıl yaşam yeri** olarak görülen yer, Villakent'ten katılımcılar için ağırlıklı olarak Villakent'in kendisidir. Bornova köylerinden katılımcıların asıl yaşam yeri olarak ifade ettikleri yerler, İzmir ve köyler arasında yarı yarıya bir oran vermektedir. Dolayısıyla, yaşam yeri olarak İzmir ile bağı kopmamış olanlar önemli bir düzeydedir. Urla köylerinden katılımcıların asıl yaşam yeri olarak ifade ettikleri yer ise çok büyük ölçüde İzmir'dir. Evlerini daha çok haftasonları kullananların oranı, Urla köylerinde en yüksektir. Bu durum, gelecekte (örneğin emeklilik ile birlikte) Urla'ya doğru bir kesin göç hareketinin yaşanacağına dair bir gösterge olarak sayılabilir. Villakent'te emeklilerin oranını yüksek olması da bu düşüncüyü desteklemektedir. İlgili literatürden de bilindiği gibi, rekreasyon amaçlı ev sahipliği, uygun koşullarda evin bulunduğu yere göçü teşvik etmektedir.

Hem alandaki gözlem ve görüşmelerden hem de niceliksel bulgulardan anlaşıldığı üzere, Urla köylerinde yerleşenler, içine girdikleri sosyal çevreyle daha sıkı bir ilişki içindeyken, Bornova ve Villakent'te bu ilişki biraz daha zayıftır.

Türkiye'nin diğer büyük şehirleri gibi İzmir de yoğun bir iç göç baskısı ve düzensiz bir şehirselleşme süreci ile karşı karşıya olduğu belirtilmişti. Yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyen bir faktör olarak *aşırı nüfus yoğunluğuna* (Kumral 2010) karşın İzmir, yaşam kalitesi göstergeleri açısından Türkiye'de dördüncü sırada yer almaktadır. Sosyal ve fiziksel özellikleri sayesinde, bir büyükşehir olmasına karşın, halen "yaşanabilir" bir şehir olma özelliğini korumaktadır. Bu durum, şehrin tarihsel, kültürel ve politik yapısıyla yakından ilişkilidir.¹⁰ Yaşanabilirlik göstergelerine ve bu olumlu imaja karşın, İzmir şehir merkezinin giderek nüfus kaybettiği ve sınıfsal farkın belirleyici olduğu nüfus akışlarının şehrin çevresinde yeni yaşam alanları arayışı ile çevreye yöneldiği görülmektedir. Yeni ortaya çıkan bu ikamet hareketliliği, şehrin geçirdiği değişiminin bir sonucudur ancak bu eğilimin bedeli, (İstanbul'dakinin aksine) İzmirli nüfusun kent kimliğinin zayıflaması anlamına gelmediği görülmektedir (en azından

¹⁰ İzmir, bir liman kenti olarak, öteden beri farklı kültürlerin bir arada yaşayabildiği bir yer olmuştur ve çok kültürlü bir tarihsel mirasa sahiptir. Türkiye'nin diğer illeri ile karşılaştırıldığında daha toleranslı ve özgürlükçü bir kent olduğuna dair kamuoyunda yaygın bir kanaat vardır. İzmir nüfusunun Türkiye nüfusunun çoğunluğu ile karşılaştırıldığında, politik açıdan muhafazakâr partiler yerine, istikrarlı bir şekilde daha çok sosyal demokrat partilere yönelmesi, bundan başka, örneğin 2010 yılında "Kadın Dostu Kent" unvanını kazanmış olması gibi gelişmeler, kentin politik ve toplumsal ortamı ile ilgili somut göstergeler arasında sayılabilir (Südaş ve Mutluer 2013).

henüz). Katılımcılar arasında İzmir kent kimliği halen çok güçlüdür. Hem niteliksel hem de niceliksel bulgular, katılımcıların halen İzmir’le ilgili olumlu düşüncelere sahip olduklarını göstermektedir. Mülakatlarda katılımcılar, İzmir’in pek çok olanağı bulunan, yaşanabilir bir şehir olduğunu ısrarla vurgulamışlardır. Araştırılan üç yerleşime göre küçük farklar gözlenirse de, halen güçlü bir İzmir kimliğinin var olması, İzmir şehri için önemli bir avantaj ve fırsattır. Diğer yandan, mahalleye bağlılığın oldukça yüksek olması, bu yeni ikamet alanları isteğe bağlı ve kişisel tercih ve önceliklere göre, iradi olarak seçilmiş yerler olduğu için, şartırtıcı değildir.

Trafik yoğunluğu ve bununla bağlantılı *stresli ortam* şehirden uzaklaşmaya iten en önemli iki faktör olarak ortaya çıkmaktadır. *Hava kirliliği* ise bunları takip etmektedir. Dolayısıyla, rekreasyon alanlarının mümkün olduğunca artırılması ve toplu taşıma olanaklarının geliştirilmesiyle trafiğin yol açtığı stresin azaltılması, ama özellikle de (katılımcılarca sürekli vurgulanan) *otopark sorununun* hafifletilmesi İzmir’in “itici faktörler” olarak rol oynayan bu olumsuz özelliklerinin etkisini azaltacaktır. “Kent kimliğinin zayıflaması” ile ilgili değil ama daha çok şehrsel hayatın pratik yanları ile ilgili ve çözülebilir sorunların mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Yeşil-doğal ortam arayışının, şehirden uzaklaşmada başat bir faktör olduğunu gösteren bulgular (hatırlatmak gerekirse “doğayla iç içe olabilme olanağı”, “sükunet”, “temiz Hava” “tarım/bahçecilik ile uğraşma olanağı”, “evin bahçeli olması” en önemli çekici faktörlerdi; yerleşilen yerle ilgili çağrışımlar arasında ise “doğal çağrışımlar” en büyük kategoriydi), şehir içi rekreasyon olanaklarının ve yeşil alanların yaşamsal önemine işaret etmektedir. Yaşam kalitesinin yükselmesi, şehir içinde de doğal ortamlara erişebilmekle sıkı bir ilişki içindedir. Ülkemizde kişi başına düşen yeşil alan miktarı arttıkça, kalp krizi, doğal ölümler ve intihar olaylarının gerçekleşme oranı azalmaktadır (Akpınar ve Cankurt 2015). Yazarlara göre, kaliteli ve kullanılabilir yeşil alanların, insan ruh ve beden sağlığı üzerindeki etkisi küçümsenmemelidir ve gün geçtikçe kalabalıklaşan şehirlerde bu alanların artırılması, “lüks” olarak görülmemelidir. Bu açıdan İzmir, kent belleğinde de önemli bir yeri bulunan ve merkezde eşsiz bir konuma sahip Kültürpark nedeniyle avantajlıdır ancak yeni bir uluslararası fuar alanının inşası, hayvanat bahçesinin taşınması ve geçmişteki eğlence fonksiyonunun kaybolması ile birlikte, bu yeşil alanın kullanılmaması, dolayısıyla önemli bir “bellek mekânının” işlevsizleşmesi riski söz konusudur. Bu kamusal alanın şehirlilerce daha yoğun bir şekilde ve çok amaçlı kullanımı mutlaka sağlanmalı, benzer olanaklar sunan yeşil alanların yapımına, şehirde dengeli dağılacak şekilde, öncelik verilmelidir.

Şehrin hem yerlilerinin hem de şehre sonradan gelenlerin, İzmir’le geliştirecekleri ilişkinin iyileştirilmesine yönelik arayışta, hem “yeni yaşam alanları” olarak giderek yaygınlaşan kapalı yerleşmelerin İzmirililerin kent kimliği üzerindeki olası *olumsuz etkileri* hem de iç göçmenlerin ilçelere göre coğrafi dağılışının ortaya koyduğu *mekânsal ayrışma eğilimi*, yöneticiler tarafından

mutlaka göz önüne alınması gereken hususlardır. Günümüzde İzmir şehri, tarihsel, çevresel ve mimari unsurların belirleyiciliğindeki özgün kimliğinin kaybolmasına yol açabilecek ancak henüz sakinlerinin kent kimliği üzerinde büyük bir olumsuz etki yaratmamış olduğu anlaşılan bir değişim sürecinden geçmektedir. Bu süreç İzmirliilerin kent kimliğinin zayıflamasına ve yok olmasına sebep olmadan önce, herkes için daha algılanabilir, paylaşılabilir ve yaşanabilir şehirseller ortamların kurulmasının yolları aranmalıdır. İzmir'e özgün bir kimlik kazandıran ve büyük bir çeşitlilik arz eden tarihseller birikim, yalnızca zamanın neoliberal ruhuna uygun olarak "turizme hizmet edeceği" için değil, sakinlerinin nerede yaşadıklarına dair farkındalıklarının artırılması, bu birikimin yaşamlarının bir parçası haline getirilmesi ve onların kent kimliğinin güçlendirilmesi amacıyla korunmalıdır.

EK: ARAŞTIRMA SORU FORMU

Not: Sadece yer adları değiştirilerek üç yerde de aynı form kullanılmıştır.

İyi günler, bu araştırma, Barbaros Köyü 'ne sonradan yerleşenlerin, Barbaros Köyü hakkındaki görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır ve Ege Üniversitesi tarafından desteklenmektedir. Araştırmadan elde edilen veriler başka kişi ve kurumlarla paylaşılmayacak, yalnızca bilimsel amaçla kullanılacaktır. Katılımınız için teşekkür ederiz. Proje Yürütücüsü: Dr. İlkey Südaş, Ege Üniversitesi, Coğrafya Bölümü, ilkaysudas@gmail.com Tel: 311 39 40						
Barbaros Köyü denince aklınıza gelen 5 sözcük nedir?						
Barbaros Köyü'nde yaşamaktan ne derece memnunsunuz. 10 puan üzerinden değerlendiriniz.						
Cinsiyet: Ok OE	Doğum yılı:	Doğum yeri:	Kütük:	Medeni D:		
Mesleğiniz:	Halen çalışıyor musunuz: Hayır O evet → işiniz.....			Emekli misiniz? Hayır O evet → kaç yıldır?		
Eğitim Durumu:	Gelir Durumu: O gelir yok O 1000 TL- O 1001-2500 TL O 2501-5000 TL O 5001-10000 O 10001+					
Hayatınızın büyük bölümünü nerede geçti?	Çocuk Sayısı: K.Çocuk..... E.Çocuk		1.çocuk	2.çocuk	3.çocuk	4.çocuk
O 3 Büyükşehirden birinde (İst, Ank ya da İzm)	Sizinle yaşayan çocuğunuz var mı:		Yaş			
O Diğer şehir merkezlerinden birinde	O Evet: çocuğum var.		Cinsiyet			
O Diğer bir ilçede O Köyde O Yurtdışında	O Hayır		Okula gidiyorsa nerede			
Asıl yaşam yeriniz neresidir:	Barbaros Köyü'nden	Ne zaman haberdar oldu?	Nasıl haberdar oldu?	Ne zaman taşındı?		
Bundan sonra Barbaros Köyü'nde mi yaşayacaksınız? O Evet O Kararsızım O Hayır, buradan ayrılacağım Eğer ayrılırsanız sebebi ne olabilir? O Gelirimde Düşüş O Ekolojik Bozulma O Kalabalıklaşma O Sağlık Sorunu O Ailevi Sorunlar (Boşanma, Eşimin Kaybı Vb) O Manzaranın Bozulması O Aşırı Yapılaşma O Daha İyi Bir Ev Bulmak						
Barbaros Köyü'nde ikamet ettiğiniz ev nasıldır? O Geleneksel Köy Evi O Yeni Müstakil Ev O Sitede Müstakil Ev O Apartman D. O Diğer						
Barbaros Köyü'nde ikamet ettiğiniz evin mülkiyet durumu nedir? O Bana ait O Eşime ait O Ailemize ait O Kira O Ortak						
Barbaros Köyü'nde ne kadar zaman geçiriyorsunuz		O Tüm yıl → değilse Hangi aylar: OO OŞ OM ON OM OH OT OA OE OE OK OA OSadece hafta sonları				
Barbaros Köyü'ndeki eviniz haricinde yaşadığınız eviniz var mı? O hayır O evet → Nerede? İl/ilçe:...../..... Yurtdışı:						
Barbaros Köyü'ne ulaşımınızı nasıl sağlıyorsunuz? O Özel Araç O Toplu Ulaşım → O Diğer						
Barbaros Köyü'e taşınmanızdan sonra tanıdıklarınızdan buraya yerleşme konusunda karar verenler oldu mu? O Hayır O Bunu düşünenler var O Evet → NASIL? O Ev Alan Oldu O Arazi Alan Oldu O Ev Kiralayan Oldu O Evimde Kalanlar Var						
Evcil hayvanınız var mı? O Hayır O Evet → KAÇ TANE Kedi:..... Köpek:..... Kümes H:..... Akvaryum:..... Diğer:.....						
Barbaros Köyü köylüleri ile ekonomik bir ilişkiniz var mı? O Yok O Var → O Gıda malzemeleri satın alıyorum O Ev işlerine yardım eden biri var. O Bahçe işlerine yardım eden biri var O Çocuk bakımına yardım eden bir var O Diğer.....						
BARBAROS KÖYÜ İLE İLGİLİ OLARAK, ŞU İFADELERE NE ÖLÇÜDE KATILIYORSUNUZ?						
Kesinlikle katılıyorum	1 - 2 - 3 - 4 - 5 kesinlikle katılıyorum	1	2	3	4	5
Barbaros Köyü'nü seviyorum						
Barbaros Köyü'nü eleştiren olduğunda burayı savunurum.						
Barbaros Köyü'nden taşınmayı isterim.						
Barbaros Köyü'nde olmadığım zaman burayı özlerim.						
Barbaros Köyü ile ilgili herhangi bir şey yapmak istemem						
Kendimi Barbaros Köyü'ne ait hissediyorum.						
Barbaros Köyü'nde kendimi güvende hissetmiyorum						
Barbaros Köyü ile ilgili konularda söz sahibiyimdir.						
Kendimi Barbaros Köyü'ne yabancı hissediyorum						
Barbaros Köyü ile gurur duyuyorum						
Barbaros Köyü ile ilgili pek bir bilgim yok						
Barbaros Köyü'nde olup bitenleri bilmek isterim						
Barbaros Köyü'ne kök saldığımı hissediyorum.						
Barbaros Köyü ile bağlarımızın koptuğunu hissediyorum.						
Barbaros Köyü'nden hoşlanmıyorum						
Benim geçmişim Barbaros Köyü'ndedir.						
Barbaros Köyü'ndeki insanlar birbirine bağlıdır						
Barbaros Köyü'ndeki insanlar genellikle birbirini tanırlar.						
Barbaros Köyü'nde çocuklarımızı diğer yetişkinlere emanet edebilirsiniz.						
Barbaros Köyü'ndeki insanlar aynı değerleri paylaşırlar.						
Barbaros Köyü'ndeki evimle aynı özelliklere sahip başka bir ev bulsam başka bir yerde de yaşarım						
BARBAROS KÖYÜ'NÜ TERCHİNİZDE ŞU FAKTÖRLER NE KADAR ÖNEMLİDİR?						
Hiç önemi yok	1 - 2 - 3 - 4 - 5 çok önemi	1	2	3	4	5
Barbaros Köyü'ne ulaşımın kolay olması						
Barbaros Köyü'nün sessiz ve sakin olması						
Köyde yerel tarihsel-kültürel çekiciliklerin bulunması						
Barbaros Köyü'nün mimari dokusu						
Barbaros Köyü'nde akrabalarının bulunması						
Barbaros Köyü'ne arkadaşlarımızın da taşınması						
Çocuklarına güvenli bir yaşam ortamı sunması						
Barbaros Köyü sakinlerinin sıcakkanlılığı						
Daha önce burada yaşamış olmam						
Temiz hava						
Doğa ile iç içe olabilmek olanağı						
Tarım/bahçe ile uğraşma olanağının bulunması						
Doğal besinler tüketebilme olanağı						
Çekici doğal peyzaj						
Orman varlığı						
Yakın çevrede doğa yürüyüşü/trekking olanakları						
Buradaki evi sevmem/beğenmem						
Diğer (Belirtiniz):						

BARBAROS KÖYÜ'NDEKİ EVİNİZİ TERCİH ETMENİZDE AŞAĞIDAKİ FAKTÖRLER NE KADAR ÖNEMLİDİR?					
HİÇ ÖNEMİ YOK 1 - 2 - 3 - 4 - 5 ÇOK ÖNEMLİ	1	2	3	4	5
Evin genişliği					
Evin aydınlık olması					
Evin yalıtımı ve ısınma özellikleri					
Evin ucuz/kirinin düşük olması					
Evin sağlamlığı / inşaat kalitesi					
Müstakil bir ev olması					
Bahçesinin bulunması					
Geleneksel mimari örneği/eski olması					
İş yerime yakın olması					
Diğer (Lütfen belirtiniz):					

Aşağıda, şehir merkezinin bazı özellikleri sıralanmıştır. Neden şehir merkezinde yaşamadığınızı, bu faktörleri puanlayarak değerlendiriniz.					
HİÇ ÖNEMİ YOK 1 - 2 - 3 - 4 - 5 ÇOK ÖNEMLİ	1	2	3	4	5
Bahçe işleri ile uğraşma olanağı yok					
Şehrsel yaşam genel olarak stresli					
Komşuluk ilişkileri zayıf					
Apartman yaşamının sıklığı					
Şehir güvenli bir yer değil.					
Evcil hayvanlarım için uygun değil.					
Hava kirliliği					
Yoğun trafik					
Suç oranı yüksek					
Hayatın hızlı ritmi					
Çocuklar için oyun alanı yok					
Diğer (Lütfen belirtiniz):					

Aşağıdaki ifadelere ne derecede katıldığınızı İZMİR'i düşünerek belirtiniz (İzmirliliğinizden, geldiğiniz büyükşehri düşünerek yanıt verin.)					
kesinlikle katılmıyorum 1 - 2 - 3 - 4 - 5 kesinlikle katılıyorum	1	2	3	4	5
Bu şehir, diğer illerde yaşayanlar tarafından prestijli, saygın bir şehir olarak görülür.					
Diğer illerle kıyaslandığında bu şehir pek çok avantaja sahiptir.					
Bu şehir turistlere tavsiye edilebilecek bir şehirdir.					
Bu şehir, diğer şehirlerin imrendiği, özendiği özelliklere sahiptir.					
Bu şehri memleketim olarak görüyorum.					
Kendimi buralı olarak görüyorum.					
Bu şehirde kendimi evimdeymiş gibi hissediyorum.					
Bu şehir benim bir parçam.					
Bu şehirdeki pek çok şey bana geçmişimi hatırlatıyor.					
Başka bir yerde yaşayabileceğimi düşünmüyorum; eğer yaşarsam kendime ilgili pek çok şeyden vazgeçmek zorunda kalacağım.					
Bu şehre içten bir bağlılık hissediyorum çünkü burasıyla ilgili pek çok anım var.					
Bu şehri o kadar iyi tanıyorum ki çok eski bir fotoğrafını bile görsem tanırım.					
Bu şehirde her dolaştığımda kendimi bu buraya ait hissedirim.					
Bu şehir bana gerçekten çok tanıdık geliyor.					
Bu şehri her gün çok yoğun duygularla yaşıyorum.					
Kesinlikle bu şehirde kalmak isterim.					
Bu şehrin geleceğini merak ediyorum, nasıl bir yer olacağını görmek istiyorum.					
Bu şehir benim gelecekle ilgili planlarımda çok önemli bir yer tutar.					
Kişisel geleceğimde bu şehrin çok önemli bir yeri var					
Bu şehir, günlük yaşamımda çok önemli bir yer tutar.					

Son 10 yılda nerelerde ikamet ettiniz? Neden ev değiştirdiniz? (Evlilik, tayin, ev satın alma vb.) O 10 yıldır buradayım	
1	İl: _____ İlçe: _____ Semt: _____ Yıl aralığı: _____ Taşınma sebebi: _____
2	İl: _____ İlçe: _____ Semt: _____ Yıl aralığı: _____ Taşınma sebebi: _____
3	İl: _____ İlçe: _____ Semt: _____ Yıl aralığı: _____ Taşınma sebebi: _____
4	İl: _____ İlçe: _____ Semt: _____ Yıl aralığı: _____ Taşınma sebebi: _____

ŞU FAALİYETLERİ DAHA ÇOK NEREDE GERÇEKLEŞTİRİYORSUNUZ?						YAŞADIĞINIZ EVLERDEN MEMNUNİYETİNİZ						
Faaliyetler	Barbaros	Çevre Köyler	Urla	Çeşme	İzmir merkez	Başka yer	HİÇ MEMNUN DEĞİLİM 1 - 2 - 3 - 4 - 5: ÇOK	1	2	3	4	5
Eğlence							Barbaros Köyü'ndeki eviniz					
Alış-veriş							Bir önceki eviniz*					
Spor							(Varsa) Diğer eviniz**					
Aile toplantıları							* Sadece Barbaros Köyü'nde yaşayanlar					
Arkadaş toplantısı							** İki evde birden yaşayanlar					
Tatil												
Eğitim (Çocuğunuz için)							Barbaros Köyü sınırları içerisinde, ayda ortalama olarak kaç TL harcıyorsunuz?					
Kültür-sanat												
Çalışma												
Diğer												
Sizce Barbaros Köyü'nün en önemli sorunları nelerdir?												

ANKETÖR: _____ BAŞLANGIÇ: _____ BİTİŞ: _____ SÜRE: _____ dk ANK NO: _____

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- AGNEW, J. 2011. "Space and Place" J. AGNEW & D. LIVINGSTONE (Editörler) **Handbook of Geographical Knowledge** içinde. Sage. Londra.
- AKPINAR, A., M. CANKURT. 2015. "Türkiye'de Kişi Başına Düşen Yeşil Alan Miktarı İle Ölüm Oranı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" **Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi** 12(2):101-107
- AKYOL-ALTUN, D. 2008. "Yeni Yaşam Tarzları: Kapalı Konut Yerleşkeleri" **DEÜ Mühendislik Fakültesi Fen ve Mühendislik Dergisi** 10(3): 73-85
- ALPASLAN H. İ. 2012 "Osmanlı Dönemi İzmir'i'nde Milletlerin Sosyo-Ekonomik Konumlarındaki Değişimlerin Yerleşim Dokusuna Etkileri" **Ege Coğrafya Dergisi** 21(2):25-35,
- BAKER, A.R.H. 2003. **Geography and History: Bridging the Divide**. Cambridge University Press. Cambridge
- BAL, E., AKYOL-ALTUN, D. 2016. "İzmir'de Neoliberal Kentleşme Eğilimleri Kapsamında Lüks Konut Üretiminde Yeni Yaklaşımlar: Folkart Konut Projeleri" **Planlama** 26(1):65-80
- BAŞARAN-UYSAL, A., İ. SAKARYA. 2012. "Kırsal Soylulaştırma ve Turizmin Kırsal Yerleşimlere Etkileri: Adatepe ve Yeşilyurt Köyleri", **8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 36. Kolokyumu**, Ankara, 7-9 Kasım 2012, cilt.1, ss.579-598
- BENSON, M. O'REILLY, K. (Editors) 2009. **Lifestyle Migration: Expectations, Aspirations and Experiences**. Aldershot: Ashgate
- BIJKER, R., A., HAARTSEN, T. 2012. "More than Counter-urbanisation: Migration to Popular and Less-popular Rural Areas in the Netherlands" **Population, Space and Place**. 18: 643-657
- BIJKER, R., A., HAARTSEN, T. STRIJKER, D. 2012. "Migration to less-popular rural areas in the Netherlands: Exploring the motivations" **Journal of Rural Studies** 28: 490-498
- BLAKELY E. J., SNYDER M. G., 1997. **Fortress America: Gated Communities in the United States**. Washington, DC: Brookings Institute
- BOYLE, P. J., HALFACREE, K. 1998. **Migration into Rural Areas: Theories and Issues** Wiley. Chichester
- BROWN, D. L., GLASGOW, N. 2008. **Rural Retirement Migration**. Springer. Dordrecht
- BEHAR, D. İSLAM, T. 2009. **İstanbul'da "Soylulaştırma": Eski Kentin Yeni Sahipleri**. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. İstanbul.
- BİLGİCİ, Y. 2016. "Doğan Kuban: Bizde 'babamın evidir, koruyayım' kültürü yok, İstanbul da böyle gitti!" **Hürriyet**. Doğan Kuban ile söyleşi. 16.11.2016
- BROOKINGS INSTITUTION. 2012. **Global Monitor 2011: Volatility, Growth and Recovery**. Metropolitan Policy Program at Brookings. Washington D.C.
- COMSTOCK, N., L. M. DICKINSON, L. M., MARSHALL, J. A., SOOBADER, M., TURBIN, M. S., BUCHENAU, M. ve LITT, J. S. 2010. "Neighborhood attachment and its correlates: Exploring neighborhood conditions, collective efficacy, and gardening" **Journal of Environmental Psychology**, 30, 435-442.
- CRESSWELL, T. 2005. **Place: A Short Introduction**. Blackwell Publishing. Oxford
- CRESSWELL, T. 2008. "Place: Encountering Geography as Philosophy" **Geography** 93 132-139
- CRESSWELL, T. 2009. "Place" R. KITCHIN & N. THRIFT (Editörler) **International Encyclopedia of Human Geography** içinde. Elsevier, Birleşik Krallık.
- CRESSWELL, T. 2014. "Place" R. LEE, N. CASTREE, R. KITCHIN, V. LAWSON, A. PAASI, C. PHİLO, S. RADCLİFFE, S. M. ROBERTS, C.W:C. WİTHERS (Editörler), **Human Geography** içinde. Sf. 321. Sage. Los Angeles.
- EGE METRO GAZETESİ. 2016. "Toplu Taşımanın Lideri: İzmir" 28.11.2016 <http://www.egometro.com.tr/manset/toplu-tasimanin-lideri-izmir>

- EMEKLİ, G. 2004. **Kent Coğrafyası Yaklaşımıyla Urla'da Kentsel Gelişimin Değerlendirilmesi** Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi Kesin Raporu. İzmir
- EMEKLİ, G. 2009. "İzmir'in Coğrafyası" **İzmir Kent Tarihi** içinde (Editör: Güzfer DİLEMRE) s.: 11-16. İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını. İzmir
- GENİŞ, Ş. 2009. "Neoliberal Kentleşmenin Mekânda Yansımaları: İstanbul'da Güvenlikli Siteler" **Toplum ve Bilim** 116:121-156
- GENİŞ, Ş. 2007. "Producing Elite Localities: The Rise of Gated Communities in Istanbul" **Urban Studies** 44 (4) 771-798
- GRANT J., MITTELSTEADT, L., 2004, "Types of gated communities" **Environment and Planning B: Planning and Design** 31(6) 913 – 930
- GÖKMEN, H.S. 1997. "Profil: Cavit Ölçer ile Söyleşi" **Ege Mimarlık** 3(24):8-12
- GÖREGENLİ, M. 2005. **İzmir'de Yer Kimliği ve Kente Bağlılık**. İzmir
- GÖREGENLİ, M. 2010. **Çevre Psikolojisi: İnsan Mekân İlişkileri**. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. İstanbul.
- GÖREGENLİ, M., P. KARAKUŞ. 2014 "The Relations between Socio-Spatial Mobility and Urban-Related Identity: A Comparative Analysis of Internal Migrants and Host Culture Members in Six Big Cities of Turkey", 4th **International Conference "Ecology Of Urban Areas" 2014- Proceedings Book** p.470-479
- GÖREGENLİ M., P. KARAKUŞ, E. Y. ÖZGEN-KÖSTEN, İ. UMUROĞLU. 2014. "Mahalleye Bağlılık Düzeyinin Kent Kimliği ile İlişkisi İçinde İncelenmesi" **Türk Psikoloji Dergisi**, 29 (73): 73-85
- GÜNDEM, N. 2002. **Günler Boyunca: Hâtıralar**. İzmir Büyük Şehir Belediyesi Kültür Yayınları. İzmir.
- IŞIK, Ş. 2017. 21. Yüzyılın Başında İzmir'in İller Arası Göçlerdeki Konumunda Ne Değişti? **Ege Coğrafya Dergisi** 26 (1): 1-19
- IŞIK, Ş. 2012. **Karaburun Yarımadası'nın Tarihsel Coğrafyası**. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. İzmir
- IŞIK, Ş. 2009. "1995-2000 Döneminde İzmir'e Yönelik Göçler" **Türk Coğrafya Dergisi** 52: 9-16
- IŞIK, Ş. 2005. "İzmir'in Aliğa İlçesi'nde Nüfus Özellikleri" **Ege Coğrafya Dergisi** 14: 29-44
- İZMİR JEWISH HERITAGE. web sayfası: <http://www.izmirjewishheritage.com/synagogues-of-izmir#prettyPhoto> (Son Erişim: 26/03/2017)
- İZMİR METRO. 2017. "**2016'da Rekor Geldi**" <http://www.izmirmetro.com.tr/Haberler/1647>
- İZMİR ŞEHİR HARİTASI. (Tarihsiz) Basın Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğü. Doğu Matbaası. Ankara.
- KABA, B. 2017. **Kapalı Yerleşmelerde İnsan ve Yer İlişkileri: Mavişehir (İzmir) Örneği**. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya ABD. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir
- KARADAĞ, A. 2000. **Kentsel Gelişim Süreci, Çevresel Etkileri ve Sorunları ile İzmir**. Tizizler Baskı. İzmir
- KARADAĞ, A. 1998. **Metropol Kent Olarak İzmir'in Gelişim Süreci, Çevresel Etkileri Ve Sorunları** Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beşeri ve İktisadi Coğrafya Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir.
- KARADAĞ, A., Koçman, A. 2007. "Coğrafi Çevre Bileşenlerinin Kentsel Gelişim Süreci Üzerine Etkileri: Ödemiş (İzmir) Örneği" **Ege Coğrafya Dergisi**. 16: 3-16
- KARADAŞ, A. 2012. **Bornova Ovası ve Çevresinin Fiziki Coğrafyası**. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir.
- KARAKUŞ, P. 2007. **İzmir Kültürpark'ının İzmirli İller Açısından Anlamı ve Kültürpark Hakkındaki Temsiller**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji ABD İzmir.

- KAYIN, E. 2016. "İzmir Kentinin 21. Yüzyıl Başındaki Dönüşümü ve Yeniden Dönüşümü" **Arkitera** <http://www.arkitera.com/gorus/984/izmir-kentinin-21-yuzyil-basindaki-donusumu-ve-yeniden-donusumu> (Son Erişim: 27 Mayıs 2017)
- KING, R. 2002 "Towards a New Map of European Migration" **International Journal of Population Geography** 8 :89-106
- KOÇMAN, A. 1993. "İzmir'in Kentsel Gelişimi ve Bunu Etkileyen Faktörler" Kuruluşunun 70.Yılı Dolayısıyla İzmir Sempozyumu, 9-10 Eylül 1992, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi (Özel Sayı) 3**: 267-271, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İzmir
- KOÇMAN, A., 1991. "İzmir'in Kentsel Gelişimi" **Coğrafya Araştırmaları Dergisi**, 3: 101-123.
- KORKUT, C. 1974. "İzmir Şehrinin Coğrafi Özellikleri" **Türk Coğrafya Dergisi**. 26:87-106
- KUMRAL, N. 2010. **Yaratıcılık ve İzmir Üzerine**. Ege University Working Papers in Economics No: 10/01 Department of Economics. İzmir
- LALLI, M. 1992. Urban-related identity: Theory, measurement and empirical findings. **Journal of Environmental Psychology**, 12, 285-303.
- LEWICKA, 2010. What makes neighbourhood different from home and city? Effects of place scale on place attachment. **Journal of Environmental Psychology**, 30, 35-51.
- MEHMETOĞLU, E. 2017. **İzmir Kent Belleği**. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir.
- MERCER, D.C. 1960. "Urban Recreational Hinterlands: A Review and Example" **The Professional Geographer**. XXII No:2 74-78
- MERT, H. 2014. "XX. Yüzyıl'da Bornova'nın Gelişme Dinamikleri" I. Bornova Araştırmaları Sempozyumu, 5-6 Kasım 2014, **Bildiriler Kitabı**. Sf:59-70. Ege Üniversitesi İzmir Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayın. No: 2 İzmir
- MUTLUER, M. 2000. **Kentleşme Sürecinde İzmir'de Toplu Konut Uygulamaları ve Sorunlar**. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. No:99 İzmir
- OBAN-ÇAKICIĞOLU, R. 2000. **İzmir Anakente Bağlı Kır Yerleşmelerinin Kır-Kent Bütünleşmesindeki Konumu ve Yapısal Analizi**. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir
- ÖNEN, E. 2007. "Kentsel Dönüşümün Diğer Cephesi: Merkezin Çözülmesi Üzerine Bir Araştırma" **Ege Üniversitesi Sosyoloji Dergisi** 17:103-117
- ÖZGÜÇ, 1977. "Sayfiye Yerleşmeleri: Gelişme ve Başlıca Özellikler" **İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi** 22:144-162
- ÖZGÜÇ, N. 2017. **Turizm Coğrafyası: Özellikler ve Bölgeler**. 9. Basım. Çantay Kitabevi. İstanbul
- PASİN B., K. KILINÇ, A.YILMAZ (Derleyenler) 2015. **İzmir Kültürpark'ın Anımsa(ma)dıkları Temsiller, Mekânlar, Aktörler**. İletişim Yayınları. İstanbul
- PAZARLIOĞLU, V. 2007. "İzmir Örneğinde İç Göçün Ekonometrik Analizi" **Yönetim ve Ekonomi** 14(1): 121-135
- PINAR, İ. 2001. **Hacılar, Seyyahlar, Misyonerler ve İzmir: Yabancıların Gözüyle Osmanlı Döneminde İzmir (1608-1918)** İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı. İzmir
- SCHNELL, I., B.YOAV 1999. "Socio-spatial lifestyles and segregation" **Cybergeo: European Journal of Geography** Article No: 94. <http://journals.openedition.org/cybergeo/4856> (Son Erişim: 07.03.2018)
- SÖNMEZDAĞ, U. 2016. "Alsancak 1950" **KNK: Kent Konak** 26:44-49
- SÖZER, A. N. 1988. "İzmir: Ege'nin Metropolü" **Ege Coğrafya Dergisi** 4:1-18
- SOLANA-SOLANA, M. 2010. "Rural Gentrification in Catalonia, Spain: A Case Study of Migration, Social Change and Conflicts in the Empordanet Area" **Geoforum**. 41: 508-510

- TARKEM. **Tarihî Kemeraltı'nın Yeniden Keşfi**. Web Sayfası: www.tarkem.com.tr Son Erişim: 26/03/2017
- TEKELİ, İ. 2015. **İzmir-Tarih Projesi Tasarım Stratejisi Raporu**. (Yay. Haz.: G. KUTLU vd.) İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıkları Şube Müdürlüğü. İzmir
- İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ (İBB). 2012. **İzmirliilerin Denizle İlişisini Güçlendirme Projesi Tasarım Stratejisi Raporu** (Yay. Haz. A. SABUKTAY, A. SABUKTAY, Danışman: İ.TEKELİ) Kentsel Tasarım ve Kent Estetiği Şube Müdürlüğü . İzmir
- SÜDAŞ, İ., MUTLUER, M. 2010. "Daha İyi Bir Hayata Doğru: Yaşam Biçimi Göçü" **Ege Coğrafya Dergisi** 19 (1):31-47
- SÜDAŞ, İ. MUTLUER, M. 2013. "Beşeri ve Ekonomik Özellikleri Açısından İzmir" **Prof. Dr. Asaf Koçman'a Armağan Kitabı** (Editör: E. Öner) Ege Üniversitesi Yayınları. İzmir
- THUILLIER, G. 2005. "Gated Communities in the Metropolitan Area of Buenos Aires, Argentina: A challenge for Town Planning" **Housing Studies** 20 (2) 225-271
- TOKMAK, P.T. 2015. **Çevresel İmgelerin Kent Kimliğine Etkisi: Müftü Deresi-Kurtuluş Meydanı Aksı Örneği (Mersin)** Toros Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin
- TUNCER-GÜRKAŞ, E., Ö. BARKUL. 2012. "Yer Üzerine Kavramsal Bir Okuma Denemesi" **Sigma** 4:1-11
- TÜİK. 2016. **Yapı İzin İstatistikleri: Ocak-Aralık, 2015** (TÜİK Haber Bülteni. 23 Şubat 2016) Sayı: 21759
- TÜRKYILMAZ, B. 2009. "Doğal Sitler: İzmir ve Çevresinde İrdelenmesi" **TMMOB İzmir Kent Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, sf. 269-280. İzmir.
- URLA EGEMEN HABER. 2016. "Kahramanların Köyü, Barbaros" 30.08.2016. <http://urlaegemenhaber.com/kahramanlarin-koyu-barbaros/> (Son Erişim: 25.02.2018)
- YAKA, A. 2016. **Ege'de bir köy Barbaros: Monografik Araştırma (1965-2008)** Hürriyet Matbaası. İzmir
- YILMAZ, S. 1997. **İzmir'de Deprem Durumu ve Yerleşme Arasındaki İlişkiler** Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir
- ZOĞAL, V. 2016. **Urla'da (İzmir) İkinci Konutların Turizm Coğrafyası Yaklaşımıyla Değerlendirilmesi** Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir

İNTERNET KAYNAKLARI

www.barbaroskoyu.com

<http://www.bukoyder.com>

EGE'NİN SESİ, 2017. "Sıradam'dan Barbaros'a" <http://www.egeninsesi.com/haber/177126-siradamdan-barbarosa-bir-koy-masali> 29.04.2017

<http://www.resimle.net/data/media/130/izmir%20helikopterden.jpg>

FOTOĞRAF KAYNAKLARI

FOTO 1, 2, 3, 10, 11, 12A, 12B, 13 ve 14: İLKAY SÜDAŞ.

FOTO 4 ve 5: www.tourmarketturkey.com, www.projeizmir.org

FOTO 6: www.izmir.pol.tr

FOTO 7A ve 7B: Erdoğmuş, 2012

FOTO 8A ve 8B: www.bornova.bel.tr

FOTO 9A VE B:

FOTO 14, 15 ve 16: www.bukoyder.com

FOTO 17: www.villakent-bahcekent.com